

İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KAPSAMINDA DİKİLİ'NİN EKOTURİZM
POTANSİYELİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şadiye ŞENGÖZ

EKOTURİZM ANA BİLİM DALI

MAYIS 2018

İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENTİTÜSÜ

**EVALUATION OF DIKILI'S ECOTOURISM POTENTIAL WITHIN THE
SCOPE OF SUSTAINABLE TOURISM**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şadiye ŞENGÖZ

Y150109005

Ekoturizm Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Musa GENÇ

MAYIS 2018

İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENTİTÜSÜ

**SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KAPSAMINDA DİKİLİ'NİN EKOTURİZM
POTANSİYELİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Şadiye ŞENGÖZ

Ekoturizm Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Musa GENÇ

MAYIS 2018

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün Y150109005 numaralı Yüksek Lisans öğrencisi, "Şadiye ŞAHBAZ", ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KAPSAMINDA DİKİLİ'NİN EKOTURİZM POTANSİYELİNİN İNCELENMESİ" başlıklı tezini, aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Musa GENÇ
Giresun Üniversitesi

Jüri Üyeleri : Doç.Dr. Abdurrahman DİNÇ
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Jüri Üyeleri : Dr.Öğr.Üyesi Beycan HOCAOĞLU
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Teslim Tarihi : ...// 2018

Savunma Tarihi : ...// 2018

ÖNSÖZ

Turizm sektörü Dünya’da ve Türkiye’de hızla gelişmekte olan bir sektördür. Ekoturizm de turizm disiplini içerisinde yerini almış yeni bir çalışma alanıdır. Ekoturizm, turizm çalışmalarının doğal kaynakların ve kültürel mirasların bozulmadan gerçekleştirilmesini ve devamlılığını amaçlayan bir turistik faaliyettir.

Bu kapsamda çalışma, ekoturizm kaynakları yönünden zengin İzmir İli Dikili bölgesinin sürdürülebilir turizm kapsamında ekoturizm potansiyelini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Tezin yazılması aşamasında, çalışmamı sahiplenerek titizlikle takip eden danışmanım Prof. Dr. Musa GENÇ’e değerli katkı ve emekleri için içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Bu vesileyle tüm hocalarıma ve ayrıca çalışmamın yürütülmesi esnasında destek ve sabırlarını esirgemeyen aileme ve arkadaşlarıma; candan teşekkürlerimi sunuyorum.

Mayıs, 2018

Şadiye ŞENGÖZ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
KISALTMALAR	vi
TABLO LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ	ix
1. GİRİŞ	1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
2.1. Turizm Kavramı	4
2.2. Sürdürülebilir turizm	5
2.2.1. Sürdürülebilir Turizm İlkeleri	7
2.3. Alternatif turizm	9
2.4. Ekoturizm Kavramı	11
2.4.1. Ekoturizm kavramının ortaya çıkışı ve gelişimi	12
2.4.2. Ekoturizmin önemi.....	14
2.4.3. Ekoturizmin amaçları	16
2.4.3.1. Ekoturizmin avantajları.....	17
2.4.3.2. Ekoturizmin dezavantajları	18
2.4.4. Ekoturizmin sürdürülebilir ve alternatif turizm ile ilişkisi.....	18
2.4.5. Ekoturizmin ilkeleri	20
2.4.6. Ekoturizm ve çevre etkileşimi.....	21
2.5. Ekoturizm Kapsamında Yer Alan Faaliyet Türleri	23
2.5.1. Yayla turizm.....	23

2.5.2.	Doğa yürüyüşü	24
2.5.3.	Kuş gözlemciliği	25
2.5.4.	Dağ turizmi.....	27
2.5.5.	Mağara turizmi	28
2.5.6.	Tarım ve çiftlik turizmi	28
2.5.7.	Botanik turizmi	29
2.5.8.	Av turizmi	30
2.5.9.	Kamp turizmi	31
2.5.10.	Bisiklet turizmi	31
2.5.11.	Eko-Gastronomi	32
2.5.12.	Doğa fotoğrafçılığı	33
2.5.13.	Balon turizmi.....	34
2.5.14.	Piknik alanları ve orman içi dinlenme yerleri	34
2.6.	Ekoturizmin Etkileri	35
2.6.1.	Ekonomik etkiler.....	35
2.6.2.	Çevresel etkiler.....	37
2.6.3.	Sosyo-Kültürel etkileri.....	38
2.7.	Dünyada ve Türkiye’de Ekoturizm	39
2.7.1.	Türkiye’de ekoturizm.....	39
2.7.2.	Dünyada Ekoturizm	43
3.	DİKİLİ İLÇESİ VE EKOTURİZM.....	46
3.1.	Önceki Çalışmalar	46
3.2.	Dikili’nin Ekoturizm Açısından Mevcut Durumu.....	47
3.2.1.	Çalışma Alanının Yeri ve Coğrafi Özellikleri	47
3.2.2.	Tarihi Yapısı.....	48

3.2.3.	Doğal Peyzaj Değerleri	50
3.2.3.1.	Yerşekilleri.....	50
3.2.3.2.	İklim Özellikleri.....	51
3.2.3.3.	Hidrografya (Su Kaynakları)	52
3.2.3.4.	Toprak Türleri.....	53
3.2.3.5.	Bitki Örtüsü.....	53
3.2.4.	Kültürel Peyzaj Değerleri.....	54
3.2.5.	Hizmet Çekicilikleri	58
3.2.6.	İlçedeki Mevcut Oteller ve Yatak Kapasiteleri	61
3.3.	Dikili'nin Turizm ve Ekoturizm Potansiyeli	62
3.3.1.	Deniz Turizmi	62
3.4.	Çekiciliklerin Turizmde Kullanımı	64
3.5.	Dikili'de Ekoturizm Çeşitleri	69
3.5.1.	Doğa Yürüyüşü (Trekking).....	69
3.5.2.	Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji).....	71
3.5.3.	Yayla Turizmi	72
3.5.4.	Mağara Turizmi.....	73
3.5.5.	Av Turizmi	75
3.5.6.	Sualtı Dalış (Scuba) Turizmi.....	76
3.5.7.	Bisiklet Turizmi	79
3.5.8.	Sportif Olta Balıkçılığı.....	81
3.5.9.	Atlı Doğa Yürüyüşü	81
3.5.10.	Botanik Turizmi	82
3.5.11.	Termal Turizmi.....	84
3.5.12.	Yaban Hayatı Gözlemciliği: (Fauna Turizmi).....	87

3.5.13.	Foto Safari (Doğada Görüntü Avcılığı).....	88
3.5.14.	Tarım ve Çiftlik (Agro) Turizmi	89
3.5.15.	Kamp Karavan Turizmi.....	91
3.5.16.	Kültür Turizmi.....	91
3.5.17.	Akarsu Turizmi.....	94
3.5.18.	Yöresel Ürünler ve El Sanatları Turizmi.....	96
3.5.19.	Festival Turizmi	97
3.5.20.	Dikili Tekne Turları.....	98
3.5.21.	Jeep Safari	98
4.	MATERYAL VE YÖNTEM.....	100
4.1.	Araştırmanın Modeli	100
4.2.	Çalışma Grubu.....	100
4.3.	Veri Toplama Aracı.....	100
4.4.	Verilerin İstatistiksel Analizi.....	100
5.	BULGULAR VE YORUMLAR	101
6.	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	141
	KAYNAKLAR	147
	EKLER.....	155

KISALTMALAR

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

s. : Sayfa

TIES : Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (The International Ecotourism Society)

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

WTO : Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization)

WTO : Dünya Turizm Örgütü (World Tourism Organization)

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1. Sürdürülebilir Turizmin On İki İlkesi.....	8
Tablo 2.2. Turizme “Hâkim Dünya Görüşü” İle “Ekoloji Temelli Bakış Açısının” Temel İlke Ve Prensipleri	19
Tablo 2.3. Türkiye 2014 Yılı Korunan Alanları Listesi.....	41
Tablo 3.1. 2016 Yılı Sonu İtibariyle Dikili İlçesi ve Çandarlı Beldesinde Bulunan Toplam Konaklama Tesisleri	59
Tablo 3.2. 2016 Yılı Sonu İtibariyle Dikili İlçesi Çandarlı Beldesinde Turizm Ve Belediye Belgeli Tesislerin Dağılımı	60
Tablo 3.3. İlçedeki Mevcut Otel, Pansiyon Sayıları ve Yatak KapasiteleriHata! Yer işareti tanımlanmamış.	
Tablo 3.4. İlçedeki Motel ve Kampingler ile Yatak Kapasiteleri	61
Tablo 3.5. Çandarlı Mahallesi Pansiyon ve Moteller ile Yatak Kapasiteleri.....	62
Tablo 3.6. Bademli Mahallesinde bulunan tesislere ilişkin bilgiler.....	62
Tablo 3.7. Dikili Ekoturizm Kaynaklarına İlişkin GZFT (SWOT) Analizi Sonuçları [58].....	66
Tablo 3.8. Dikili, Madra, Bahçeliköy, Pastallı, Nebiler Jeotermal Alanı’ndaki Kaynakların Özellikleri.....	84
Tablo 3.9. Dikili, Karadere, Çoban Ilıcası, Kaynarca, Bademli, Kocaoba Jeotermal Alanı’nda ki Kaynakların Özellikleri.....	85
Tablo 5.1. Demografik Özelliklerin Dağılımı.....	101
Tablo 5.2. Ekoturizm Algısı ve Görüşlerin Dağılımı.....	102
Tablo 5.3. Dikili’de Hangi Turizm Çeşitleri İçin Destinasyonlar Mevcut Olduğuna Dair Dağılım.....	105

Tablo 5.4. Ege Bölgesi'nde Ziyaret Edilen İllerin Dağılımı	108
Tablo 5.5. Dikili'ye Turist Olarak Gelindiğinde Nerede Kalmak İstendiğinin Dağılımı	110
Tablo 5.6. Bir Turist Olarak Hangi Aktivitelerin Yapılmak İstenildiğinin Dağılımı	113
Tablo 5.7. Dikili'de Açık Alan Rekreasyonu Ve Ekoturizm Aktiviteleri İçin Bilinen Mekanların Dağılımı	118
Tablo 5.8. Ekoturizm Algısı ve Görüşlerin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	120
Tablo 5.9. Yaşanılan Şehire Göre Ekoturizm Görüşlerinin Dağılımı	123
Tablo 5.10. Ekoturizm Algısı ve Görüşlerin Yaşa Göre Dağılımı.....	127
Tablo 5.11. Ekoturizm Algısı ve Görüşlerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	131
Tablo 5.12. Ekoturizm Algısı ve Görüşlerin Gelir Düzeyine Göre Dağılımı	136

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 3.1. Dikili İlçesi Lokasyon ve İlçe Haritaları.....	48
Şekil 3.2. Dikili Ulaşım Haritası	58
Şekil 3.3. Mavi Bayraklı Dikili Halk Plajı Fotoğrafları.....	63
Şekil 3.4. Bölgedeki Doğa Yürüyüşü Parkurlarından Görünüş	70
Şekil 3.5. Aşıklar Şelalesi ve Çukuralan bisiklet turizmi güzergahlarının Google Earth görüntüsü.....	71
Şekil 3.6. Antik Perperene Yolu doğa yürüyüş güzergâhı Google Earth görüntüsü, 71	
Şekil 3.7. Nebiler Vadisindeki Şelale ve Mağaralar ile Ağlayan Mağarası.....	74
Şekil 3.8. Dikili Bisiklet Parkuru	79
Şekil 3.9. Farklı Açılardan Karagöl	80
Şekil 3.10. Atatürk Botanik Bahçesi	82
Şekil 3.11. Jeotermal Bölge Haritası.....	85
Şekil 3.12. Bademli Ilıcası	85
Şekil 3.13. Bölgedeki Seralar ve Çilek Üretimi.....	89
Şekil 3.14. Çandarlı Kalesi	91
Şekil 3.15. Bergama Müzesi'ndeki Pitane Bölümü	92
Şekil 3.16. Aşıklar Şelalesi	94
Şekil 3.17. Dikili Kilimleri (Karatepe- Merdivenli) ve Halıları (Yağcı Bedir)	96
Şekil: 3.18. Dikili Kültür-Sanat Bilim-Düşünce ve Emek Festivali.....	97

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KAPSAMINDA DİKİLİ’NİN EKOTURİZM POTANSİYELİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Dünyada hızla gelişen sektörlerden biri olan turizm sektörü, son yıllarda yeni evrilmelere maruz kalmaktadır. Deniz turizmi hala popülerliğini korurken yeni turizm çeşitleri özellikle ekoturizm türleri hızla gelişmektedir. Özellikle sürdürülebilirlik kavramının öneminin daha iyi anlaşılmasına başladığı günümüzde sürdürülebilir ekoturizm faaliyetleri ayrı bir önem arz etmektedir. Bununla birlikte bazı özel alanlarda hem deniz turizmi hem de ekoturizm türleri görülebilmektedir. Bu tez çalışmasının amacı da pek çok turizm çeşidinin görüldüğü Dikili İlçesi’nin ekoturizm potansiyelini ortaya koymaktır. Çalışma alanını oluşturan Dikili İlçesi’nin gerek coğrafi konumu, gerekse sahip olduğu doğal güzellikleri sayesinde son yıllarda turizmde yıldızı parlamaktadır. Dikili; Unesco Dünya Kültür Miras Listesindeki Bergama’nın hemen yanında ve Yunanistan’ın Midilli Adası’nın doğusunda bulunan İzmir’in önemli ilçelerinden biridir. İlçe Ege Bölgesi’nin Kıyı Ege Bölümü’nde İzmir’e 118 km uzaklıkta yer almaktadır. Dikili çok eski bir tarihe geçmişe sahip olmasının yanısıra hemen hemen bütün turizm çeşitlerinin yapılabildiği bir özel bir konumdadır. İlçenin Ege Denizi kıyısında olması ve farklı topografya şekillerine sahip olması nedeniyle deniz turizminin yanısıra, ekoturizm faaliyetleri için de ciddi bir potansiyele sahiptir. İlçede trekking, kamping, tekne turları, dalış faaliyetleri, botanik turizmi, kuş gözlemciliği, mağara turizmi, kültür turizmi, gastronomi turizmi, doğa fotoğrafçılığı gibi pek çok ekoturizm faaliyeti yapılabilmektedir. Bu çalışmada anket çalışmaları ile birlikte, arazi çalışmaları ve gözlemleri olmak üzere pek çok araştırma yöntemi kullanılmıştır. Sonuç olarak bölgede var olan ekoturizm potansiyeli coğrafi unsurlarla ilişkilendirilerek farklı yönleri ile incelenmiş ve değerlendirilmiş, analizler yapılmış, sonuç ve öneriler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Sürdürülebilir Turizm, Ekoturizm, Dikili İlçesi, Ekoturizm Potansiyeli.

INVESTIGATION OF THE ECOTOURISM POTENTIAL OF DİKİLİ IN THE SCOPE OF SUSTAINABLE TOURISM

SUMMARY

The tourism sector, which is one of the rapidly developing sectors in the world, has been exposed to new evolutions in recent years. New types of tourism, especially ecotourism, are developing rapidly while marine tourism is still popular. To begin to understand the importance of the concept of sustainability in particular, sustainable ecotourism activities are of special importance today. However, in some special areas both marine tourism and ecotourism can be seen. To reveal the ecotourism potential of Dikili District. The geographical location of the Dikili District, which forms the study area, and the natural beauties it has, if any, have shone a star in tourism in recent years. Standing; Unesco is one of the most important districts of Greece and of Lesbos in Izmir, in other words of Bergama in World Cultural Heritage List. It is located 118 km from İzmir in the Aegean Coast of the Aegean Region. Dikili is a special place that can replace almost all types of tourism with a very ancient past. In addition to sea tourism, the Aegean Sea of the province has a serious potential for ecotourism activities. Many ecotourism activities such as nature walk, camping, boat tours, diving activities, botanical tourism, bird watching, cave tourism, culture tourism, gastronomic tourism, nature photography can be done in the district. In this study, many research methods including survey studies and field studies and observations were used. As a result, ecotourism existing in the region has been analyzed with various aspects related to the potential geographical elements, evaluated, analyzed and tried to put forward the results and suggestions.

Key words: Tourism, Sustainable Tourism, Ecotourism, Dikili District, Ecotourism Potential.

1. GİRİŞ

Toplulukların ve insanların boş zamanlarını değerlendirme ve turizm hakkındaki düşünceleri devamlı olarak değişiklik göstermektedir. Deniz, kum ve güneş üçlüsü yıllar boyu insanların tatil anlayışlarında oldukça cazip bir durumda iken, içinde yaşadığımız günlerde ise turistlerin tatil yerlerini seçerken özgün ve bozulmamış doğa, tarihsel ve kültürel varlıklar daha çok ön plana çıkmaya başlamıştır. Turistler seyahat ettikleri ülkelerde bulunan tarihi ve kültürel mirasları, toplumun sahip olduğu kültürü ve yaşam şeklini, özelliğini korumuş olan doğal oluşumlarını, bitki ve hayvan çeşitlerini yerinde ve kendine has özellikleri ile görmeyi arzu etmekte ve doğaya, kültürel değerlere ve bunun yanı sıra topluma duyarlı olan turizm anlayışının benimsenmesini istemektedirler.

Son yıllarda dünya ülkelerinde ekonomik, teknolojik, kültürel, siyasal ve çevresel alanlarda meydana gelen değişimler, ülkelerin kalkınmaları için uygulamakta oldukları politikalarını yeniden dizayn etmeleri gereğini ortaya çıkarmış ve değişime uğrayan turist isteklerini ön plana getirerek kırsal yerleşim yerlerinin kalkındırılması için, ekoturizm gibi çok yönlü bir yaklaşımı zorunlu hale getirmiştir. Ekonomik açıdan verimli, toplumsal yönden sorumlu ve çevre-doğa bağlamında sorun çıkarmayan uygulamalar ekoturizmin özünü meydana getirmektedir.

Ekoturizm, turizm çalışmalarının doğal kaynakların ve kültürel mirasların bozulmadan gerçekleştirilmesini ve devamlılığını amaçlayan bir turistik faaliyettir. Ekoturizm bu nedenle doğal yapının ve turizmin ekonomik değerinin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması bakımından en doğru turizm seçeneği olarak görülmektedir. Ekoturizmin başarılı olabilmesi için her seviyede planlama yapılması gerekmektedir. Planlama aşamasında yanlış kararların alınması ve hatalı uygulamalar doğal ve kültürel varlıkların kaybedilmesine neden olabilir. Bu yüzden ekoturizm çalışmalarının, ekolojik, kültürel ve sosyal anlamda olumsuz neticelere yol açmayacak biçimde planlanması gerekmektedir.

Ekoturizm faaliyetlerinin varlığı; kullanılacak olan doğanın ve bu doğayı kullanacak olan insanların varlığına bağlıdır. İzmir ili oldukça zengin doğal güzelliklere sahiptir. Buna karşılık bu doğal zenginliklerin bazılarını yerli halk bile bilmemekte ve kullanmamaktadır. Bu ve buna benzer doğal alanların kesinlikle topluma tanıtımlarının yapılması, potansiyel ekoturizm alanlarına dönüştürülmesi ve devam ettirilebilir ekoturizm kapsamında planlama yapılması ve yerli halkın ekoturizm çalışmalarına daha fazla dâhil edilmesi gerekmektedir.

Bu alanların hak etmiş oldukları konuma kavuşabilmeleri için yeterli derecede tanıtımlarının ve pazarlamasının yapılması, seyahat şirketleri ile işbirliği yapılması ekoturizm altyapısının insanların gereksinimlerine yanıt vermesi, bölgesel kalkınma ajanslarında ekoturizm ile ilgili yapılan projelere teşvik verilmesi gerekmektedir.

İzmir ilinde bulunan ve turistik açıdan değerli olan kaynaklarının toplumda bulunan herkesin farkına varması ve bu değerlerin gelişmesi için destek oluşturulması temin edilebilir. Böylelikle çok küçük yaşlarda çocuklarda oluşumu sağlanan doğa bilinci ve doğayla iç içe olma arzusu gelecek kuşakların doğal çevrelerini korumalarına ve doğayı sıklıkla kullanma isteği duymalarına yardımcı bulunacaktır. İzmir ili Dikili ilçesinde var olan ekoturizm potansiyelinin değerlendirilerek hak etmiş olduğu değere ulaşabilmesi için doğal ve cazip olan nitelikleri, doğa turizmine yönelik eşsiz imkanları ile koruma ve kullanma dengesi gözetilerek ekoturizm çerçevesinde değerlendirilmelidir.

İzmir ilinin Dikili ilçesi, doğal güzellikleri, tarih bakımından oldukça zengin olan değerleri, denizi, farklı niteliklere sahip kültürel özellikleri ve tahrip olmamış karakteristik kırsal alanlarının varlığı ile ekoturizm yönünden değişik çekiciliklere sahip bulunmaktadır. Bu zenginliklerin turizm faaliyetlerinde kullanılması Dikili'nin her açıdan gelişmesine katkı sunacaktır. Gelecek kuşaklara bozulmamış ekoturizm kaynaklarının bırakılabilmesi için değişik yapıda destinasyonların oluşturulması gerekmektedir. Bu aynı zamanda turizmin sürdürülebilmesi bakımından da oldukça önemlidir.

Bu kapsamda hazırlanan “Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Dikili'nin Ekoturizm Potansiyelinin İncelenmesi” konulu çalışma, ekoturizm kaynakları yönünden zengin

İzmir İlinin Dikili bölgesinde ekoturizm potansiyelini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma giriş bölümü dahil üç ana bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın literatür incelemesinin bulunduğu ikinci ana bölümünde turizm kavramı, sürdürülebilir turizm kavramı, ekoturizm kavramı, ekoturizmin önemi, ekoturizmin amaçları, ekoturizmin ilkeleri, ekoturizm kapsamında yer alan faaliyet türleri, ekoturizmin etkileri, Dünya’da ve Türkiye’de ekoturizm incelenmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde araştırmanın uygulama alanı olarak seçilen İzmir İli Dikili ilçesi hakkında temel bilgiler verilmiş, mevcut durum ortaya konularak ekoturizm açısından değerlendirilmesine yer verilmektedir. Araştırma bulguları doğrultusunda ortaya çıkan bilgiler çerçevesinde değerlendirme yapılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Son olarak çalışma Dikili ilçesinin ekoturizm potansiyeli ile ilgili yorum ve değerlendirmenin yer aldığı sonuç kısmı ile tamamlanmaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Turizm Kavramı

Turizm kelimesi ilk defa 1800'lü yıllar itibariyle İngilizce'ye girmiş olmasına rağmen Latince kökeni daha eski yıllara dayanmaktadır. Medeniyet tarihi incelendiği zaman, insanların devamlı yaşamlarını sürdürdükleri yerlerden başka yerlere ticari işlemler, dini nedenler ve sağlık problemleri sebebiyle seyahat ettikleri görülmektedir. Eski tarihlerden bu yana insanların değişik ilgi alanları ve istekleri nedeni ile ortaya çıkan merakları seyahat etme faaliyetlerini arttırmıştır (Romalılar çağında gerçekleştirilen olimpiyat oyunları, tek tanrıya inanan dinlerin hac ibadeti yapılması gereği olarak kutsal topraklara gidilmesi ve Rönesans'la birlikte sanat anlayışının gelişmesi ile birlikte sanatsal faaliyetlerin yoğun olduğu şehir merkezlerine gidilmesi vb.) [1].

Turizm en basit ifade ile tatil yapmak ve dinlenmek için yolculuğa çıkmak şeklinde ifade edilebilir. Bir faaliyetin turizm olarak kabul edilebilmesi için:

- Seyahatin sürekli olarak ikamet edilen ve çalışılan yerin haricinde gerçekleşmesi,
- Konaklama sırasında turizm tesisleri tarafından üretilen mal ve hizmetlerin talep edilmesi,
- Yapılan konaklamanın geçici olması gerekmektedir [2].

Ne kadar süre boyunca konaklama yapanların ve kimlerin turist olarak kabul edileceği hususunda ortaya çıkan değişiklikler sebebi ile 1981'de Dünya Turizm Örgütü tarafından, en az 24 saat kalmak ancak bu sürenin 1 seneyi aşmaması şartıyla bulunduğu yerden başka bir yere gidenler turist, 24 saatten az kalanlar ise ziyaretçi olarak kabul edilmişler ve şu turizm tanımını yayınlamıştır [3]:

Kendi olağan çevresinin dışında bir yere, belirlenmiş bir süreden daha az kalmak üzere giden ve ana amacı ziyaret ettiği yerde para kazanılan bir faaliyetin denemesi dışında seyahat etmek olan bir kişinin faaliyetleri.

Turizm eskiden lüks olan bir ihtiyaç olarak algılanırken, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gezmek ve eğlenmek maksadı ile gerçekleştirilen seyahatlerin giderek artış göstermesi ve 1960'lı yıllardan başlayarak kültürel bir boyuta bürünmesi ile lüks olmaktan çıkmış ve bir gereksinime dönüşmüş bulunmaktadır [3].

Ülke ekonomilerinin sahip olduğu ekonomik problemlerin çözüme kavuşturulmasında turizmin önemli derecede yarar sağlaması doğaya vermiş olduğu zararların daima göz ardı edilmesine sebep olmuştur.

Turizm etkinliklerinin, doğal kaynaklar ve kültürel varlıklar üzerinde yaratmış olduğu olumsuzluklar ve bu olumsuzlukların turizm faaliyetlerinin kendi geleceklerini de riske attığının anlaşılması sonucunda sürdürülebilirlik anlayışı turizme yansımış ve bu anlayış gündeme gelmiş bulunmaktadır [4].

Ekoturizm ve sürdürülebilir turizme ait tanımlarda, sahip olunan doğal ve kültürel varlıkların hem geleceği düşünerek kullanılması, hem turizm sermayesinin, mevcut ziyaretçilerin ve yöre halkının amaçlarının en yüksek seviyede karşılanması öne çıkarılmaktadır.

2.2. Sürdürülebilir Turizm

Turizm faaliyetleri dünyada en hızlı büyüyen sektörler içerisinde bulunmaktadır. Turizm faaliyetleri doğal ve kültürel varlıklara bağımlı durumdadır. Bu nedenle doğal ve kültürel varlıkların tahrip edildiği bir ortamda turizmden söz etmek mümkün değildir. Bu yüzden sürdürülebilirlik kavramı turizm açısından oldukça önemlidir [5]. Turizm faaliyetlerinde sürdürülebilir bir gelişmenin temin edilebilmesi için ev sahibi konumunda olan bölgenin sahip olduğu doğal, kültürel, tarihi varlıklarının, biyolojik çeşitliliğinin ve temel ekolojik süreçlerinin tahrip edilmemesi ve devamının temin edilmesi gerekmektedir.

Sürdürülebilir kalkınmanın, doğal kaynaklara zarar vermeden, ekonomik kalkınmanın devam ettirilmesinin özellikle vurgulandığı göz önüne alınarak, sürdürülebilir turizm; 'sektörü besleyen doğal çevre ve insan kaynaklarına zarar vermeden, turizmin kapasitesini ve ürünlerinin kalitesini artırmak' şeklinde ifade etmek mümkündür [6].

Turizm faaliyetlerinde bulunulan alanlarda sürdürülebilirlik anlayışı, bu anlayışın özünü oluşturan çevreye daha fazla itina edilmesi gereğini ortaya koyan yeni bir turizm kültürünü ortaya çıkarmaktadır. Sürdürülebilirlik anlayışı, tekrar yenilenmesi mümkün olmayan kaynakların etkin bir şekilde kullanılarak (gerektiği zaman yeniden kullanılması ve geri dönüşüm yolu ile) gelecek olan kuşaklara minimum kayıpla aktarılmasını savunmaktadır [7].

Sürdürülebilir turizm Dünya Turizm Örgütü tarafından şu şekilde ifade edilmektedir: Ev sahibi konumunda olan ülkenin yaşam standartlarını geliştiren, ülkeye gelen ziyaretçiler için kalitesi yüksek hizmet tecrübesi temin eden ve turizm alanlarının bulunduğu çevrenin kalitesini artıran bir turizm şeklidir [8].

Sürdürülebilir turizmin aşağıda belirtilmiş olan şartları yerine getirmesi gerekmektedir [7].

- Sürdürülebilir turizm, turizm faaliyetlerinin gelişmesinde en önemli unsurları oluşturan doğal kaynakları en uygun seviyede kullanılmalı, bu faaliyetler için gerekli olan ekolojik süreçlerin devamlılığını temin etmeli, biyolojik çeşitliliğin ve kültürel mirasın muhafaza edilmesine yardımcı olmalıdır.
- Sürdürülebilir turizm, yerli halkın sahip olduğu sosyokültürel yapıya saygı duymalı, kültürel mirasları ve ananevi değerleri korumalı, kültürlerarasında bulunan anlayışların ve hoşgörünün geliştirilmesini temin etmelidir.
- Sürdürülebilir turizm, uzun dönemli ve verimli olacak ekonomik çalışmaların gerçekleşmesini temin etmeli, turizm faaliyetlerinden elde edilen sosyoekonomik yararların turistik destinasyonda bulunan bütün menfaat grupları arasında adil bir şekilde dağıtılmasını sağlamalı ve yoksulluğun önlenmesi için yardımcı olmalıdır.

Sürdürülebilir turizmin amaçlarını aşağıda belirtildiği şekilde sıralamak mümkündür [9]:

- Turizm faaliyetlerinin ülke ekonomisine ve çevreye yapabilecekleri ile alakalı olan bilincin artırılmasını sağlamak.
- Kalkınmada eşitliğin olmasına destek olmak.

- Ev sahibi konumunda olan toplumun yaşam standartlarına destek olmak.
- Misafirlere yüksek kaliteli hizmet temin etmek.
- Bu amaçların yanı sıra çevre kalitesini arttırmak ve bu durumu sürdürmektir.

Sürdürülebilir turizmin gelişmesi, ekolojik dengenin muhafaza edilmesi, doğal çevrenin korunması ve yenilenmesi ile mümkündür [10]. Turizm faaliyetlerinin kaynağını oluşturan bu varlıkların muhafaza edilmemesi halinde, turizm çalışmalarının geleceğinin yerel, bölgesel ve ülkesel seviyede bozulması kaçınılmaz olacaktır.

2.2.1. Sürdürülebilir Turizm İlkeleri

Çevre konusunda uluslararası düzeyde yapılan ilk büyük değerlendirme, 1972’de Stockholm’de gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı’dır. Bu konferansa 113 ülke katılmış, insan-çevre ilişkileri irdelenmiştir [11].

Stockholm Konferansı’nın hemen ardından Birleşmiş Milletler Çevre Programı yaşama geçirilmiştir. Bundan başka, Birleşmiş Milletler’in çevre konusundaki önemli adımlarından bir diğeri, 1983 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun kurulmasıdır. İlgili komisyonca hazırlanan rapor 1987 yılında “Ortak Geleceğimiz” adı altında yayınlanmıştır [12].

Sürdürülebilir turizm yaklaşımının ilk kez ciddi olarak ele alınmaya başlaması, Ortak Geleceğimiz raporuna da temel oluşturan, aynı tarihli Brundlant Raporu’yla başlar [12]. Bu raporun dört temel bileşeni vardır:

1. Tüm sektörleri içine alan bütüncül planlama
2. Ekolojik süreçleri korumanın önemi
3. İnsan mirasını ve biyolojik çeşitliliği koruma gereksinimi
4. Uzun zamanda ve gelecek kuşaklar için kaynakları tüketmeyecek biçimde kalkınmanın yapılmasının anlaşılması

Sürdürülebilir turizm, doğal ve kültürel kaynakların hem geleceği düşünerek kullanılması hem turizm sermayesinin mevcut ziyaretçilerin ve yöre halkının

amaçlarının maksimum düzeyde karşılaması şeklinde betimlenir. Sürdürülebilir turizmin amaçları şunlardır [12]:

- Kaynakların sürdürülebilir kullanımı
- Aşırı kullanım ve atıkların azaltılması
- Doğal, kültürel ve sosyal çeşitliliğin muhafaza edilmesi
- Yerel toplumun planlamaya dâhil edilmesi ve yerel ekonominin desteklenmesi
- Turizm endüstrisi ve kamu arasında karşılıklı koordinasyon sağlanması
- Personel eğitimi, turistlerin bilgilendirilmesi
- Bu konularda araştırmaların yapılması ve desteklenmesi

“Turizmi Daha Sürdürülebilir Yapmak” başlıklı UNEP raporunda sürdürülebilir turizmin on iki kriteri sıralanır. Söz konusu kriterler aşağıdaki (Tablo 2.1.)’deki gibidir:

Tablo 2.1. Sürdürülebilir Turizmin On İki İlkesi

1. Ekonomik Süreklilik	Turizm destinasyonlarının ve işletmelerinin uzun vadede fayda sağlamaya ve büyümeye devam etmesi için sürekliliklerini ve rekabetçiliklerini sağlamak
2. Yerel Refah	Ziyaretçilerin yerel harcama oranını arttırmak da dahil olmak üzere turizmin ev sahibi destinasyona katkısını azamiye çıkarmak
3. İstihdam Kalitesi	İrk, cinsiyet, engellilik gibi konularda ayrımcılığa mahal vermeden, ücret ve hizmet kalitesinin artırılması da dahil olmak üzere turizm tarafından yaratılan yerel istihdamın sayısını ve kalitesini arttırmak
4. Sosyal Eşitlik	Yoksullara sunulan fırsatların, gelirin ve hizmetlerin iyileştirilmesi de dâhil olmak üzere turizmden elde edilen ekonomik ve sosyal faydanın genele adil bir şekilde dağılımını gözetmek
5. Ziyaretçi Memnuniyeti	İrk, cinsiyet, engellilik gibi konularda da ayrımcılık yapmadan bütün ziyaretçilere güvenli ve tatmin edici bir deneyim sunmak

6. Yerel Kontrol	Turizmin diğer paydaşları ile istişare içerisinde; planlama, yönetim ve bölgede turizmin gelişimi konusunda yerel yönetimleri süreçlere dâhil etmek ve yetkilerini arttırmak
7. Toplumsal Refah	Sosyal bozulma ve istismara yol açmadan sosyal yapı ve kaynaklara, imkânlarla ve yaşam destek sistemlerine erişim de dâhil olmak üzere yerel halkın yaşam kalitesini muhafaza etmek ve iyileştirmek
8. Kültürel Zenginlik	Ev sahibi topluluklara özgü kültür, gelenek ve tarihi mirasa saygı duymak ve güçlendirmek
9. Fiziki Bütünlük	Kentsel ve kırsal alanların kalitesini muhafaza etmek, güçlendirmek ve çevrenin fiziki ve görsel bakımdan bozulmasını engellemek
10. Biyolojik Çeşitlilik	Doğal alanların, habitatın ve yaban hayatının korunmasını desteklemek ve olası zararı asgariye indirmek
11. Kaynak Verimliliği	Turizm firma ve hizmetlerinin gelişim ve işletmesinde sınırlı ve yenilenemeyen kaynakların kullanımını asgariye indirmek
12. Çevresel Sıfırlık	Turizm işletmelerinden ve ziyaretçilerden kaynaklanan hava, su ve kara kirliliğini ve atık üretimini asgariye indirmek

Kaynak: Satar, İ. Türkiye’de Sürdürülebilir Turizm Açısından Sertifikasyon: Yeşil Yıldız ve Yeşil Anahtar Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2016, s.29-30.

2.3. Alternatif Turizm

Alternatif turizm, ananevi turizm etkinliklerinin eski güncelliklerini kaybetmesi ile insanların turizmden beklemiş oldukları faydaları en üst seviyede gerçekleştirmek, turistlerin değişiklik gösteren taleplerine ve arzularına cevap verebilmek ve çevre unsurlarını turizm çalışmalarına açarak ve bu unsurları korumak maksadıyla geliştirilmiş olan turizm çeşitleridir. Bir başka ifade ile ananevi turizm çalışmaları dışında gerçekleştirilen bütün turizm çeşitleri alternatif turizm olarak tanımlanmaktadır [11]. Alternatif turizm esas olarak arzu edilmeyen turizm çeşidi olan kitle turizminin karşıtı olarak değerlendirilir.

Alternatif turizm aşağıda belirtilmiş olan olumlu özellikleri ve nedenlerinden dolayı gelişmiştir:

- Turizm kaynaklarının giderek azalması ve özelliklerinin bozulması,
- Sürdürülebilir turizm anlayışının ortaya çıkması,
- Turizm faaliyetlerinin tüm yıla yayılması anlayışının gelişmesi,
- Tüketicilerin klasik kitle turizm faaliyetlerinden (deniz, kum, güneş) sıkılması,
- Tüketicilere farklı tatil seçenekleri, değişik zevk ve heyecan imkânlarının yaratılması,
- İnsanların tatil ve turizm etkinliklerinden daha değişik beklentiler içine girmesi,
- Turizm faaliyetlerinin temeli olan kaynakların değerlerini korumakta ve bu değerleri iyileştirmektedir.
- Yerel bölge halkının yaşam standartlarını artırmak ve ziyaretçilere cazip hala getirmek için alternatif turizme ilave gelişmeler temin etmektedir.
- Yerel halkın sahip olduğu yaşam standartlarının olumsuz yönde etkilendiği, sosyal ve doğal çevrenin taşıma kapasiteleri aşıldığı durumlarda veya parçalanmaların gerçekleştiği hallerde alternatif turizm ilkeleri sebebi ile olumsuz büyümeler ve gelişmeler de denetim görevini üstlenmektedir.
- Alternatif turizm alanları içerisinde bulunan kültürel varlıklar ve çevresel değerler için gereken bakım, iyileştirme ve koruma faaliyetlerine gelir artışı temin etmektedir.
- Alternatif turizmin kapsama alanı içerisinde olan el sanatları, hizmet işleri, vb. yeni iş imkanlarının da yaratılması ile ekonomik kalkınma için katkı temin etmektedir.
- Gerek yerel halkın, gerekse ülkeye gelen turistlerin çevre konusunda eğitim almaları bilinçli nesillerin gelişimine katkı sunmaktadır şeklinde özetlenebilir [13].

Alternatif turizmin faydaları şu şekilde sıralanmaktadır: [14].

- Birey ve aile için faydası: konaklama işleminin yerel halk evlerinde yapılması ailenin doğrudan gelir elde etmesini temin eder.
- Yerel topluma sağlayacağı fayda: toplum içerisinde evlerin standartlarını yükselterek, bölgede bulunan yerel kültürlere ait mirasın ve çevrenin değerini arttıran hizmetlerin gelişmesini sağlar.
- Ev sahibi ülke bakımından: alternatif turizm yoluyla elde edile gelirlerin ülke dışına çıkmasını önlemede katkı sunar.
- Uluslararası ilişkiler bakımından: kültürler arası, bölgeler arası ve uluslararası anlayışların ve hoşgörülerin artmasını sağlar.
- Turizm faaliyetlerinin temelini oluşturan kaynakların kalitesinin yükseltir ve bu durumun sürekliliğini temin eder.

2.4. Ekoturizm Kavramı

Ekoturizm, Uluslararası Doğa Koruma Birliği tarafından yapılmış olan tanıma göre, doğayı ve sahip olunan kültürel kaynakları anlayarak onların korunmasına destek olan, ziyaretçi etkisi düşük olan ve yerel halka sosyo-ekonomik açıdan yarar temin eden, tahrip edilmemiş doğal alanlara çevresel açıdan sorumlu olarak yapılan seyahatler ve ziyaretler olarak ifade edilmektedir. Uluslararası Ekoturizm Topluluğu ise “ekoturizmi”, yerel halkın refahına özen gösteren ve çevreyi koruyan, bozulmamış doğal alanlara karşı yapılan duyarlı seyahattir şeklinde ifade etmiştir [15].

Ekoturizm, genel olarak çok kalabalık olmayan ve küçük gruplar şeklinde, aileler tarafından işletilen küçük tesislerde, seyahat edilen bölgenin geleneksel mimarinin ve yerel kaynakların kullanılmasını hedef olarak tespit etmektedir. Ekoturizm, amaçları doğrultusunda ve hedefine uygun olarak gerçekleştirilirse ekosistem bakımından hassas olan bölgelerin korunması ve bu hassas bölgelerin içinde ve çevresinde yaşamına devam eden insanların sosyo-ekonomik açıdan gelişmelerine kaynak yaratabilen önemli bir araçtır [16]. Ekoturizm potansiyeli açısından önemli olan dağlık alanlar ve ormanlık bölgelerde bulunan köylerde yaşayan halkın yoksullukları ve fakirlikleri göz önüne alınacak olursa, ekoturizm bu yüzden sosyal sınıflar arasında oluşan gelir dengesizliğini azaltabilecek bir etken olarak değerlendirilebilir.

Saygı, sorumluluk ve sürdürülebilirlik işlevleri Ekoturizm faaliyetlerinin temel özelliklerini oluşturmaktadırlar. Saygı, sorumluluk ve sürdürülebilirlik “3S” olarak isimlendirilebilir. Buna karşılık ekoturizmin dört temel belirleyici özelliği kapsadığı ifade edilebilir. Bunlar; temelini doğanın oluşturması, ekolojik ve kültürel açıdan sürdürülebilirlik, eğitim ve konunun açıklanması ve kaynağın değerini anlama (yerel seviyedeki ekonomik yararlar) şeklinde özetlenir [8].

2.4.1. Ekoturizm kavramının ortaya çıkışı ve gelişimi

Dünyada 1960’lı yıllardan başlayarak doğal çevreler ve yaban yaşamı ile insanların bu çevreler üzerinde yapmış oldukları değiştirici etkilere karşı büyük bir ilgi doğmaya başlamıştır. Değişik bitkilerin ve hayvanların buldukları ortamlarda ziyaret edilmelerinin maliyetlerinin artması, fakat bu alanlara karşı talebin artması ile birlikte büyük kentsel alanlara yakın bölgelerde bitki bahçeleri ve hayvanat bahçeleri oluşturulmuş, böylelikle de bu alanlar ve hayvanat bahçeleri turizm açısından önemli turistik yerler haline gelmiştir [2].

Yaşam şartlarında sürekli değişimlerin olması ve insanlarda çevrenin korunmasına yönelik bilincin artması ile birlikte turizm faaliyetlerinde yenilik ve çeşitlilik arayışları da artış göstermektedir. İçinde yaşadığımız günlerde klasik turizm anlayışı yerini kültür, tarihi yerler, yerel kıymet ve değerler, macera ve eğlence anlayışına bırakmış durumdadır. Bu durum kitle turizmine karşı bir tepki ve alternatif olarak 1990’lı yıllardan itibaren gelişme gösteren ekoturizm kavramı, kültürel turizmin ve kırsal turizmin öğelerini kapsamakta ve hassas yapıya sahip olan doğal ve kültürel alanlarda geliştirilebilecek olan en uygun turizm şekli olarak ifade edilmektedir [17].

Turistik amaçlı yapılan seyahatler için günümüzde moda sanayisi tarafından insanlar geleneksel yaşamın sürmekte olduğu kırsal yerleşim alanlarına yönlendirilmektedir. Büyük şehirlerde ve kırsal yerleşim alanlarında kısa molalar vermek suretiyle gerçekleştirilen seyahatler gittikçe yaygın hale gelmeye başlamıştır. Daha önceki yıllarda yalnızca rahatlamak amacıyla geçirilecek bir zaman şeklinde algılan tatil anlayışı artık değişime uğramış ve çok farklı aktivitelerin gerçekleştiği ve içerisinde insanları eğitici etkinliklerin de yer aldığı bir faaliyet durumuna gelmiştir. Ayrıca yukarıda verilen bilgilere ilave olarak [18];

- Otomobile sahip olmanın artması,

- Avrupa ülkelerinde bölünmüş olan yüksek hızlı yolların yaygın hale gelmesi,
- Hızlı tren kullanımlarının fazlalaşması,
- Havayolu ulaşım maliyetlerinin düşmesi,
- Tur düzenleyen operatörlerin sayısının ve etkinliğinin artması,
- Organizasyon yeteneğinin gelişmesi,
- Eğitim seviyesinin artması,
- İnternet bankacılığı ve kredi kartları kullanılarak yapılan ve böylelikle daha da kolaylaşan ödeme koşullarının oluşması,
- Turizm işletmelerinin internetin gelişmesi sayesinde reklamlarını daha iyi yapabilmeleri, ziyaretçilerin yer belirleme koşullarının artması, rezervasyon ve benzeri işlemlerin daha kolay hale gelmesi, gelir seviyesinin yükselmesi,
- Toplumda tatil anlayışının oluşması (Türkiye için),
- Turizm alanında yeni pazarlar yaratılarak, genç insanların, emekli olmuş kişilerin ve aktif bir yaşamı olan yaşlı insanların turizm faaliyetlerine katılımlarının temin edilmesi ile birlikte turizm amaçlı yapılan seyahatlerin yapısı oldukça değişmiştir.

Ekoturizmin ulusal nitelikli planlamalarda birçok ülkede yer alması ile birlikte, önemi daha iyi anlaşılmıştır. Bu durum bu ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarının oluşmasına ve kurulmasına sebep olmuştur. 1990 yılında kurulmuş olan TIES bu kuruluşların en eskisidir. TIES'in kuruluş amacı; eko turizmde uygulanacak olan teknikleri tespit etmek, ekoturizm ile alakalı çalışmalarda bulunan uzmanlar arasında işbirliğini arttırmak ve böylelikle küresel bir çalışma ağı oluşturmak şeklinde izah edilmektedir [17].

Gün geçtikçe doğal ve kültürel kaynakların sahip oldukları önemin çok daha iyi bir şekilde anlaşılmasının sonucunda Dünya Eko Turu 97 adıyla anılan ilk Dünya Ekoturizm Kongre ve Sergisi, Brezilya'nın Rio de Janeiro şehrinde 15-18 Aralık 1997 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu konferansa 35 ülkeden yaklaşık olarak 2000 kişi iştirak etmiştir. Konferansta ekoturizme ait teoriler, ekoturizm politikaları, ekoturizmin gelişme ve yönetim modelleri aktarılmıştır. Konferansın bitiminde,

ekoturizmin geçici bir merak olmadığı ve planlı bir şekilde yürütüldüğünde ülke ekonomisi ve toplum için faydalı olacağı ifade edilmiş ve ekoturizmin çevresel koruma stratejisi ön plana çıkarılmıştır [17].

Birleşmiş Milletler ve Dünya Ticaret Örgütü (WTO) günümüzde turizm faaliyetlerinin dünyanın en büyük işveren endüstrisi olma özelliğine dikkat çekmektedir. Bu bağlamda WTO ekoturizm faaliyetleri sayesinde pek çok bölgenin yerel halkına uzun vadede iş imkanı yaratacağını belirtmiş bulunmaktadır.

2.4.2. Ekoturizmin Önemi

Giderek büyüme kaydeden turizm sektörü ülke ekonomilerini farklı biçimlerde etkilemekte ve böylelikle ülke ekonomilerini harekete geçirmektedir.

Son zamanlarda insanların tüketim alışkanlıklarında oluşan değişim beraberinde turizme yönelik olan tüketim kalıplarında da değişim görülmesine neden olmuştur. Bu durum ise yeni ve değişik turist çeşidine hitap edebilecek turizm arayışlarının doğmasına ve birçok turizm çeşidinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Geçmişte daha fazla talep edilmekte olan deniz kum güneş üçlüsü yerini doğayla iç içe olan ve büyük kentlerin baskılı ortamından uzak, özelliğini koruyan tahrip olmayan temiz bir çevreye sahip alanlara yapılan ekoturizme bırakmıştır [19].

Sürdürülebilir turizm türlerinden biri olan ekoturizm var olan ekosistemi korumakta sosyal ve ekonomik refah seviyesinin yükselmesini sağlamakta ve turizm faaliyeti gerçekleştirilecek olan alanı koruyarak gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bozulmamış ve tahrip edilmemiş doğal alanlara yapılan sorumlu turizm olarak da bilinen ekoturizm çevresel kaynakların korunmasını sağlamakta ve bu alanlarda minimum etki yaratmaktadır. Ekoturizmin amacı sürdürülebilir ve uygun turizm imkânları yaratarak yerel halkın yaşam standartlarını ve refah seviyesini geliştirirken bu kapsamda gerçekleştirilecek olan tüm faaliyetlerin çevre üzerinde meydana getirebileceği müdahaleyi azaltmaktır [20].

Ekoturizm çalışmaları ile sürdürülebilir ve sorumlu turizmin gerçekleştirdiği bütün faaliyetlerden faydalanmak ve aynı zamanda turizm etkinlikleri sonucunda ortaya çıkabilecek olan etkilerin minimum seviyeye inmesi amaçlanmaktadır.

Ekoturizm faaliyetlerinde başarı elde edebilmek için ekoturizm etkinliklerinin oluşturabileceği etkiler hakkında daha önceden bilgi sahibi olunması oldukça önemlidir. Bu nedenle turizm faaliyeti yapılacak olan alanın sahip olduğu faunası, florası ve orada yaşamı sürdüren tüm topluluklar hakkında gerekli bilgilere sahip olmak gerekmektedir. Daha ileride talep ve tercih edilebilecek olan ekoturizm etkinlikleri tespit edilirken sahip olunan bu temel bilgiler ekoturizm için önemli etkenler olarak değerlendirilecektir. Ekoturizm faaliyet alanında yaşamını sürdürmekte olan halkın kültürel yapısı, çevre olan ilişkileri ve gelir seviyelerinin bilinmesi gerekmektedir [20]. Böylece ekoturizm faaliyetleri kapsamında yerel halkın çevresel problemler hakkında bilinçlenmeleri daha kolay sağlanmış olacaktır.

Doğal açıdan öneme sahip olan alanlar ekoturizm ile koruma statüsüne alınır veya var olan koruma alanlarının sürdürülebilirliği artmış olur. Bu durum sonucunda hem var olan doğal yapı tahrip edilmemiş olur hem de ekoturizmi meydana getiren kaynakların korunması sağlanmış olur. Ekoturizm çalışmaları yoluyla yerel halka maddi açıdan katkı sunulmakta ve yörenin ekonomik olarak kalkınmasına destek sağlanmakta böylelikle de ekonominin ülke içerisinde kalması temin edilmektedir. Ekoturizm çalışmaları doğrultusunda doğa ile uyumlu olan faaliyetler gerçekleştirilerek ortaya çıkması muhtemel tahribatlar en aza indirilmektedir. Yapılacak olan yatırımlar büyük sermayeleri gerektirmektedir [20]. Ekoturizm ile gerçekleştirilen faaliyetler yalnızca yerel bölge halkına maddi yönden fayda sağlamanın haricinde yerel halkın sahip olduğu kültürünü canlı tutmakta dolayısıyla da sosyal ve kültürel varlıkların korunmasına katkı sunmaktadır.

Ekoturizm yapan ekoturistler yerel kültüre sahip olan ürünlere yönelmekte ve böylece yerel halka ek gelir olanağı sağlamaktadır. Ekoturizmin odak noktası doğal ve kültürel kaynaklı turizmdir. Bu nedenle bölgenin sahip olduğu doğal ve kültürel kaynakların korumasına yönelik olan bilincin artması ekoturizmin sürdürülebilirliği açısından oldukça önemli role sahiptir [20].

Ekoturizmi, doğa ile uyumlu ve çevreye verdiği zarar az olan, sahip olunan kültürel miraslara sahip çıkan, bölgede bulunan yerel halka gelir ve istihdam imkânları yaratan, ekosistemin bütünlüğünü sağlamak yönünde çabalayan ve kaynak kullanımlarını en aza indiren bir turizm şekli olarak ifade etmek doğru olacaktır.

2.4.3. Ekoturizmin amaçları

Ülkemiz, gerek dağları, denizleri, gölleri, akarsuları, kıyıları, yaylaları, ormanları gibi sahip olduğu doğal kaynakları gerek flora ve faunası ile ve gerekse kanyonları ve mağaraları gibi ilgi çekici jeolojik oluşumları bakımından başka ülkeler ile kıyas edilemeyecek seviyede bir zenginliğin sahibidir. Türkiye’de bulunan bu zenginlikler gündemde olan ekoturizm açısından ülkemizi oldukça ilgi çeken bir ülke konumuna getirmektedir. Dolayısıyla ekoturizmin amaçlarına bakılacak olursa [21].

Türkiye’de turizm faaliyetleri ve bu faaliyetler ile çevre arasında oluşan ilişki üzerine çalışmalarda bulunmak, turizm bölgelerinde görülen ekolojik bozulmalara ilişkin tetkiklerde bulunmak, araştırma, inceleme ve durum tespiti yapmak, ülkemiz için sürdürülebilir turizmin tanımı yapmak, turizm faaliyetinde bulunan profesyonelleri, mahalli yönetimleri ve yöneticileri, kamuoyunu, ekoturizm ve sürdürülebilir turizm konusu hakkında bilgilendirmek, turizm faaliyetlerinin çevreye verebileceği potansiyel zararları hakkında eğitmek ve bilinçlendirmek, turizm etkinliklerinin doğal çevreye, kültürel değerlere ve mimarisine verebileceği potansiyel zararlar hakkında bilinç yaratmak, ekoturizm yapılan yörelerin, turizm faaliyetlerini geliştirirken geleneksel yerleşim dokularını korumaları için yapmaları gerekli olan işlemleri önermek [21].

Türkiye bulunan ve doğal koruma alanları statüsüne sahip yerleri, turizm çalışmalarını gerçekleştiren profesyonellere ve ülkemize gelen turistlere tanıtımını yapmak, ekoturizm çalışmalarında kullanılacak olan yeni ürünler, değişik turizm çeşitleri ve tur programlarının geliştirilmesine katkı sağlamak, yapılacak doğa turlarına standartlar ve kurallar getirilmesi için çalışmalarda bulunmak, doğa turları gerçekleştiren seyahat acentaları ile ortak çalışmalar gerçekleştirerek problemleri belirlemek, bu hususlarda yeni öneriler geliştirerek yetkili makamlara iletmek, doğa ve dağ turları rehberliği için kriterler geliştirmek, eğitim programları ve sertifikasyon konması için çalışmalarda bulunmak, mahalli yönetimler ile işbirliği kurarak bölge halkları arasında ekoturizm bilincini geliştirmek, ekolojik tur çalışmalarına destek olmak ve bunların tanıtımını yapmak, bu amaçlar doğrultusunda her sene seyahat acentalarını ve konaklama tesislerini takip gözlemleyerek, icra edilen çevreci davranışları ödüller ve benzeri mekanizmalar ile desteklemek [21].

Turizm sektörü içerisinde bulunan bütün tarafların, yalnızca turistik çalışmalarında değil, kendi bünyelerinde de çalışanlarını doğa dostu ve çevreci davranışlar ve tüketim alışkanlıklarını geliştirmeleri açısından yönlendiren ve özendiren bir yapıya sahip olmak, usul ve yol göstermek, doğa dostu ve çevreci davranışları ödüllendirmek, ekoturizm ve sürdürülebilir turizm hakkında ulusal ve uluslararası diğer kuruluşlar ile işbirliğinde bulunmak, özellikle ekoturizm alanında daha fazla deneyim sahibi olan yabancı sivil toplum örgütlerinin birikimlerini paylaşmak ve ülkemizde bulunan imkanları onlara tanıtmak şeklinde özetleyebiliriz.

2.4.3.1. Ekoturizmin avantajları

Doğru olarak planlanan ve kontrol edilebilen ekoturizm ile çevresel kaynakların sürdürülmesine ve geliştirilmesine çeşitli yollarla katkı sağlanabilir. Ekoturizm ile oluşabilecek olumlu etkileri aşağıdaki gibi özetleyebiliriz [22];

- Ekoturizm doğal kaynakların korunmasına, yerel kültürlerin ve koruma altına alınmış olan yerlerin sürdürülebilir gelişimine katkı sağlamaktadır.
- Yenilenmesi mümkün olmayan doğal kaynakların minimum seviyede tüketimini temin etmektedir.
- Biyolojik çeşitliliğin korunması için katkı sunmaktadır.
- Ekoturizm hakkında yerel halkın bilinçlendirilmesine ve onların refah düzeylerinin yükseltilmesine katkıda bulunmaktadır.
- Küçük turist gruplarına çok sayıda işletmenin hizmette bulunmasına olanak sağlayarak küçük ölçekli işletmelere istihdam artışı yaratmaktadır.
- Yerel halkın ve turistlerin turizm endüstrisi hususunda sorumluluk sahibi olarak hareket etmelerini sağlamaktadır.
- Turizm yönetimine yerel düzeyde katılımların olmasına destek olmaktadır.
- İş imkanlarının ve mülkiyetin yerel halkın lehine olacak şekilde gelişmesini gözetmektedir.
- Ekoturizm faaliyetleri, bulunduğu yörelere ekonomik ve turistik açıdan itibar kazandırmaktadır.

2.4.3.2. Ekoturizmin dezavantajları

Ekoturizmin doğal çevre üzerinde yapabileceği etkiler hususunda gerçekleştirilen çalışmalar biyoloji ve ekoloji çerçevesi kapsamında yürütülmektedir. Ekoturizmin doğal etkileri üzerine ekologlar ve biyologlar tarafından literatür geliştirilmiştir. Ekologlar biyologlar bu çalışmaları yürütürken ekoturizmin doğal çevre üzerine yaptığı negatif etkileri azaltmaya yönelik olan bazı teknikler tespit etmişlerdir [21].

Ekoturizm faaliyetlerinin doğal çevrelerin değerini artırması, bu çevrelerin korunması için ekonomik açıdan değeri, doğal çevrenin korunması adına yerel halka ve ziyaretçilere verilen eğitim hizmetleri gibi yararlı etkilerinin yanı sıra, kara sistemleri üzerine olumsuz etkileri bitki ve yaban hayatı habitatlarına yaptığı negatif etkileri, toprak stabilizesinin bozularak toprağın sıkıştırılması, toprak ve kumul erozyonu, doğadaki besin döngüsünde azalmalara neden olması, jeolojik rejimlerin değişime uğraması, biyolojik çeşitlilikte azalmaların oluşması, altyapı yönetiminden kaynaklanan uygunsuz baskılar gibi bölgeye gelen ziyaretçi faaliyetlerinin neden olduğu negatif etkileri de olabilmektedir [21].

2.4.4. Ekoturizmin Sürdürülebilir ve Alternatif Turizm ile İlişkisi

Turizm faaliyetleri II. Dünya Savaşı sonrasında pek çok ülke tarafından mali bir kaynak olarak görülmüş ve desteklenmiştir. Bu bakış açısı sonucunda turizminin büyük bir hızla gelişmesi ise bu ülkeler tarafından görmezden gelinmiştir. Lakin 1970'li yıllarda kitle turizm faaliyetlerinin sebep olduğu negatif etkiler belirgin bir şekilde ortaya çıkmaya başlayınca bu konuda tedbir alma gereksinimi duyulmuş ve bu süreçte, kitle turizmine alternatif olacak ve doğal çevreyi tahrip etmeyecek daha farklı turizm seçenekleri için çalışmalara başlanmıştır [23].

Ekoturizm ve sürdürülebilir turizm bu bağlamda ileri sürülen kavramlardır. Aslında ekoturizm ve sürdürülebilir turizm kavramları birbirleri ile yakın bağı olan turizm çeşitleridir. Turizm sektörü insanlarda giderek artış gösteren doğa bilinci ve sosyal bilinç duygusu nedeniyle içinde bulunduğu pazarını canlı tutabilmek için sürdürülebilir turizme doğru kaymaktadır [23]. Bu yorumun yanı sıra turizm sektörünün sürdürülebilir turizme doğru kaymasını sektörün yeni talep alanları

yaratmak suretiyle kar marjını genişletmek olarak açıklayan görüşler de ortaya atılmaktadır.

Ekoturizm faaliyetlerinin kitle turizmin faaliyetlerine karşı olarak geliştirildiğini ifade etmek mümkündür. Kitle turizm faaliyetleri doğal kaynakların ve peyzajın tahrip edilmesine, çevre kirliliğine ve kültürel değişimlere yol açmıştır. Ekoturizm düşüncesi de bu durumun sonucunda oluşmuştur [24].

Deniz, kum, güneş üçlüsünün tek kaynak olarak kullanıldığı ve daha fazla tüketildiği kitle turizm faaliyetlerinin aksine, alternatif turizm etkinlikleri gündelik hayatın rutinlerinden uzaklaşmayı arzu eden seyahatçiler için keşfetme, öğrenme, rahatlama ve doğa ile iç içe olma gibi farklı amaçları kapsamaktadır. Kitle turizmi ve alternatif turizm arasında bulunan temel fark, yalnızca genel bir felsefe ve yaşam şekli farklılığından ziyade, aynı zamanda turizmin esasını oluşturan kaynaklara karşı olan bakış açısındaki derin algılama farklılığıdır [18].

Turizm faaliyetleri konusunda kaynakların sınırsız olduğunu varsayan dünya görüşü hakimdir. Bu varsayım insanın doğa üzerindeki hâkimiyetini meşrulaştırmakta ve insanlığın ekonomik yönden ilerlemesi için doğayı bir araç olarak görmektedir. Ekolojik bakış açısı ise doğal kaynakların sınırlı olması sebebiyle insanlığın doğa ile dengeli ve uygun olan teknolojiler ile ilerleyebileceğini iddia etmektedir [18]. (Tablo 2.2).

Ekosistem ticari menfaatler yararına kullanılsa da, bu kullanımların boyutunun ekosistemin taşıma kapasitesinin üzerine çıkmaması gerektiğine de işaret etmektedir [25].

Tablo 2.2. Turizme “Hâkim Dünya Görüşü” İle “Ekoloji Temelli Bakış Açısının” Temel İlke Ve Prensipleri

Hâkim dünya görüşü	Ekolojik bakış açısı
Doğa üzerinde hâkimiyet	Doğa ile uyum
İnsanlar tarafından istismar edilen bir kaynak olarak doğal çevre	Doğanın bütün unsurları kendine özgü değere sahip

Ekonomik büyüme insan gelişiminin bir gereğidir	İnsanlar temel materyal gereksinimlerine sahip
Kaynakların rezerve edilmesi	Sınırlı Dünya kaynakları
Teknoloji, doğal çevre ve kaynaklara ilişkin sorunlara çözümler sağlayabilir	Doğa ile dengeli uygun teknoloji
Tüketimi özendirme	Geri dönüşüm
Milli/merkezi topluluk	Azınlık geleneği

Kaynak: Kaya, Mutlu. Türkiye'nin İlk Sanayi Kasabalarından Biri, Ayancık Sinop, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 2011, s.25.

2.4.5. Ekoturizmin İlkeleri

Daha önce de ifade edildiği gibi ekoturizmin herkes tarafından kabul edilmiş ortak bir tanımı yoktur. Ancak ekoturizm için herkes tarafından kabul edilmiş olan ortak ilkeleri vardır. Bu ilkeler ekoturizmin amaçları ve doğası ile alakalıdır ve birçok kuralı içermektedir [20].

Ekoturizm; turizm faaliyetlerinin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri ile alakalı olan sürdürülebilir turizmin ilkelerini kabul etmekle birlikte daha geniş bir kavram olan sürdürülebilir gelişmeden farklı olarak özel ilkeleri de kabul etmektedir [10]:

- Doğal ve kültürel mirasların korunması için katkı sağlamak,
- Yerel halkın refah seviyesini planlanma, geliştirme ve işletme ile arttırmak ve yerel halkın katılımını temin etmek,
- Gidilecek yerlerin doğal ve kültürel değerleri hakkında ziyaretçilere bilgi vermek,
- Küçük gruplara yönelik olarak düzenlenmiş olan turların haricinde, kendi kendine seyahat eden insanlara da iyi imkânlar sunmak,
- Bu faaliyetlerden elde edilecek olan gelirleri, doğal alanların korunması ve yönetilmeleri için yönlendirmek,

- Turizm sanayisinin sürdürülebilir büyümesi ve planlamasına duyulan gereksinimin vurgulanması ile çevresel ve sosyal taşıma kapasitesini aşmayacak bir şekilde turizm faaliyetlerini geliştirmek,
- Yerel halk tarafından idare edilen tesisler ve gerçekleştirilen etkinliklerden elde edilmiş olan gelirlerin yüksek bir miktarının ev sahibi yörede kalmasını temin etmek,
- Altyapı sistemlerini doğanın hassas yapısı ile uyumlu olarak geliştirmek, yenilenmeyen fosil yakıtlar gibi kaynakların kullanım miktarlarını azaltmak, yaban hayatını ve endemik bitkileri muhafaza etmek ve bunların hepsini doğal çevre ile bütünleştirmek,
- Yerel halkın gelenek ve göreneklerine saygı duymak ve kültürel mirası korumak,
- Seyahat edenler ve bölge halkı arasında etkileşimleri teşvik etmek,
- Biyolojik çeşitliliğin korunması için katkı sunmak,
- Çevresel ve sosyo-kültürel olumsuz etkilerin en alt düzeye indirilmesi için hem ekoturistlerin hem de yerel bölge halkının sorumluluğunda etkinliklerin düzenlenmesi,
- Geri dönüşümü mümkün olmayan doğal kaynakların en düşük seviyede tüketilmesini sağlamak,
- Turizmin neden olduğu etkilerin değerlendirilerek olumsuz olanların en aza indirgenmesi için uzun vadeli denetim programlarının uygulanması.

2.4.6. Ekoturizm ve Çevre Etkileşimi

Uluslararası gerçekleştirilen çalışmalarda doğal kaynakların korunmasının, ülkelerin ekonomik ve sosyal stratejileri ile birlikte ele alınması fikri ilk kez 1972 senesinde Birleşmiş Milletler öncülüğünde Stokholm’ de gerçekleştirilen İnsan Çevresi (Human Environment) ile başlamış bulunmaktadır. Daha sonra ise 1980 senesinde “Brundtland Raporu” ve “Dünya Koruma Stratejisi” ile devam etmiş ve uluslararası gerçekleştirilen konferanslar neticesinde; doğal çevrenin korunmasının ülke kalkınması için oldukça önemli olduğu kabul edilmiştir. Turizm faaliyetleri üzerindeki çevre

korunmasının rolü ilk defa, WTO tarafından 1980 senesinde “Manilya Bildirgesi”nde ortaya konulmuş bulunmaktadır [27]. Bu bildirge ile turizm etkinliklerinin çevre ile uyumlu olarak gerçekleşmesinin gerektiğini belirtilmiştir.

Ekoturizm faaliyetlerinin doğal alanları korumasının yanı sıra sahip olunan kültürel değerlerin korunmasına da sebep olarak sosyal ve kültürel çevre üzerinde de etkileri bulunmaktadır. Yerel halk ile turist arasında oluşan etkileşim, farklı kültürlerin tanıtılmasını temin etmektedir [5]. Ekoturizm doğal ve tarihi çevreyi korumakta ve bu alanların kazanılmasını sağlamaktadır. Ayrıca ülke içerisinde bulunan yerel kültür mirası olan yapıları belirleyerek bunların turizme yönelik olarak kullanılmasını temin etmektedir [28].

Ekoturizm faaliyetleri etkileşimde olduğu yöreye olumlu çevresel etkiler sağlasa da, planlanması iyi yapılmadığı ve iyi bir şekilde yönetilmediği zaman kitle turizm faaliyetleri kadar çevresel problemlere neden olabilmektedir. Zira ekoturizm faaliyetlerinde bulunulacak olan bölgede mevcut olan ender ekosistemler tahrip olabilmekte ve bu durum doğal kaynakların yitirilmesine yol açabilmektedir [20]. İnsanlarda çevre bilincinin artması turizmin dünya çapında genişlemesine neden olmuştur. Böylelikle turizm faaliyetleri ile milli parklar daha popüler duruma gelmiştir. Milli parklar sayesinde doğal çevre içerisinde bulunan birçok bitki ve hayvan türünün koruma altına alınması sağlanmıştır [20].

Doğal çevreye uyumlu ve duyarlı olan ekoturizm, yapılan müdahaleler yolu ile çevreye olumsuz etkiler yapabilmektedir. Bu nedenle ekoturizm konusunda alınacak olan kararların ve yapılacak uygulamaların çevre ile uyumlu olmasına özen gösterilmesi gerekmektedir. Koruma altına alınmış olan alanlarda, turizm yolu ile ortaya çıkabilecek olan negatif etkiler şu şekilde sıralanabilir [20];

- Turistler tarafından yapılan etkinliklerin yoğun olması ekosisteme zarar vermekte ve yaban hayatının kaybolmasına sebep olmaktadır.
- Turistlerin atıklarını doğaya bırakmaları, gürültüye neden olmaları bölgede bulunan hayvanların yaşam alanlarından ayrılmasına ve davranışlarının değişmesine sebep olmaktadır.

- Atık suların deşarj işlemlerinde kanalizasyon sisteminin yeterli olmaması denizlerin, göllerin ve derelerin kirlenmesine neden olmaktadır. Bu durum sonucunda ise içme sularında, yüzme ve balıkçılık faaliyetlerini gerçekleştirecek olan su kalitesinde düşüölere sebep olmaktadır.
- Ekoturizm faaliyetlerinin yapılacağı bölgelerde doğaya uyum sağlamayan binaların inşa edilmesi sürecinde ve sonrasında hassas ve nadir olan ekosistemler zarar görmektedir.
- Bölgeye gelen ziyaretçiler tarafından bırakılan çöpler ve ziyaretçilerin yapmış olduğu gürültülerin neden olduğu problemler doğal alanları, yaban hayatını ve bölge halkını rahatsız ederek çevreye zarar vermektedir.
- Ekoturizm adı altında gerçekleştirilen safari turları, balık avlama aktiviteleri ve sürat tekneleri ile yapılan aktiviteler yaban hayatını olumsuz yönde etkileyerek çevreyi rahatsız etmektedir.
- Doğal çevrenin taşıyabileceği kapasitenin üzerinde gerçekleşen kullanımlar nedeniyle ortaya çıkan tehlikeler, yörede bulunan hayvanların ziyaretçiler tarafından rahatsız edilmeleri, bu hayvanlara ait üreme ve beslenme alışkanlıklarının bozulması, yemek ya da hediyelik eşya maksadı ile hayvanların öldürülmesi, yörede bulunan bitkilerin ziyaretçiler tarafından toplanması doğal çevrenin zarar görmesine neden olmaktadır.

2.5. Ekoturizm Kapsamında Yer Alan Faaliyet Türleri

2.5.1. Yayla Turizm

Yayla turizmi ekoturizm aktiviteleri arasında en fazla talebin olduğu turizm türüdür. Geleneksel kullanım şekliyle yaylalar, yöre halkı tarafından hayvanların otlatıldığı ve aynı zamanda kış mevsiminde bu hayvanların yiyeceği otların toplandığı, yaz mevsiminde daha serin koşullarda halkın yaşamını sürdürmek için yılın belli dönemlerinde giderek yaşadıkları yerlerdir [29]. Bunun yanı sıra bir köyün ya da köylerin, her sene geleneksel olarak düzenlemiş oldukları ve bölgeye yakın illerin de yoğun bir şekilde ilgi gösterdiği yayla şenliklerinin organize edildiği yerlerdir.

Kendine has kültürel özellikleri olan yaylacılık ülkemize özgü bir faaliyettir. Yaylacılık Akdeniz ve Avrupa Birliği ülkelerinde mevcut değildir. Bununla birlikte ülkemizin Akdeniz ve Avrupa Birliği ülkelerine yakın olması birbirine benzeyen yaşam biçimlerinden sıkılmış olan insanların yaylalar gibi değişik yaşam biçimlerinin oldukça zengin bir doğal çevrede sergilendiğini görmek istememeleri düşünülecek olursa bir ekoturizm aktivitesi olan yaylacılığın önemi ortaya çıkmaktadır [30].

Yayla şenlikleri yöresel olarak gerçekleştirilmektedir. Bu şenlikler “gösteri kültürünün” aracı medya tarafından teşhir edilerek yalnızca o bölgede yaşayan halkın değil, bölgeden uzak yerlerde yaşayan insanların da yayla şenliklerine iştirak etmesine yardımcı olmakta ve yöresel olarak yapılan şenlikler giderek turizm etkinliğine dönüştürülmektedir [31]. Gelecek yıllarda yaylalarda yapılan bu şenlikler aynı zamanda yöresel el sanatlarının da turistler ve ziyaretçiler için sergilendiği bir eğlence, seyir ve satış pazarı şekline dönüşecektir.

2.5.2. Doğa Yürüyüşü

Doğa yürüyüşü, bir bölgede bulunan dağlık alanlarda, dağcılık tekniği bilmenin gerekli olmadığı, sarp yerlere girilmeden, küçük patika yolların izlendiği, belirli güçlükler ve bazı özellikler gösteren doğa şartlarında, katılımcıların yaş gruplarına uygun olan ve belirli bir zaman ile sınırlanmış olarak düzenlenmiş uzun doğa yürüyüşlerdir. Trekking günübirlik olan yürüyüşlerden başlayarak bir aya kadar süren uzunlukta gerçekleşen yürüyüşler şeklinde yapılabilir. Trekking doğada bir noktadan başlayarak diğer bir noktaya ulaşmak amacıyla gerçekleştirilen ve genellikle temposu düşük olan sportif yürüyüşlerdir [31].

Trekking kavramı 19. yüzyılda naturalist akımla birlikte ortaya çıkmış olan bir kavramdır. Trekking zamanla bir spor haline gelmiştir. Trekking doğanın çok yakından görülerek ve ayrıntılı bir biçimde incelenerek, devamlı güç harcayarak ve iradeli davranışlar gösterilerek gerçekleştirilen bir yürüyüş ve doğayı keşfetme aracı olması nedeniyle, araç kullanılarak gerçekleştirilen doğa turlarına göre daha üstündür bir yürüyüş biçimidir. Trekkingin en önemli özelliği ise bireyin kendi iradesini ve dayanıklılığını kuvvetlendirmesidir. Yürüyüşün belli bir tekniği ve yüksek kondisyonu gerektirmemesi, sakatlanma vb. tehlikelerinin oldukça düşük seviyelerde

görülmesi, maliyetinin düşük olması gibi ayrıcalıkları sebebiyle kitleler tarafından en yoğun ilgi çeken doğa sporudur [32].

Doğada gerçekleştirilen bütün yürüyüşler genellikle trekking olarak adlandırılırsa da bu yürüyüşlerin çeşitleri bulunmaktadır. Dayhiking (günübirlik yapılan doğa yürüyüşleri), Hiking, Backpacking (genel olarak konaklamalı ve dağcılık amaçlı yürüyüşler), açık alanlarda, dağlık alanlarda, ormanlarda, çölde, kanyon ve dere yataklarında trekking, rotalı ya da rotasız olarak yapılan yürüyüşler ve kış yürüyüşleri olarak sınıflandırabiliriz [32]. Trekking;

- Uzun mesafeli ve uzun süreli yürüyüşler,
- Yöresel bir köyü ziyaret etmek ve yörede yaşayan halkla etkileşimde bulunarak aynı yaşam şeklini paylaşmak,
- Doğa ile baş başa kalmak,
- Doğal dokuyu incelemek ve doğal güzellikleri seyretmek,
- Yaban hayatını gözlemlemek,
- Macera içeren tecrübeler yaşamak (Mesela, ip köprüler yardımı ile akarsuların geçilmesi, dağı aşmak vb.) gibi bir takım aktiviteleri içermektedir [31].

2.5.3. Kuş Gözlemciliği

Kuş gözlemciliği, kuşları içinde yaşadıkları alanlarda gözleme ve tanımlama etkinliği olarak tanımlanmaktadır. Kuş gözlemciliği, göç yapan göçmen kuşların gözlendiği yollar boyunca yürüyerek kuşları izlemek ve bu yollar yardımıyla doğayı daha iyi tanımak amacı ile yapılan bir ekoturizm faaliyetidir. Kuşlara ve doğal hayata ilgisi olan, kuşların dünyasından doğayı tanımayı sağlayan ve her insanın yapabileceği bir faaliyettir [33].

Kuş gözlemciliği, kuşların doğal yaşam alanlarını korumayı amaçlayan amatör bir hobi olarak başlamış olmakla birlikte zaman içerisinde doğa ve çevre korumacılığına dönüşmüş olan bir uğraştır. Kuş gözlemcileri, eğitilmiş ve yüksek gelir düzeyine sahip en büyük ekoturist grubunu oluşturmaktadır. Kuş gözlemcilerinin kuşlara karşı olan ilgileri ve kuş gözlemciliği etkinliklerine yatırmış oldukları kaynaklar nedeniyle, bu

aktivite hızlı bir şekilde gelişim göstermekte ve tüm dünyada tehdit altında bulunan birçok doğal alan için bir umut olmaktadır [34].

Kuş gözlemciliği, iyi eğitilmiş ve yüksek gelir seviyesine sahip gözlemciler sayesinde ekoturizmin dünya genelinde en hızlı büyüyen dalı konumundadır ve büyük bir ekonomik potansiyele sahiptir. Örnek vermek gerekirse Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan kuş gözlemcileri, yalnızca 2000 yılında gerçekleşen kuş gözlemciliği seyahat giderleri için 7,6 milyar dolar harcamışlardır. Teksas'ta bulunan küçük bir kasaba, altı hafta süren kuş göçleri sezonunda kuş gözlemcilerinden 2 milyon dolar kazanmaktadır. Yine senede bir kez İngiltere'de düzenlenen Rutland Water kuş gözlem festivalinden üç günde elde edilen kazanç 3 milyon poundu bulmaktadır [35].

Ülkemizde bu anlamda gerçekleştirilen en kapsamlı olan ve kar amacının güdülmediği, organizasyonda yerel rehberlerin kullanıldığı ilk kuş gözlem turu 27 Mayıs ile 19 Haziran 2005 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Kar amacı ile yapılan yabancı turlar her ne kadar ülke ekonomisine katkı sağlamış olsalar da, sivil toplum örgütleri tarafından düzenlenen ve kar amacı gütmeyen turların, özellikle yerel halka daha fazla faydası olmaktadır. Ülkemizde yapılan kuş gözlemciliği turuna Amerika Birleşik Devletleri'nden, İngiltere'den ve Kanada'dan katılmış olan kuş gözlemcileri, Türkiye ekonomisine ve Tema tarafından yürütülen çevre programlarına yaklaşık olarak 30.000 dolarlık katkıda bulunmuşlardır [35].

Kuş gözlemciliğinde ekoturizm ve sürdürülebilirlik kapsamında koruma amacıyla gerçekleştirilen bir etkinlik olarak bazı konulara özen gösterilmesi gerekmektedir. Bu hususlar aşağıdaki gibi sıralanabilir [35]:

- Kuş gözlemciliğinde çok duyarlı davranmalı ve neye bakıldığının bilinmesi gerekmektedir,
- Kuş yuvalarından ve genç bireylerden uzak durulması gereklidir,
- Nadir olan kuş çeşitlerine ve tükenme tehlikesi altında olan türlere karşı çok dikkat edilmelidir,
- Gözlem amacıyla kurulmuş olan yollara, patikalara ve yürüyüş parkurlarına bağlı kalınmalı, çöpler çevreye bırakılmamalıdır,

- Kuşların yalnızca fotoğrafları çekilmeli, kuş yumurtaları ve onların yuva kurmakta kullandıkları malzemeler toplanmamalı ve el değdirilmemelidir,
- Kuş gözlemleri kayıt altına alınmalıdır. Kayıt işlemi yapılırken habitatın bulunduğu yer, gözlem tarihi, hava şartları, gözlem saati, aynı zamanda gözlem yerinde bulunan diğer kuş türleri ve onların yumurtlama faaliyetleri de kayıt altına alınmalıdır,
- Kuşları kaydetmek için play-back teypleri ya da bu teyplerde kayıtlı olan baykuş çığlıkları çok fazla kullanılmamalıdır,
- Bu faaliyetler yerel ya da ulusal kuş koruma ve gözleme organizasyonları ile desteklenmelidir,
- Yerel halkın kuşlar ve onların ekonomik faydaları konusunda eğitilmeleri gerekmektedir.

2.5.4. Dağ Turizmi

Dağcılık kelimesinin birçok dilde adı “Alpinizm”dir. Dağcılık aktivitelerinin yaygın hale gelmesi ve bir spor dalına dönüşmesi bu aktivitelerin büyük ölçüde Alp Dağlarında gerçekleşmiş olması nedeniyle bu isim uygun görülmüştür. Dağcılık hem sportif bir faaliyet olması sebebiyle hem de bünyesinde kültürel etkinliği barındıran insanın doğa ile etkileşimde bulunarak fiziksel ve ruhsal dinginlik sağlmasına yarayan en etkili spor dallarından birisidir [36].

Yeni maceralar, yeni heyecanlar ve değişiklik arayanlara dağlar, çeşitli rekreasyonel etkinlikler ve spor yapma imkânları temin etmektedir. Bu faaliyetler; dağ bisikletleri ile yapılan geziler, doğa yürüyüşleri, tırmanma ve yön tayini (orienteering) gibi çeşitli rekreasyonel etkinlikler ve sağlam kayaçların bulunduğu dik yamaçlarda kaya tırmanışları, asılma planörü, yamaç paraşütü, botla karda ve buzda kaymak (snow-spee rafting), buzul kayağı (heli-skiing), snow-boarding, kızak (snowscating) ve balon kayağı (baloon-skiing) gibi sportif faaliyetlerden oluşmaktadır [31].

Türkiye ortalama 1100 metrenin üzerinde bir yükseltiye sahip olan ülkedir. Ülkenin batı kısmında ortalama 500 metre olan yükseklik, orta kısmında 1000 metreyi, Doğu Anadolu bölgesinde bu yükseklik 2000 metreye ulaşmaktadır. Bunun yanı sıra, Ege

bölgesinde kıyı kesiminin içerisinde 2000 metre üzerinde dağ sıralarının bulunduğu görülmektedir. Doğuya doğru gidildikçe Ege ve Marmara bölgelerinde ise 2000 metrenin üzerinde bulunan dağlarla başlayan bu sıralanış, en doğuda yer alan Ağrı dağında 5137 metre ile noktalanmaktadır. Bu iki uç arasında 1000 metre üzerinde bulunan dağların ve zirvelerin sayısı ise 435'i bulmaktadır. Bu durum ülkemizin dağ turizmi açısından oldukça büyük bir potansiyele sahip olduğunun göstergesidir [37].

2.5.5. Mağara Turizmi

Mağaracılık, bilimsel ve sportif amaçlar doğrultusunda yürütülmekte olan bir uğraştır. Dünyanın en tehlikeli doğa sporlarından biri olarak kabul edilen sportif mağaracılık kişisel olarak yapılabildiği gibi, grup olarak da yapılabilmektedir. Doğa turizmi kapsamında mağaralar, görsel kullanımlar açısından oldukça zengin ve dolaşım kolaylığı bakımından yatay yönde gelişmiş, ulaşım imkanı sağlanabilen mağaralardır [38]. Mağaralar girişlerinde düzenlemeler yapılarak, mağaranın içerisi aydınlatılarak ve mağara içerisinde özel donanım ihtiyacı duyulmadan turistlerin mağaraları dolaşması ve gezmesi sağlanarak turizme açılırlar ve müze şeklinde gezilirler.

Mağaraların turizm açısından sunduğu en önemli özellik görsellikleridir. Mağaralarda meydana gelen damlama, akma, buharlaşma, durgun su ortamı gibi çökme mekanizmaları sebebi ile oluşan speleotem (mağara oluşumu) adı verilen şekillerin biçimleri, renkleri, yoğunlukları ve boyutları görsellik açısından oldukça ilgi çekicidir. Dünya bulunan diğer ülkelere göre mağara cenneti konumunda olan ülkemizde yaklaşık olarak 40.000 adet mağara bulunmaktadır [39].

2.5.6. Tarım ve Çiftlik Turizmi

Tatil çiftliği, faaliyette olan bir çiftliğin turizm yolu ile yan gelire sahip olmasıdır. Tatil çiftliği kırsal yerleşim bölgelerinde yerel halkın ekonomik refah seviyesini arttırmak amacıyla gerçekleştirilen bir turizm çeşididir. Bu konuda yapılan bazı tanımlarda tarım turizmi, çiftlik turizmi olarak ifade edilmektedir. Fakat kırsal turizm ya da yalnızca ziyaretçinin bir çiftlikte konaklaması şeklinde yapılan çiftlik turizmi aslında birbirlerinden farklı olan etkinliklerdir [29]. Bu farklılık, tarım turizmi faaliyetlerinin günü birlik yapılabilir olması, çiftlik turizmi faaliyetlerinde ise konaklama yapılmasının gerekli olduğu yolundadır.

Kırsal turizm faaliyetlerinin önceli yerel halka vermesi, var olan çiftliklerin yeniden restore edilmesi ve turizme kazandırılması ile yerel halkın refah seviyesine katkı sağlaması bakımından önemli bir turizm çeşidi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde tatil çiftliğine verilebilecek en güzel örneklerden biri Antalya ilimizde faaliyete geçmiş olan Naturland'dır [29].

2.5.7. Botanik Turizmi

Botanik turizmi, bitki türlerinin ve genetik çeşitliliğin çok olduğu özellikle de ender bulunan, tükenme tehlikesi altında olan, hassas, endemik, benzerine rastlanılmayan, ekonomik, tıbbi ve aromatik amaçlı bitki çeşitleri ile birlikte bu bitkilerin yaşam alanlarının ve değişik ekosistemlerin yerinde görülmesi, gözlemlenmesi, incelenmesi, bilgilendirilmesi, bu bitkilerin korunması, üretilmesi ve yetiştirilmesi maksadıyla gerçekleştirilen bir aktivitedir [20].

Doğa turizminin içerisinde yer almasına rağmen botanik turizmi, bu aktiviteye katılacak olan turist açısından özel ilginin gerekli olduğu, bitki çeşitlerinin yerinde görülmesini ve incelenmesini amaçlayan bir turizm çeşididir. Doğa turizmi, günübirlik turlar, doğa yürüyüşleri ve piknikler ile başlayarak, doğayı daha yakından tanımak, gördüğü bitkileri incelemek ve doğadan alacağı numune bir bitkiyi kendi yaşam alanları içerisine dâhil etmeyi içermektedir [41].

Turizm faaliyetlerinin yoğun bir şekilde gerçekleştiği bölgelerimizde doğal çevrenin korunması amacı ile Orman Bakanlığı tarafından milli park, doğa parkı, doğa anıtı ve doğayı koruma alanı gibi koruma amaçlı alanlar tesis edilmek suretiyle özellikle endemik bitki çeşitlerimizin korunmasına çalışılmaktadır. Fakat içinde yaşadığımız günlerde ülkemizde bulunan bu ender bitki ve hayvan çeşitlerimizin ticaretinin uluslararası seviyelerde yapıyor olması, bu türlerin büyük bir hızla azalarak yok olmasına sebep olmuştur. Bu hususta turizm faaliyetlerinin, özellikle ekoturizm kurallarına bağlı olarak gerçekleştirilen doğa turizmi faaliyetleri ile botanik turizm, foto safariler vb. etkinlikler endemik bitki türlerin korunmasında etkili olabilecektir [31].

Botanik turizmi alternatif turizm çeşitleri içerisinde yer almaktadır. Bu turizm şeklinin dünya turizm pazarına sunulması halinde ülke ekonomisi açısından büyük getirisi olacağı düşünülmektedir. Ancak ülkemizde botanik turizmi için henüz hazır tur

programlarının olmaması, bu konuda uzman kişilerin yetiştirilmemesi ve fauna dünyasına ait yeterli ölçüde Türkçe kaynağın bulunmaması botanik turizminin önünde büyük bir engel oluşturmaktadır.

2.5.8. Av Turizmi

Avcılık, tüm dünya ülkelerinde içinde yaşadığımız doğanın önemli bir unsurunu meydana getiren ve doğada serbest olarak yaşamını sürdüren tüm hayvanların bilinçli bir şekilde korunmaları, doğa ile yaban hayvanlarının sayısal varlıkları arasında olması gereken dengenin sağlanabilmesi ve mümkün olduğunca yaban hayvanı türlerinden devamlı olarak faydalanabilme imkanı olarak ifade edilmektedir [20].

İnsanlığın var olması ile başlayan ve bazı değişimler geçirerek günümüze değin gelmiş olan avcılık faaliyetleri bugünde varlığını devam ettirmekte olan bir olgudur. Av turizmi ise, av ve yaban hayatına ait kaynakların kontrollü olarak yerli ve yabancı avcılarının kullanımına verilmesini, av ve yaban hayatı kaynaklarının rekreasyonel ve turistik açılardan değerlendirerek ülkenin turizmine ve ulusal ekonomiye katkı sunmasını amaçlayan faaliyetlerdir [41, 42].

Kurallara uygun ve bilinçli bir şekilde gerçekleştirilen av turizmi ülkeler açısından her yönden olumlu etkilere sahip olan bir turizm çeşididir. Av turizmi ile bir taraftan ülkenin yaban hayatı korunup geliştirilirken, diğer taraftan da ülke için önemli bir gelir kaynağı oluşturulmaktadır. Av turizmine gereken önemin verildiği ülkelerde av hayvanlarının sayısı artış göstermekte, buna karşılık da insanlarda doğaya ve yaban hayatına karşı özen gösterme duygusu gelişmektedir [20]. Bununla birlikte, av turizminin gerçekleştiği bölgelerde, kurallara uymayan usulsüz avcılıkların azaldığı ve oto kontrolün sağlandığı da izlenmektedir.

Ülkemiz sahip olduğu değişik iklim koşulları ve farklı coğrafyası sebebi ile çok sayıda av ve yaban hayvanının yaşamını sürdürmesi ve barınması için uygun olan ortama sahip bulunmaktadır. Bir başka ifadeyle; ülkemiz sahip olduğu bitki örtüsü, coğrafi yapısı ve yaban hayatı açısından av turizminin gelişmesi için oldukça elverişli bir ortama sahiptir. Ne yazık ki uzun zamandan beri vahşi yaban hayata dönük teknolojik gelişmelerin sonucu olarak sürdürülen bilinçsiz uygulamalar, doğada özgür bir şekilde yaşamakta olan hayvanların sayılarında azalmalara ve yok olmalarına sebep olmuştur ve halen olmaya da devam etmektedir. Çok uzun süredir ve bilinçsiz

bir şekilde devam etmekte olan vahşi hayvan katliamlarına ve yaban hayvanların doğal yaşam alanlarının yok edilmesine rağmen, ülkemiz av turizmi bakımından oldukça iyi bir potansiyele sahip bulunmaktadır [43].

2.5.9. Kamp Turizmi

Kampingler; karayollarına yakın çevrelerde ve karayolları güzergâhlarında, dağ, göl ve deniz manzaralı doğal güzelliklere sahip yerlerde kurulmuş olan ve genellikle buralara gelen ziyaretçilerin kendi imkânları ile beslenme, dinlenme, geceleme, eğlenme ve spor gereksinimlerini giderdikleri en az on ünitelik olan tesislerdir [44].

İnsanlar, büyük şehirlerin kendilerine yapmış olduğu fiziksel ve psikolojik baskılardan kısa süreliğine de olsa uzaklaşmak ve doğa ile baş başa kalmayı arzu etmektedirler. İnsanlar bu isteklerini gerçekleştirmek maksadıyla doğal alanlarda gerçekleştirebilecekleri rekreatif aktivitelere yönelmektedir. Bu aktivitelerin insanların doğal alanlarda bulunma isteklerini yüksek düzeyde yerine getiriyor olması, değişik sportif faaliyetlere ve konaklama türlerine imkân vermesi gibi özellikleri sebebiyle kamp etkinliği oldukça yoğun bir şekilde tercih edilmektedir [44].

Ülkemiz, gözlerden uzak ve doğa ile iç içe zaman geçirmeyi arzu eden insanlar için oldukça fazla imkânlarla sahiptir. Bu bakımdan insanlara gününbirlik olarak yapılabilen dinlenme, eğlenme ve piknik amaçlı ihtiyaçlara yönelik kullanımların yanı sıra, çadır kurma ve karavanlı kamp yapma imkânı veren, pek çok doğal alana sahip bulunmaktadır [45].

2.5.10. Bisiklet Turizmi

Özellikle Avrupa ülkelerinde boş zamanları değerlendirme faaliyeti olarak bisiklet kullanma popüler bir rekreasyon durumuna gelmiştir. Günümüzde Avrupa ülkelerinde 500 milyondan fazla bisikletin modern karayolu taşımacılığında kullanılmakta olduğu yönünde tahminler bulunmaktadır. İleri teknoloji kullanılarak üretilen bisiklet ekipmanlarının geliştirilmesi ve yeni modellerin üretilmesi, insanlar tarafından bir spor dalı ve rekreasyon faaliyeti olarak görülen bisiklet turlarına karşı olan talebin artmasına neden olmuştur. Bu imkanların yanı sıra yeni oluşan ve giderek daha yaygın hale gelen ekolojik bilincin artması da bisiklet turizminin gelişmesine yol açmıştır [46].

Bisiklet turizmi, insanın sahip olduğu gücü işe dönüştüren, pedal ya da benzeri bir mekanizma ile çalışan ve iki tekerleğe sahip motorsuz taşıt aracı ile özel olarak hazırlanmış olan pistlerde, yolda ya da açık arazide bireysel veya takım halinde gerçekleştirilen spor dalı bisiklet sporu turizmi olarak ifade edilmektedir. Bisiklet turizmi, yeni yeni yaygınlaşmaya başlamış olan bir turizm çeşididir. Bütün dünya ülkelerinde süratle yaygınlaşan doğa turizmi anlayışına paralel olarak Türkiye’de de son yıllarda seyahat acentaları tarafından doğal güzelliklere sahip olan kırsal kesimlerde bisiklet turları düzenlenmektedir.

Bisiklet, bilinen en eski motorsuz ulaşım araçlarından biridir. Bisiklet insanların performanslarını geliştirmesinin yanında doğayı keşfediyor olmanın verdiği zevkle bütünleşen bir aktivitedir [31]. Bisiklet kullanmak suretiyle yol olmayan yerlere ve doğanın daha derinlerine gidilebilmesi, bisikletin rahatlıkla her yerden geçebilmesi, gerekli olduğu durumlarda elle taşınabilecek derecede hafif olması ve kısa zamanda daha fazla yeri gezebilmek, aynı zamanda hız yaparak kötü arazi şartlarıyla da mücadele edebilmenin verdiği macera duygusu ile giderek yaygınlaşan bir spor dalı haline gelmiştir.

Bu konuda yapılan bir araştırma ile bisiklet turizminin gelişmesi için alınması gereken önlemler şu şekilde sıralanmıştır:

- Doğal güzelliklere sahip alanları birbirine bağlayan tali yolların düzenlenmesi
- Amatör bir sürücünün bir günde ortalama 15-20 km. profesyonel bir sürücünün ise günde ortalama 40 km. yol kat edebileceği düşünülerek sürücüler için mola yerleri düzenlenmelidir (köy evi, çadır, kamp vb.).
- Bisiklet turlarının güzergâhlarının belirlenmesi ve tanıtılması amacıyla seyahat acentaları tarafından bu yönde faaliyetler yapılmalıdır [47].

2.5.11. Eko-Gastronomi

Eko-gastronomi, tarım faaliyetleri ve yemeğın üretimini, satışını ve tüketimini kapsayan tüm sosyal, psikolojik, kültürel ve politik unsurlarla ilişkili olan bir süreç olarak ifade edilebilir. Bu araştırmaların amacı, sürdürülebilir gelişmenin geleneksel ilkelerini kapsayan bir gastronominin uygulanmasıdır. Eko-gastronomi, çevresel sürdürülebilirliğe karşı ekobeslenme sorumluluğu taşıdığında ve topluluk üyelerinin

en uygun sağlık standartlarına bağlı kaldığında, topluluğun sosyal ve ekonomik olarak gelişebileceğini ortaya koymaktadır [48].

Eko-gastronomi bu açıdan sürdürülebilir gastronomi olarak da isimlendirilmektedir. Eko-gastronomi gelişen bir sistemin diğer bütün unsurları ile iletişime geçmektedir. Bu sebeple; bir topluluğa gelmiş olan turistler gibi kalıcı olmayan geçici ziyaretçiler, gittikleri topluluğun birer yesi gibi dşnlmelidir. Bir diğer ifade ile eko-gastronomi, çevreye duyarlı yiyeceklerin üretilmesidir. Hazırlanan ve yeneni yiyeceklerin, aklımızı ve bedenimizi beslemesi gerekmektedir. Eko-gastronomi aşağıda belirtilen konuları içerir [48]:

- Yerel yiyeceklerin üretilmesini, manavların ve bakkalların yaşatılmasını,
- Ev yemekleri yapımının yaşatılması,
- Yerel mutfak bilgilerinin gelecek nesillere aktarılması ve çocuklara lezzet eğitimlerinin verilmesi,
- Mutluluk ve çeşitlilik hakkı sağlanması,
- Turizm faaliyetlerinin gastronomik özgünlüğe ve topluluğun refahına olumlu etkisini sağlamak.

2.5.12. Doğa Fotoğrafçılığı

Doğa fotoğrafı, doğal yaşam alanı içerisinde bulunan canlı, evcil olmayan vahşi hayvanları, tarımsal olarak yetiştirilmeyen bitkileri, jeolojik oluşumları ve böceklerden buz dağlarına kadar olan doğal sürecin geniş çeşitliliğini ifade eder.

Vahşi olmayan evcil, bir kafesin içerisinde tutulan ya da çeşitli yöntemlerle özgürlükleri kısıtlanmış olan hayvanlar ile tarımsal olarak yetiştirilebilen bitkilerin fotoğrafları, doğa fotoğrafı olarak değerlendirilemez. İnsanlar ya da şiddetli kasırgalar ve gel-git akıntıları gibi doğal gler tarafından değerikliğe uğratılmış olan bir çevreye uyum sağlamaya çalışan baykuş veya leylek gibi canlıların konu edildiği doğa fotoğraflarında, insan faktörünün en az seviyede olması koşulu ile doğa fotoğrafı olarak kabul edilebilir [20].

Doğa fotoğraflarında kullanılan araç ne olursa olsun, orijinal görüntünün fotoğrafı tarafından çekilmiş olması gerekmektedir. Çekilen orijinal görüntüler üzerinde

yapılacak olan her çeşit müdahale ve değişiklik, hafif bir rötuş ile sınırlı olup, orijinal görüntünün içeriğini değiştirmemesi gerekmektedir. Yukarıda bahsedilen koşullar yerine getirildikten sonra, bütün doğa fotoğraflarında artistik yeteneğin en üst seviyesinin kullanılması için her türlü gayret gösterilmelidir [45].

Türkiye, flora ve fauna açısından zenginliği, sahip olduğu kültürü, folklorü, müziği, yemekleri, yaşam şekli ve el değmemiş pek çok doğal güzellikleri ve insanı ile fotosafari turları bakımından oldukça elverişli bir ülkedir. Turizm bakanlığı başta olmak üzere seyahat acenteleri bu amaçla fotosafari turları düzenleyerek, ülkemizin bu eşsiz güzelliklerinin tanıtılmasına ve keşfedilmesine yönelik faaliyetler yürütmektedirler [45].

2.5.13. Balon Turizmi

Balonla bir bölgenin havadan izlenmesi balon turizmi olarak ifade edilmektedir. Balonun içine doldurulan sıvı propan gazının ısıtılması sonucunda balon havalanarak, uçmak için uygun olan rüzgârla (10 km/h'in altındaki) oldukça uzun süre boyunca sakin bir uçuşla havada kalabilmektedir. Ortalama 500 ila 1500 feet arasında seyir yüksekliğinde uçan bir balonun yönlendirilmesi, balonun irtifa kazanıp kaybetmesi, hızını değiştirebilme gibi işlemler deneyim sahibi bir pilot tarafından rahatlıkla gerçekleştirilebilir [40].

Tüketiciler balon turları ile yürüyerek görülmenin imkansız olduğu güzellikleri görme şansına sahip olmakla birlikte daha fazla yeri görme imkanını da elde etmektedirler. Bunların yanı sıra balonla yapılan gezintiler tüketiciler tarafından başlı başına bir etkinlik olarak görülmekte ve turistik tüketicilerin oldukça fazla ilgisini çekmektedir. Balonla gerçekleştirilen geziler ile doğada yapılan yürüyüşlere ve bisiklet turlarına katılamayan bunlar için engeli olan veya yaşlı olan turistik tüketiciler açısından da balonla gezmek eşsiz bir fırsat sunmaktadır. Ayrıca bir başka avantajı da “fotoğraf avcılığı” aktivitesine de olanak vermektedir [38].

2.5.14. Piknik Alanları ve Orman İçi Dinlenme Yerleri

Ülkemizde bulunan rekreasyonel ve estetik kaynak değerlerine sahip orman arazilerine tüketicilere gereken hizmet tesislerinin yapılması ile halkın düzenli bir şekilde piknik ve kamp yapmasına uygun olan mekanlar durumuna getirilmesi

amacıyla gerçekleştirilen çalışmalardır. Ülkemizde orman içi dinlenme alanları ile ilgili olarak yapılan çalışmaların ilki 1956 yılında Belgrad Ormanı ile başlamıştır. Geçen zaman içerisinde kaynak özellikleri ve kullanım fonksiyonlarına göre günümüze kadar toplam 254 adet Orman İçi Dinlenme Yeri belirlenmiş ve tescil edilmiş bulunmaktadır [31].

Orman içi dinlenme yerleri, insanların dinlenme ve eğlenme amaçlı kullanımları için uygun olan, doğal bitki örtüsüne, yaban hayatına, fiziksel yapı özelliğine ve estetik değerlere sahip ve manzara bütünlüğü içinde olan tabiat parçalarıdır. Orman içi dinlenme alanlarının tesis edilmesiyle halkın gelişi güzel piknik yapma ve kamp kurma kullanımlarının belirli bir şekilde düzenlenerek kullanımını sağlamak ve yürütmek, toplumun giderek artan açık hava ihtiyacını karşılamak ve bunları koruma ve kullanma dengesi içerisinde karşılanması amaçlanmaktadır [47].

2.6. Ekoturizmin Etkileri

Ekoturizme karşı her geçen gün insanların ilgisi artmaktadır. Ekoturizme karşı artış gösteren bu ilgi nedeniyle dünyanın pek çok yerinde ekoturizm faaliyetleri hızla gelişim göstermektedir. Buna karşılık ekoturizm çalışmalarına ait organizasyonlar iyi yapılmadığı takdirde, kitle turizmi gibi doğanın bozulmasına ve maddi-manevi kültür varlıklarının tahrip edilmesine yol açabilmektedir [31]. Bu yüzden herhangi bir alanın ya da bölgenin ekoturizm amaçlı faaliyetlerde kullanılmasında planlama işlemlerine azami derecede itina edilmesi gerekmektedir.

Ekoturizm, doğal ve kültürel değerlerin korunmaları için insanların çevreye karşı bilinçlerini artırma ve yerel bölge halkına ek gelir ve ek iş imkanı oluşturma temeline dayalıdır. Ekoturizm faaliyetleri de diğer turizm çeşitleri ve başka ekonomik faaliyetler gibi ekonomik, fiziksel ve sosyokültürel çevre üzerinde olumlu ve olumsuz etkilere sahip olan bir turizm çeşididir.

2.6.1. Ekonomik Etkiler

Bir ülkede ya da bir bölgede doğal kaynaklara ait kullanım söz konusu olduğu zaman yönetimin karar vermesi sürecinde çevresel faktörlerden ziyade ekonomik etkiler daha belirleyici bir faktör durumundadır. Ekoturizm faaliyetleri, yörenin ve bölgenin

ekonomik açıdan kalkınması için katkı sunarken, yöre halkına alternatif iş imkanları ve girişimcilik fırsatları oluşturması ile de yerel ekonomiye çeşitlilik kazandırmaktadır [29].

Ekoturizm faaliyetlerinin yerel halkın refah seviyesini yükseltmek ve faaliyette bulunulan bölgede istihdam imkanları yaratma yaklaşımı, bir yönüyle bölgede olumlu ekonomik etki yaratarak kırsal kalkınmaya destek olmak şeklinde izah edilebilir. Ekoturizm tarafından yaratılacak olan olumlu ekonomik etkiler şunlardır [49].

- Turizm faaliyetleri ile alakalı konaklama tesisleri, lokantalar, hediyelik eşya satılan dükkânlar, seyahat hizmetleri gibi yöredeki diğer ekonomik faaliyetlerin gelişmesine katkı sunar.
- Yerel ekonomide çeşitlilik yaratmak suretiyle, özellikle de tarıma dayalı etkinlikler ile yeteri derecede istihdam elde edemeyen yerel halka doğrudan ya da dolaylı olarak yeni iş imkânları yaratır.
- Bölgeye gelen turistlerden sağlanacak olan gelirler ile destinasyona ve özellikle yerel halka doğrudan bir ekonomik katkı sağlar.
- Yöreyle özgü olarak yapılan el sanatları ve yöresel yiyecekler gibi yerel ürünlere olan talebin artmasını sağlar. Yerel halkın kültürel unsurları taşıyan el sanatları ürünlerini satmalarına imkân tanıyarak, sağladığı ekonomik katkı sayesinde aynı zamanda yerel kültürün korunması yönünde bir araç olabilir.
- Bölge arazilerinin tarımsal amaçlı olarak kullanılmasını önleyerek doğal bitki örtüsünün yok olmayacak biçimde ve verimli olarak kullanılması yönünde teşviklerde bulunur.
- Ekoturizm ekonomik açıdan iyi bir şekilde yönetilirse, koruma alanları ve milli park yöneticileri kendi finansmanlarını sağlayabilecekleri bir sistemi oluşturmaları mümkün olabilir. Böylelikle doğal alanların korunmasına yönelik bir araç olarak önemli bir fonksiyonu üstlenebilir.

Ekoturizm faaliyetlerinin ekonomik açıdan olumlu etkilerinin yanı sıra olumsuz ekonomik etkileri de bulunmaktadır. Bu olumsuz etkiler şunlardır [29]:

- Ekoturizm yapılan bölgede ürün fiyatlarında artışa sebep olur (İşletmeler tarafından kaynakların yoğun bir şekilde tüketilmesi ve yöredeki arazi satışları gibi etkenler),
- Bölge halkından olmayan çalışanlar, yabancı girişimciler ve vergi kaçakçılığı gibi arzu edilmeyen durumlara sebep olabilir (bölge halkına istihdam imkanı sunarken, diğer yandan da tecrübesiz personel istenmemesi sebebi ile yöre halkından çok az sayıda kişinin istihdamı sağlanabilmektedir),
- Yörede yaban hayatı korunurken, yabani hayat tarafından bölgedeki diğer ürünlere zarar verilebilir.

Ekoturizm alanında yatırımlarda bulunan yatırımcılar ve yerel halk, ekonomik beklentiler açısından yeterli talebin olmaması nedeniyle olumsuz yönde etkilenmektedirler. Ekoturizm aktivitelerinin doğal hayata zarar vermemesi için küçük gruplar ile yapılması ve ziyaretçi sayılarında kısıtlamalar yapılması ekonomik yönden bir ikilem oluşturabilmektedir [5].

2.6.2. Çevresel Etkiler

Turizm faaliyetlerini yönlendiren en önemli unsur çevresel kaynaklardır. Bir ülkeye, bölgeye ve yöreye turistlerin ilgisini çeken çekicilikler çevresel kaynakların zenginliğidir.

Turistik manada ürünlerin oluşmasında çevresel değerlerin etkili olmasına karşılık, bu çevresel değerleri de olumlu veya olumsuz yönde turizm faaliyetleri etkilemektedir. Ekoturizm, çevresel değerlere bağlı olarak gelişen doğayı ve doğal kaynakları koruma ilkesine göre faaliyetlerde bulunan bir turizm çeşididir. Turizmin gelişmesinde sahip olunan çevresel değerler, yerel toplum ve turistler önemli ölçüde rol oynamaktadırlar. Teorik açıdan başarılı bir ekoturizm gelişmesi birbirlerine pozitif katkıda bulunan bu üç faktör arasında bulunan dinamiklerin merkezini oluşturmaktadır [50].

Çevresel kaynaklar, yerel toplum ve turistler birbirlerini ekonomik, sosyal ve çevresel olarak etkilerken aynı zamanda da ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarda meydana gelen değişimler ekoturizmi etkilemektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde ekoturizm, çevresel değerlerin ve biyolojik çeşitliliğin korunmasının desteklenmesinde oldukça önemli bir araç olarak görülmektedir. Günümüzde

ekoturizm, hassas bir yapıya sahip olan ekosistemlerin ve doğal alanların yalnızca korunmasını değil, bununla birlikte bu alanların iyileştirilmeleri için katkı sunması açısından geliştirilebilecek olan en iyi turizm çeşidi olarak görülmektedir [50].

Ekoturizm faaliyetleri çerçevesinde gerçekleştirilen bazı turizm çeşitlerinde bölgede bulunan hayvanlar ile kurulan yakın etkileşim, bu hayvanların çoğu zaman doğal olmayan davranışlar göstermesine yol açmaktadır. Yaban hayatı turları, kuş gözlemciliği, fotoğrafçılık gibi aktiviteleri bu duruma örnek olarak gösterebiliriz. Kuş gözlemcilerinin inceleme yapmak ya da kuşları yakından gözlemlemek maksadı ile yüksek sesli müzik açması ve ıslık çalmaları gibi davranışları kuşların olumsuz olarak etkilenmesine ve buldukları bölgeden ayrılmalarına neden olabilmektedir [29].

Ekoturizm faaliyetlerinin fiziksel çevre üzerinde meydana getirdiği olumsuz etkilerden bir diğeri de yeşil alanların çiğnenmek suretiyle tahrip edilmesidir. Turistler tarafından kuşların ve vahşi hayvanların aranması sırasında sıklıkla aynı patika yolunu kullanmaları, doğal bitki örtüsünün kaybolmasına ve ilerleyen zaman içerisinde bu bölgelerde çöp yığınlarının oluşmasına sebep olmaktadır [29]. Ekoturizm faaliyetlerinden kaynaklanan bütün bu olumlu ve olumsuz etkiler ile ilgili olarak verilen örnekler, ülke otoritelerinin ve turizm girişimcilerinin, ekoturizmin sahip olduğu potansiyel etkilerini çok iyi bir şekilde değerlendirmelerini ve gerekiyorsa olumsuz etkilerini en aza indirgeyecek olan tedbirleri almalarını gerektirmektedir.

2.6.3. Sosyo-Kültürel Etkileri

Turizm sektörü insanlara turizm hizmetlerinde bulunan bir sektördür. Bu nedenle ekoturizm faaliyetleri gerçekleştirilirken bölgeye gelen ziyaretçiler ile yerel bölge halkının etkileşim kurması ve kişilerin birbirlerinin fikirlerinden ve davranışlarından etkilenmesi kaçınılmazdır. Karşılıklı olarak yaşanan bu süreçte ekoturizmin yapıldığı alanlarda farklı sosyo-kültürel etkiler ortaya çıkmaktadır [49].

Turizmin geliştirilmesi için öncelikle yerel bölgelerde ve doğal alanlarda önemli değişiklikler gerçekleştirilmektedir. Yerel bölgelerde yapılan değişiklikler ile insanlar yaşadıkları topraklarından ve yüzlerce yıldır kullanmakta oldukları deniz ve doğadan yoksun bırakılmaktadırlar. Bu alanlarda yapılan değişiklikler ile halkın geleneksel

üretim faaliyetleri ortadan kaldırılmakta bunların yerine mevsimlik faaliyetlere dayalı olan bir kültür ve ticari ilişki şekli inşa edilmektedir [51].

Doğal alanlar koruma altına alınmış alanlar veya kullanım alanı iken turizm amaçlı bir kullanıma dönüştürülmektedir. Bu alanların turizm faaliyetleri için kullanıma açılmasından önce bölge halkının turizm faaliyetleri içerisinde bulunmak isteyip istemedikleri, şayet istiyorlarsa ne şekilde yer almak istediklerinin tespit edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda geliştirilen ekoturizm faaliyet alanları turizm faaliyetleri açısından daha sürdürülebilir olabilmektedir. Aksi durumda sorular yanıtlanmadığı sürece bu faaliyetlerden kaynaklanan çevresel ve sosyal etkilerin artma olasılığı da bu gelişmelere bağlı olarak artacaktır [51].

Ekoturizm faaliyetleri, özellikle turistlerin sıklıkla gitmiş oldukları gelişmekte olan ülkelerin yerel halkı tarafından bazen pek hoş karşılanmamaktadır. Zira bölgeye gelen turistler maddi olarak oldukça zengin iken, yerli halk ise oldukça fakirdir. Örnek verecek olursak Nepal’de bulunan Chitwan Milli Parkı’nı ziyaret eden turistlerin çoğunun Nepal’li olmaması ve turistlerin yerel halkın sorunlarına karşı ilgisiz kalmaları ve bu sorunlarla ilgilenmemesi yerel halkın hoşnutsuzluğunun artmasına neden olmaktadır. Milli Park içerisindeki yaban hayatı (gergedanlar senede 3-5, kaplanlar yılda 1 kişi) her yıl yerlileri öldürmekte ve tarım ürünlerinin zarar görmesine neden olmaktadır [31]. Bununla birlikte yerel fiyat artışları ve yerli halkın parkta oldukça sınırlı olan çalışma olanakları da yerel halk tarafından milli parklara karşı hoşnutsuzluklar oluşturmaktadır.

2.7. Dünyada ve Türkiye’de Ekoturizm

2.7.1. Türkiye’de Ekoturizm

Turizm faaliyetleri kapsamında gelişmiş ülkelerin turizm anlayışlarında ve arayışlarında yaşanan önemli değişimler ülkemizi de olumlu olarak etkilemiştir. Deniz, kum, güneş üçlüsü gibi geleneksel tatil biçimlerinden sıkılan ve turizm faaliyetleri içerisinde yeni akımlar olan macera turizmi, miras turizmi, ekoturizm ve buna benzer amaçlar doğrultusunda seyahat eden turistlerin Türkiye’ye yönelmeleri ile ülkemiz; sahip olduğu turizm potansiyelinden azami derecede yararlanmak için harekete geçmiştir [52].

Türkiye’de 1960’lı yıllarda başlayan turizm faaliyetleri 1990’lı yıllarda ülke ekonomisi açısından oldukça mühim bir sektör durumuna gelmiş bulunmaktadır. Ülkemiz; kültürel ve tarihsel açıdan zenginliği, ürün çeşitliliği, sahip olduğu doğal güzellikleri, pek çoğu modern niteliklerde olan konaklama tesisleri, aktif olarak çalışan seyahat acentaları mensupları ve gelişmiş ulaşım imkânları ile turizm pazarında önemli bir aktör konumundadır. WTO tarafından yapılan tahminlere göre, Türkiye turizmi 1995 yılından başlayarak 2020’ye kadar ortalama % 5,5 oranında büyüme gösterecektir [53]. Ülkemiz için öngörülen bu büyüme oranı Avrupa ülkeleri arasında bulunan en yüksek dördüncü büyüme oranıdır.

Türkiye, turizm sektöründe faaliyet gösteren rakiplerine kıyasla çok yüksek olan turizm potansiyeli ile Akdeniz’deki en önemli turizm alanlarından birisidir. Sanayileşmiş ve nüfusunun büyük çoğunluğu kentleşmiş durumda olan Avrupa ülkeleri neredeyse sahip oldukları otantik kültürlerini kaybetmişlerdir. Türkiye, henüz gelişmekte olan bir ülke olarak, doğal ve kültürel zenginliklerinin ve miraslarının oldukça büyük bir bölümünün varlığını ciddi anlamda sürdürmekte olan bir ülkedir ve bu özellikleri ile de birçok bölgesinde sürdürülebilir ekoturizm faaliyetleri için büyük bir potansiyele sahiptir [54].

Türkiye’de kitle turizmi faaliyetleri doğrultusunda gerçekleştirilen faaliyetler özellikle Ege ve Akdeniz sahili kıyılarında ağırlık kazanmış durumdadır. Oysa ülkemiz, dağları, gölleri, yayları, ormanları, kıyıları, akarsuları gibi doğal varlıkları; mağaraları ve kanyonları gibi ilginç jeolojik oluşumları, flora ve faunası, sahip olduğu kültürel mirası ile ekoturizm açısından oldukça ilgi çekici bir ülkedir [23].

Turizm faaliyetlerinde yapılması gerekli olan önceliklerin tespit edilerek, var olan arz ve talepler kapsamında öncelikle geliştirilmesi gereken turizm çeşitleri için kaynakların belirlenmesi, bu kaynakların turizm sektörüne yönlendirilmelerinin sağlanması ve doğru bir biçimde kullanılmasıdır. Ülkemizde ekoturizm faaliyetlerini planlamak ve bunları hayata geçirmek amacıyla, Türkiye'nin ilk Ekoturizm Derneği 2002 yılının sonunda İstanbul’da kurulmuştur.

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan Turizm Gelişim Stratejisi 2023 raporuna göre, yayla turizmi, mağara turizmi, av turizmi, botanik turizmi, dağcılık, rafting turizmi, su altı dalış ve kuş gözlemciliği gibi faaliyetler ekoturizm

olarak değerlendirilmiş ve bu faaliyetlerin yanında yayla turizmine ayrı bir yer ayrılmış bulunmaktadır. Yine aynı rapor ile Konya, Isparta, Afyon ve Burdur illerini kapsayan Göller Bölgesinin ekoturizm gelişim bölgesi olarak ilan edilmesi hedeflenmiş ve turizm gelişim koridorları çerçevesinde Samsun ilinden başlayıp Hopa'ya kadar uzanan bölgenin Yayla Koridoru olarak turizm gelişimi için değerlendirilmesi öngörülmüştür [18].

İğneada-Kıyıköy Eko-Turizm Kenti ve Datça Eko-Turizm Kenti turizm kenti olarak belirlenmiştir. Bolu, Zonguldak ve Sinop illerinin bulunduğu Karadeniz bölgesi, Toros dağlarının eteklerinde Antalya ve Mersin'in birleştiği alanlar ve GAP Koridorunu birleştiren GAP Eko-Turizm Koridoru biyolojik çeşitlilik açısından Türkiye Turizm Stratejisinde öncelikle ekoturizmin geliştirileceği bölgeler olarak belirlenmiştir [18].

Ülkemizin kuzey-doğu köşesi olarak görülen Doğu Karadeniz Bölgesi, yüksek dağlar ve sınırlı tarım faaliyetleri ile karakterize edilmektedir. Bu bölgelerde uzun yıllar boyunca en önemli ekonomik faaliyet hayvancılık ve yaylacılık iken son zamanlarda, özellikle 1980'li yıllardan sonra, kırsal turizm faaliyetlerinde gözle görülür bir artış meydana gelmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yaylalarda kırsal turizm teşvik edilmeye başlanmış ve bu doğrultuda, Bakanlar Kurulu kararı ile ülkemizde bulunan 16 adet yayla turizm merkezi olarak ilan edilmiştir.(Tablo 2.3.) Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belirlenen bu yaylalarda yatırımda bulunmak isteyen turizm şirketlerine bazı teşvikler verilmektedir. Günümüzde Doğu Karadeniz Bölgesinde bulunan birçok yayla, turizm merkezi haline dönüştürülmüş bulunmaktadır. Bu duruma verilebilecek en güzel örneklerinden bir tanesi Rize ilimizde bulunan Ayder Yaylası'dır [18].

Tablo 2.3. Türkiye 2014 Yılı Korunan Alanları Listesi

Cinsi	Sayısı
Milli park	40
Tabiat Anıtı	111
Tabiat Parkı	193

Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	80
Tabiatı Koruma Alanı	31
Jeopark	1
Muhafaza Ormanı	58
Doğal Sit	1273
Özel Çevre Koruma Bölgesi	16
Ramsar Alanı	14
Biyosfer Rezervi	1
Dünya Miras Alanı	17
Toplam	1831

Kaynak: Kaya, Mutlu. Ayancık ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyeli, Doktora Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 2015, s.88.

Koruma alanlarının turizm faaliyetlerine açılması için öncelikle yapılması gereken planlı ve bilinçli bir yatırım programıdır. Planlama yapılmadan ve bilinçsiz bir şekilde gerçekleştirilen turizm yatırımları, yerel kültürün tahrip edilmesine ve doğal çevrenin zarar görmesine sebep olacaktır. Bu yüzden ülkemizin sahip olduğu ekoturizm potansiyelinin doğa ile bütünlük sağlayan ve çevreyi koruyacak olan turizm yatırımlarına dönüştürülmesi gerekmektedir [25].

Ekoturizmin en önemli problemlerinden bir tanesi ülkemizde korunan alanlara ait yönetimlerin tek elden olmaması, farklı statülerde (tarım alanları, koruma altında olan alanlar, ormanlar, doğal ve tarihi sit alanları vb.) ve farklı otoriteler tarafından yönetilmeleridir. Benzer niteliklere sahip alanlarda (milli park, doğal sit, özel çevre koruma alanları) farklı kurumlar söz sahibi olmaktadır.

2.7.2. Dünyada Ekoturizm

1970'li yıllardan sonra ekoturizm büyük bir hızla büyüme göstermiş ve 1990'lı yıllara kadar geçen 20 yıllık süre boyunca yaklaşık olarak % 300'lük bir gelişme kaydederek dünyanın en önemli sektörlerinden biri durumuna gelmiştir. Bu büyüme olgusunu 2000'li yıllarda da devam ettirmiş, 2002 yılında yaklaşık 703 milyon kişinin seyahat ettiği ve bu seyahatler sonucunda 474 milyar dolarlık gelirin elde edildiği bir sektör haline gelmiştir. 2010 yılına gelindiğinde turist sayısı 935 milyona yükselmiş ve bu rakam 2012 yılında ilk defa 1 milyarı aşmış bulunmaktadır [18].

WTO (Dünya Turizm Örgütü) rakamlarına göre 2013 yılında dünya genelinde turizm faaliyetlerine katılan kişi sayısı, 2012 yılına göre 52 milyon kişi artarak 1 milyar 87 milyon kişiye ulaşmış ve turizmden elde edilen kazanç ise 1 trilyon 400 milyon dolar seviyesine gelmiştir [18].

Turizm sektörü alanında gerçekleştirilen araştırmalardan elde edilen bulgular ve turizmin gösterdiği gelişmeler, bu ivmenin artarak devam edeceğine dair işaret vermektedir. Ekoturizm faaliyetlerini öncelikle Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Kuzey ve Batı Avrupa ülkeleri ile Japonya'dan turistlerin daha fazla tercih ettikleri izlenmektedir. Ancak ekoturizm faaliyetlerinin yapıldığı ülkeler genel olarak gelişmekte olan ülkelerdir. Ekoturizm gelişmekte olan ülkelere kitle turizm faaliyetlerine göre kazancı daha fazla ve çevresel anlamda da daha fazla sürdürülebilir bir turizm türü olarak görülmektedir. Gelişmekte olan ülkelere ekoturizmden elde edilecek yıllık getirinin 300 milyar dolardan daha fazla olduğu öngörülmektedir [25].

Dünya ülkelerinde doğaya yönelmiş olan turist sayısı hususunda kesin sonuçlar veren istatistikler olmasa da uluslararası turizme katılanların % 40-60'ının doğayla, % 20-40 kadarının da yaban hayatı ile ilgilendiği tahmin edilmektedir. Gelişmekte olan ülkelere toplam turizm içinde doğa temelli turizm önemli bir ihracat sanayisi olarak ön planda yer almaktadır. Avustralya, Yeni Zelanda, Kenya, Tanzanya, Nepal, Kostarika ve Botsvana bu ülkeler arasında gösterilebilir. Bu ülkelere, Endonezya (özellikle Borneo ve Sumatra adaları), Uganda, Brezilya (özellikle Amazon Bölgesi), Güney Afrika, Peru ve Arjantin'de ilave edilebilir [25].

Ekoturizmin ilk olarak ortaya çıktığı ülke olma özelliğine sahip olan ve yine dünyada, ulusal ekoturizm stratejisinin geliştirildiği ve uygulamaya konulduğu ilk ülke

Avustralya'dır. Avustralya, büyük bir hızla gelişen sanayisi ile ve ekoturizm hususunda bilinen liderliği ile böyle destinasyonlar için verilebilecek en güzel örnektir. Avustralya'nın sahip olduğu önemli döviz kaynağı turizmdir ve bu turizm gelirlerinin büyük bir bölümü ise kentlerin muhteşem güzellikte olan doğal alanlarına ve ekoturizme dayanmaktadır [25]. Ülkede bulunan korunan alanlar ve milli parklar, ulusal ve uluslararası ekoturistler için oldukça önemli destinasyonlardır.

Ekoturizm faaliyetlerinde Avustralya'dan sonra gelişme gösteren bir diğer ülke ise Sumatra'da bulunan volkanik dağlar, derin kanyonlar ve ormanlarla kaplı yamaçlar ve ihtişamlı manzaralara sahip olan Endonezya'dır. Endonezya'da doğa yürüyüşleri, dağ turizmi, botanik turizmi, yabani hayat turizmi ve macera turları şeklinde turizm etkinlikleri gerçekleştirilmektedir [25].

Ekoturizm konusunda Orta ve Güney Amerika ülkelerinde marka olmuş ülkeler bulunmaktadır. Kosta Rika, 1964'de 64.000 turist kabul ederken 1995 yılında bu rakamı 792.000 kişiye yükselten ülkelerin başında gelmektedir. Kosta Rika bahsedilen dönemde turizm gelirlerini de 10 milyon dolardan 661 milyon dolara çıkarmış bulunmaktadır [5].

Güney Pasifik'te bölgesel turizm açısından önemli rol oynayan ülkelerden biride Fiji'dir. 1999 yılında, 409.955 turist kabul eden Fiji'de aynı sene turizm ile doğrudan ya da dolaylı olarak yaklaşık 40.000 kişi istihdam edilmiş bulunmaktadır [18].

Yine Kamboçya'da da ülke ekonomisinde turizm gelirleri önemli derecede paya sahiptir. Dünyanın birçok yerinden gelen meraklı insanlar ve turizmciler bölgeyi ziyaret etmektedirler. Kamboçya'ya 2013 yılında 30 farklı ülkeden turist gelmiştir. Bölgedeki ekoturizm faaliyetleri sonucunda planlı bir şekilde gerçekleştirilen ekoturizm faaliyetlerinin doğal çevre üzerinde yaratmış olduğu etkinin ne kadar az olduğu da ortaya çıkmıştır [18].

Malezya geçmiş yıllarda, çevre yönetimi hususunda oldukça pasif ve korunan alanların yalnızca milli parklar ve eyalet parkları ile sınırlı olduğu bir ülke durumunda iken, ülkede 1974 yılından itibaren koruma sistemi resmiyet kazanmış bulunmaktadır. Ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme sağlamaya yönelik olan çevre politikaları ve stratejilerine sahip olan Malezya, bu yöntem ile aynı zamanda insanların yaşam standartlarını geliştirme, çevrenin daha iyi korunmasını temin etme ve sürdürülebilir

bir kalkınmayı gerçekleştirmeyi arzu etmektedir. Ülkede uygulanan koruma programları genişleyerek artmaktadır [18].

UNEP'e göre, günümüzde turizm endüstrisine ait en hızlı büyüyen pazarlarından biri ekoturizmdir. Ekoturizm, WTO tarafından yapılan tahminlere göre, hem turist sayısı açısından hem de turizm pazarında sahip olduğu payı nedeniyle hızla yükselmeye devam edecektir [55].

3. DİKİLİ İLÇESİ VE EKOTURİZM

Bu bölümde Dikili ilçesinin coğrafi özellikleri ile ekoturizm potansiyeli arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Dikili ilçesinin mevcut potansiyeli belirlemek ve bu bağlamda yakın, orta ve uzun vadede yapılması gereken çalışma ve yatırımlar için öneriler geliştirilmiştir. Bunun için önce, Dikili için bu özel konuda ve bugüne kadar yapılmış temel sayılabilecek yayınlar incelenmiştir.

3.1. Önceki Çalışmalar

Bu eserlerin başında Orman ve Su İşleri Bakanlığı, IV. Bölge Müdürlüğü, İzmir Şube Müdürlüğüne hazırlanan “İzmir İlinde Doğa Turizmi Master Planı” [56] ve İzmir Kalkınma Ajansının “İzmir İlçeleri GZFT (Swot) Analizi” isimli yayınlarıdır. Bu yayınlarda Dikili ilçesi hakkında da bilgiler verilmiştir [57].

İlçenin turizmi ile ilgili en önemli çalışma, bu tezin de danışmanı olan ve sahayı çok iyi bilen Prof. Dr. Musa Genç hocamızın çalışmalarıdır. 2017 yılında yayınlamış olduğu “İzmir-Dikili’nin Ekoturizm ve açık alan rekreasyonu potansiyeli: Tespit ve Tekliflerimiz” isimli çalışması bu anlamda önemlidir. Tez çalışmasına temel kaynak oluşturması bakımından kıymetli bir çalışmadır [58].

Gülben Kaplan’ın, “İzmir Dikili-Çandarlı’da Kıyı Alanı Kullanımı ve Kıyı Kullanımı Bilincinin Değerlendirilmesi” isimli yüksek lisans tezi bölgedeki saha kullanımı hakkında bilgi veren bir çalışmadır [59].

Gözde Emekli’nin yapmış olduğu “Bergama ve Selçuk’un İzmir’in Kültürel Turizmindeki Yeri” adlı çalışmada Dikili’den de bahsedilmiştir. [60].

Fusun Baykal Gözde Emekli ve Emre Ataberk’in ortak çalışması olan, Dikili ve Bergama Turizmini Bütünleştirmede Coğrafi faktörlerin rolü, isimli çalışmada ise Dikili ve Bergama ilçelerinin turizm alanında birbirini tamamlamasından bahsedilmiştir. [61].

Ayrıca Emre Ataberk, Füsün Baykal, Gözde Emekli ve İlkay Südaş'ın ortaklaşa hazırladıkları “Sürdürülebilir Turizm Yaklaşımıyla Dikili ve Bergama’yı Bütünleştirme Potansiyeli Projesi” M. L. Dedeman Araştırma Geliştirme Proje yarışmasında 3. Ödülü almıştır. 2013 [62].

Bu alandaki bir diğer çalışma Emre Ataberk & Füsün Baykal'ın “Utilization of natural and cultural resources of Dikili (Izmir) for tourism”, isimli çalışmasıdır. The 2nd International Geography Symposium GEOMED 2010, Procedia Social and Behavioral Sciences 19 (2011) 173–180 [63].

Dikili ile ilgili en eski akademik turizm çalışmalardan biri de Özlem Sertkaya Doğan tarafından 2005 yılında yapılan “*Dikili ve Çevresinde Turizm Faaliyetleri*” adlı çalışma olup bu çalışma, İstanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Coğrafya Dergisi'nde yayınlanmıştır [64].

Ayrıca Dikili ilçesi kaymakamlık ve belediye yayımları da önemlidir. Belediye tarafından hazırlanmış olan tanıtım broşürleri ve haritalar bu anlamda değerli çalışmalardır.

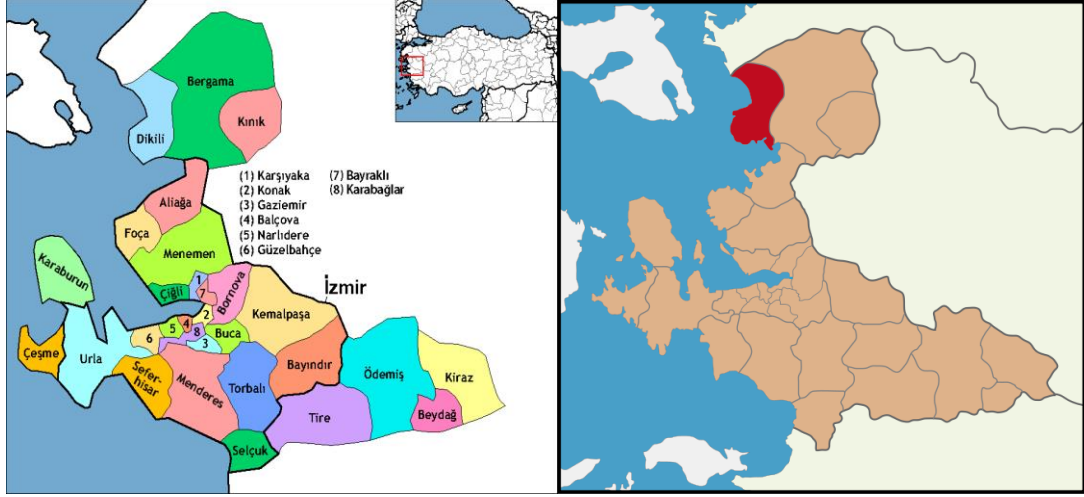
Bunlarla birlikte farklı tarihlerde ilçenin farklı yörelerine bizzat saha çalışmaları yapılmıştır. Bu ilçe ziyaretlerinde ilçenin turizm paydaşlarıyla fikir alışverişinde bulunulmuş, yöre halkı ve turistlerin değerlendirmeleri göz önüne alınmıştır.

3.2. Dikili'nin Ekoturizm Açısından Mevcut Durumu

Dikili İlçesi'nin ekoturizm açısından değerlendirilmesinin yapılması adına önce mevcut durum ortaya konulmuştur.

3.2.1. Çalışma Alanının Yeri ve Coğrafi Özellikleri

Dikili İlçesi; Ege Bölgesi'nin Kıyı Ege Bölümünde, İzmir il merkezinin kuzeyinde yer almaktadır. Ege Denizi kıyısında yer alan ilçe, batıdan Yunanistan'ın Midilli Adası ile doğudan Bergama (İzmir), güneyden Aliağa (İzmir) ve kuzeyden de Ayvalık (Balıkesir) ilçeleriyle çevrelenmiştir. İlçenin kuzeybatısında Dikili körfezi, güneyinde Çandarlı körfezi, batısında ise Midilli Adası arasındaki Dikili Geçidi ile kıyısı bulunmaktadır. Dikili'nin coğrafi koordinatları; 39° 03'' kuzey enlemi ile 26° 52' doğu boylamı arasına düşer (Şekil 3.1). [65]

Şekil 3.1. Dikili İlçesi Lokasyon ve İlçe Haritaları (www.izmir.biz'den alınmıştır).

Dikili Kaymakamlığı'ndan alınan bilgilere göre ilçenin sınırları; kuzeyden Madra Çayını izleyerek Kozak tepesine ve Kaplan Mahallesinin altındaki köprüye kadar uzanır (Şekil 3.1.). Büveler, Kemente ve Kartal yaylalarını içine alarak Geyikli Dağı'na ulaşır. Güneyden Kemikli burnundan Bakırçay'ın ağzına ve Bakırçay boyunca Aşağıkırıklar mahallesi yakınına kadar gelir. Batıdan Madra Çayı ağzından Dikili, Bademli ve Çandarlı, Doğudan Aşağıkırıklar mahallesi yakınından Sağancı ve Yenice mahalleleri arasından Geyikli Dağına kavuşur. İlçe merkezinin rakımı 2 m.dir. İlçe İzmir'e 118, Ayvalık'a 42, Altınova'ya 25, Bergama'ya 24 ve Kınık'a 42 km. uzaklıktadır. Deniz yolu olarak ise İzmir'e 66 mil, İstanbul'a 228 mil ve Midilli'ye 18 mil uzaklıktadır. Dikili, idari olarak 1868 yılına kadar köy, 1868-1928 arası nahiye, 1928'den itibaren ilçe haline gelmiştir [65].

Devlet Planlama Teşkilatı'nın Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Durumu Raporuna (2004) göre Türkiye'de 872 ilçe arasında gelişmişlik açısından 130. ve İzmir'in merkez dışında kalan 19 ilçesi arasında 11. sırada yer almaktadır [66].

3.2.2. Tarihi Yapısı

Dikili Adının Kaynağı: Araştırmalara göre; "Dikili" sözcüğünün Dikili ilçesine nasıl ad olduğuna dair bir kayda rastlanamamıştır. Dikili'nin olduğu bölgenin yerleşim yeri olarak kullanılmaya başlandığı tarihin 1800'lü yıllara rastladığı sanılmaktadır. Bugünkü Beylik Zeytinliğinin olduğu yere Bergama Voyvodası Karaosmanoğlu bir çiftlik kurmuş ve civarlarına da zeytin ağaçları dikmiştir. Zeytin ağaçlarının dikildiği

yere "Dikmelik" denir. Bir varsayıma göre Dikili sözcüğü bu dikmelik sözcüğünden gelmektedir. Karaosmanoğlu Dikili'de bir çiftlik kurmuştur. Karaosmanoğlu'na ait başka çiftliklerde olduğundan bu çiftliği diğerlerinden ayırt etmek üzere zeytinlerin dikili olduğu veya dikili çiftlik denmesi büyük bir olasılıktır.

Yapılan araştırmalarda yöre halkından alınan bilgiye göre: İngiliz dükleri (Kraliyet mensupları) yatlarıyla buralara gelir, bir müddet kalır ve araştırmalar yaparlarmış. Bundan ötürü de buralara düklerin kaldığı yer anlamına gelen "Dük-ili" denirmiş. Bu sözcük zamanla Dikili olmuş bu da başka bir olasılıktır. Bergama Voyvodası Karaosmanoğlu kurduğu bu çiftliğin etrafında (Özay pamuk çırçır fabrikası) yörede henüz daha köy hayatına geçmeyen ve göçebe olan hayvancılıkla geçimlerini sağlayan Yörüklerden (Türk aşiretleri) bazılarını buraya getirip yerleştirmiş onlara iş vermiş. Böylece bu çiftlik bir yerleşim yeri olmaya başlamıştır. Çiftliğin bulunduğu yerde içilir vasıfta bir su bulunmadığından Karaosmanoğlu Ali Potra tepesinden toprak künklerle yaptırdığı kemerlerden geçirerek, bir kaynak suyunu çiftliğine getirmiş. Çiftliğin arkasındaki bu kemerlerin iki çıkış yeri vardı. Tarihi değeri olan bu kemerler korunmamış yıktırılmıştır, izi bile kalmamıştır. 839 Tanzimat fermanında azınlıklara tanınan haklardan yararlanan, ticaret işiyle uğraşan ve buralarını iyi bilen, Sakız adalı bir Rum olan Aleko Pandazoplu bu çiftliği Karaosmanoğulları'ndan satın almış, Sakız adasından, Limni adasından getirdiği Rumları bu çiftliğin etrafına yerleştirmiş, işlerinde çalıştırmaya başlamış. Böylece burada Rum nüfusu çoğalmıştır [67].

1870'li yıllarda Kaptan İsmail Bey "Liman Reisi" olarak Dikili'ye atanmış ve gelmiştir. İsmail Bey Dikili'ye geldiğinde buranın bir Türk beldesi olmasına karşılık Türklerin azınlıkta, Rumların çoğunlukta olduğunu ve Rumların iki kilise ile bir okulu bulunduğunu; buna karşın Türklerin ibadet yeri ve okulu olmadığını görmüştür. Bunun üzerine harekete geçerek akrabalarının bir kısmını İstanbul'dan alarak Dikili'ye getirip yerleştirmesinin yanı sıra, etraf köylerden de Türklerin Dikili'ye gelip yerleşmesi için büyük gayret göstermiştir. Böylece Dikili'nin düz yerlerinin üst başındaki yamaçlarda Bahriyon Mahallesi oluşmuş, buraya Bahriyon Camisi yapılmıştır. Türkler için iki okul açılmıştır. Bu işleri yaptıran da Liman reisi İsmail Bey ile ilk Nahiye (bucak) Müdürü Mehmet Emin Bey olmuştur [65].

Dikili'nin Tarihi Dönemleri

Antik Dönem: Dikili tarihi; İlk arkeolojik bilgilere göre Dikili'nin M.Ö. 4000-5000 yıllarına kadar uzanan geniş bir geçmişi vardır. İlk yerleşim yerlerinden Ağıltepe ve Kaletepe'de yapılan kazılar sonucunda Akalar'ın yaşadığı bu bölgeye Aterneus denildiği belirtilmiştir. Eoılı'lerin Dikili toprakları üzerinde Aterneus, Pytani, Astria, Teutronia gibi kentleri ve siteleri bulunduğu arkeolojik kazılardan anlaşılmıştır. İlk çağlarda Lidyalılar, İraniiler, Frikyalı ve Mysialılar daha sonra Romalılar, Bergamalılar, Orta Çağda da Bizanslılar, Cenovalılar, Selçuklular ve Osmanlılar hâkim olmuşlardır. Dikili bölgesindeki tarihi kent ve sitelerde Aristo, Hermos, August, İskender gibi ünlü isimler zaman zaman bulunmuşlardır.

Türk Hâkimiyeti Dönemi: Yeni Dikili tarihi Bergamalı Karaosmanoğlu'nun Dikili'de çiftlik kurması ve burada dikmelik yetiştirmesi ile başlamıştır. Önceleri Dikmelik olarak geçen isim daha sonra Dikili haline gelmiştir. Karaosmanoğlu ayrıca bugünkü Pazar yerinin yanında çiftlik kurmuş, bölgede hayvancılıkla geçinenleri burada toplayarak küçük bir köy haline gelmesini sağlamıştır. Selçuklular bölgeyi ele geçirdikten sonra, uzun süre Türk ve Osmanlı hâkimiyetinde kalmış, 1919-1922 yılları arasında Yunanlıların işgali (13 Haziran 1919) altına giren Dikili, 14 Eylül 1922'de düşman işgalinden kurtarılmıştır.

Cumhuriyet Dönemi: Dikili 1860 yılında Bergama'nın bir köyü iken bu tarihte Bergama'ya bağlı bir bucak, 1923 yılında da belediyeleşmiştir. 13 Ekim 1928 tarihinde de Bergama'dan ayrılarak İzmir İlinin bir ilçesi olmuştur [67].

3.2.3. Doğal Peyzaj Değerleri

İlçenin fiziki coğrafya özellikleri doğal peyzaj değerleri ve turizm çekicilikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. İlçedeki yüzey şekilleri, dağlık ve engebeli sahalar, kıyı özellikleri, mağaralar, iklim özellikleri, (sıcaklık, yağış ve rüzgarlar) su kaynakları, şelaleler, yöreye özgü bitki ve hayvan türleri gibi faktörler ilçedeki doğal çekicilikleri oluşturmaktadır.

3.2.3.1. Yerşekilleri

İlçenin yüzölçümü 541 km'dir. İlçenin arazi yapısı olarak kuzey ve güneyde dağlık özellikler, iç kesimler de ise ova ve plato özellikleri göstermektedir. İlçenin kuzeyinde

yer alan Geyikli Dayı (Geyikli Tepesi, 1062 m). engebeli bir topografyaya sahiptir. İlçe sınırlarının belirlenmesinde etkili olan Madra Dağı'nda 1300 metreyi geçen yükselti değerleri, ilçenin güneyindeki Bakırçay nehrinin oluşturduğu Bakırçay ovasında deniz seviyesine kadar inmektedir. İlçe güneyinde Karadağ volkanik kütlesi yer almaktadır (781 m.). Nebiler köyü yakınlarında Yelköprü Mağarası bulunmaktadır. İlçedeki bu dağlık sahalarda dağcılık, trekking (doğa yürüyüşü), yayla turizmi, doğa fotoğrafçılığı, hatta mağara turizmi yapılabilmesine olanak tanımaktadır [61].

Dikili ilçesinde kıyı uzunluğu (Dikili Plajı 20 Km, Çandarlı Plajı 22 Km) toplam 42 km.dir. Özellikle Dikili-Çandarlı arasındaki kıyı morfolojisini alçak ve yüksek kıyıları ile adalar oluşturmaktadır. Dikili kıyılarına yakın olarak konumlanmış altı ada bulunmaktadır: *Kara Ada, Kızkulesi Adası, Güvercin Adası, İki kızkardeşler Adası, Garip Adası, Kalem Adası*. İlçenin büyük kısmı Bakırçay Ovası'nın delta kısmından oluşmaktadır. Bu çevrede kurulmuş olan antik *Elaia* liman kenti, alüvyonlaşmayla bugün 3-4 km iç kısımda kalmıştır. Dikili "*Birinci Derece Deprem Kuşağı*" içinde yer almaktadır [64].

3.2.3.2. İklim Özellikleri

İklim elemanlarının bir yörenin turizmi üzerine etkisi çok belirgindir. Sıcaklığın yıl içine dağılımı, yıllık ortalama sıcaklıklar, en düşük ve en yüksek sıcaklıklar, güneşli gün sayısı, nem ve yağış durumu, yağış türü ve miktarı, yörede etkili olan basınç merkezleri ve rüzgar durumu ekoturizmde çok önemlidir.

Dikili Meteoroloji İstasyonu'nun uzun yıllar ortalamalarına göre ilçede Akdeniz iklim özellikleri görülmektedir. Dikili'de Akdeniz genelinde olduğu gibi yaz aylarında sıcak ve kurak, kış aylarında ise ılık ve yağışlı geçer. Araştırma alanının iklim özelliklerini, bölgede etkili olan hava kütleleri ve deniz etkisi belirlemektedir. Thornwaite'ın iklim tasnifine göre Dikili; C1 B'3 s2 b'3 iklim grubuna girmektedir. Bunun anlamı: C1; Dikili kurak-az nemli, B'3; 3.dereceden mezotermik (orta sıcaklık), s2; su fazlası kış mevsiminde ve çok kuvvetli olan, b'3; 3. dereceden denizel (oseanik) iklim tipine girmektedir [59].

İlçenin yıllık sıcaklık ortalaması 16.4°C'dir. En düşük sıcaklık ocak ayında ve 7,9°C, en yüksek sıcaklık ise temmuz ayında ve 26°C'dir. Dikili'de yılın 160 günü hava

açıktır ve bunun 70 günü yaz aylarına rastlar. Dikili’de yağış rejimi de Akdeniz yağış rejimidir. Yıllık toplam yağış 576 mm olup, yağışların yarısından fazlası kış aylarında görülür. Eylül ayı ile birlikte artmaya başlayan yağış miktarı kış aylarında maksimum seviyeye çıkarken, yaz aylarına doğru minimuma düşer. İlçede Ege genelinde olduğu gibi imbat rüzgârları etkilidir. Yıllık egemen rüzgar yönü güney-güneydoğu sektörlüdür. Sahada yaz mevsiminde güney batı yönlü rüzgarlar, kış mevsiminde ise güneydoğu yönlü rüzgarlar etkili olur.

Dikili’de deniz suyu sıcaklığı Ağustos ayında ortalama 22,3°C çıkabilmektedir. Dikili’nin iklim koşulları, kıyı turizmi için Haziran-Eylül aylarını içine alan 3-4 aylık uygun bir dönem yaratırken, diğer turizm türleri için yılın tüm ayları uygunluk taşır. Şüphesiz ilkbahar ve sonbahar ayları, doğaya dayalı turizm türleri için her zaman daha çekicidir.

3.2.3.3. Hidrografya (Su Kaynakları)

Ege Denizi kıyısında yer alan ilçenin en önemli akarsuyu Bakırçay’dır. Bakırçay Nehri, Manisa ili Soma ilçesindeki Kocadağ eteklerinden doğup Çandarlı Körfezi’nden Ege Denizi’ne dökülmektedir. Nehirde Soma’da yer alan kömür yıkama tesisleri ile Soma Termik Santrali kaynaklı kirlilik görülmektedir. Bu noktada, çok sayıda il ve ilçeyi ilgilendiren sorunlarla ilgili bölgede “Havza Yönetimi Modeli” önem kazanmaktadır.

İlçenin diğer akarsuları: Boğazhisar (Sarıazmak) Çayı ve Müsellim Deresi’dir. Nebiler köyü yakınlarında manzara güzelliği yaratan bir şelale bulunmaktadır.

Karagöl: İlçenin tek büyük gölü Karadağ kütlesi üzerindeki Karagöl’dür. Göl çevresi yaklaşık 800 m kadar, derinliği birkaç metredir, suları tatlı olup, içinde balık yaşamaktadır. Merdivenli köyünden başlayıp, Şehitler Mezarlığıyla devam eden yol üzerinden, Karadağ’ın yemyeşil tepeleri arasında bulunmaktadır. Volkanik bir göldür. Ekoturizm tutkunları için muhteşem güzellikler sunmaktadır.

İlçe sınırları içinde iki jeotermal alan bulunmaktadır. Bu kaynakların sıcaklıkları 25-98°C arasında değişir. İlçenin bazı mahallelerindeki konutlar jeotermal enerjiyle ısınmaya başlamışlardır. Ayrıca, jeotermal sular seracılıkta da kullanılmaktadır Son

yıllarda bu jeotermal enerjinin termal turizmde kullanılabilmesi için çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. [63].

İzmir'in Ege Denizi kıyısında bulunan doğal kumsallarında kuzeyde Dikili, Çandarlı ve Foça plajları önemlidir. Dikili'de 3 mavi bayraklı plaj bulunmaktadır.

İlçenin batı ve güney tarafının denizlerle çevrili olması ilçede bazı su sporlarının yapılabilmesine olanak sağlamıştır. Kıyılarda klasik deniz turizminin yanında sportif olta balıkçılığı, yat turizmi, sualtı dalış (scuba), su sporları gibi pek çok turizm çeşidinin görülmesini sağlamıştır.

3.2.3.4. Toprak Türleri

İlçe toprakları genel özelliklerini, alüvyal ve kolüvyal birikme alanlarından almaktadır. Dikili çevresindeki topraklar, iklim tiplerine göre yapılan sınıflandırma kapsamında "Akdeniz Toprakları" grubuna girerler. Sahada zonal toprak grubundan kestane renkli topraklar, kırmızı kahverengi Akdeniz toprakları, kahverengi orman toprakları, kireçsiz kahverengi orman toprakları, kireçsiz kahverengi topraklar; intrazonal toprak grubundan rendzina, tuzlu ve alkali topraklar ve azonal toprak grubundan alüvyal ve kolüvyal topraklar yer almaktadır.

3.2.3.5. Bitki Örtüsü

Bölge genelinde olduğu gibi Dikili'de de bitki örtüsü Akdeniz formasyonlarıdır. Çalışma alanının klimaks vejetasyonu Kızılçam (*Pinus Brutia*), olup, Karaçam (*Pinus Nigra*), göknar, ladin ve az miktarda fıstık çamı da bulunmaktadır. Yoğun tahribatın etkisiyle maki türleri ve garig toplulukları sahaya yerleşmiştir. Denizden 600 m yüksekliğe kadar kızılçam, sonra kızılçam-karaçam karışık ve daha yukarılarda karaçam ormanları vardır. Yerel özelliklerce elverişli, kuytu ve nemli dere yataklarında çınar, kestane, dişbudak, söğüt, kavak, akçaağaç, karaağaç ve kızılçık gibi yapraklı ağaçlar yayılış gösterir. Türk meşesi, tüylü meşe ve palamut meşesi de bu ormanların karakteristik ağaçlarındandır. Fıstık çamları yoğun olarak Kozak Yaylası ve Geyikli Dağı'nda bulunur. Dikili ilçesi dâhilindeki maki sahalarında mersin, defne, sandal, kocayemiş, kermes meşesi, katran ardıcı, katırtırnağı, kurtbağrı, keçiboğan, tespih çalısı, karaçalı, herdemtaze, peruka çalısı, akçakesme, sakız, boyacı sumacı, yabani zeytin (delice), kokarçalı, zakkum, ahlat, yabani kuşkonmaz, ağaç

fundası ve pembe çiçekli funda gibi bitkiler yetişmektedir [56]. İlçenin bu flora ve fauna özellikleri botanik turizmi ve yaban hayatı gözleme turizmini etkilemektedir.

Sahanın büyük bölümü VI. ve VII. sınıf arazilerden oluşur. Bademli ve Çandarlı çevresindeki kolüvyal depolar sahamızdaki I. sınıf arazilerdir. Bakırçay Deltası'nın gerisindeki alüvyonlar ise III.sınıf arazileri oluşturur.

3.2.4. Kültürel Peyzaj Değerleri

Dikili Yöresindeki Tarihi Yerler: Dikili ilçesi doğal ve antik güzelliklerin bulunduğu zengin turizm potansiyeli ile gelecekte seçkin bir yerleşim birimi olmaya hazırdır. İlçe merkezinden denize girme olanağı sunduğu gibi uzun bir kumsal şeridi ile geniş bir sahil seçeneği sunmaktadır. Yerleşme çevresinde M.Ö. 10. yüzyıla tarihlenen antik Aterneus kenti ile Pitane (Çandarlı) kenti kalıntıları bulunur.

Dikili aynı adla anılan limanı ile hareketli bir gümrük kapısı durumundadır. İzmir'e gelen turistlerin önemli bir bölümü Dikili'den giriş yapar. Bunların çoğu yakında bulunan Bergama (Pergamon) kentinin tarihi-kültürel varlıklarını görmeye gelen günöbirlik turistlerdir. Dikili antik dönemde Pergamon'un bir limanı durumundaydı. Bugünde aynı işlevini sürdürmektedir.

Aterneus: Bergama-Dikili karayolunun Dikili yol ayırımına yakın bir yerde (Ağılkale) bulunur. Aterneus Kalesi'nin yapım tarihi Pergamon'dan daha eskidir ve tunç devrine dayanmaktadır. 14 hektar alan üzerinde kurulmuş olan Dikili Aterneus Kalesi'nde bulunan en eski malzeme MÖ.1200 tarihine kadar gitmektedir. Münih Üniversitesi Öğretim Üyesi Jeofizik Uzmanı Dr. Albrecht Matthaedi başkanlığında yapılan yüzey kazılarında, kazılmadan yüzeyde ne varsa o ortaya çıkarılmıştır. Alanda seramik araştırmaları yapılarak buradaki kentin tüm kronolojisini bulunmuştur. Bu bulgulara göre; MÖ. 1200 yılından 2.yüzyıla kadar kentte kesintisiz bir yerleşmenin olduğu ve bundan sonra kentin terk edildiği, MS 13. yüz yıla kadar harabe olarak kaldığı, daha sonra buraya Bizansların geldiği anlaşılmaktadır. Kent M.Ö. 4. yüzyılın ikinci yarısında çok büyümüş ve kentin diğer kentlerle ilişkisi sınırlı, içine dönük olarak kalmış, kendileri ürettikleri malzemeleri kullanıp diğer kentlerle alışveriş yapmamışlardır. Daha sonra ne olduğu anlaşılamadan her yerden mal almaya başlamışlardır. Surların genişliğinden kentin çok büyük olduğunu anlıyoruz. Kentin

örenyeri 177 m. yükseklikteki Kaletepe üzerinde bulunmaktadır. Dr. Matthaei bu tepenin yamaçlarının evlerle dolu olduğunu belirterek; "Buranın M.Ö 2. yüzyılda sivrisinek ve sıtma yüzünden terk edilmiş olabileceğini, bu konuda jeomorfoloğların araştırma yaptığını söylemiştir. İnsanlar buradan ayrıldıktan sonra burada harçsız yapılan surlar zamanla toprak hareketleri, doğa olayları ile kendiliğinden harabe haline dönmüş ve kayan topraklar ve taşlar evlerin üzerlerini kapatmıştır. Helenistik dönemde yapıldığı için önemli bir yerdir ve Helenistik dönem bütün ayrıntılarıyla burada yaşamaktadır [65].

Pitane (Çandarlı): Dikili'nin güneyindeki Çandarlı Körfezinin kuzey kıyısında yer alan bir yerleşim yeridir. Eoılı kenti olan Çandarlı'nın Akropukin'de gerçekleştirilen kazılarda "Myken Keramiği" M.Ö. 625-500 yıllarına dayanan vazolar, küçük yapıtlar ve arkaik heykel bulunmuştur. Bu eserler günümüzde İstanbul ve Bergama Arkeoloji Müzelerinde sergilenmektedir. Çandarlı'nın 13 ya da 14. yüzyıllarda yapıldığı bilinen görkemli kalesi ülkemizin en iyi korunmuş kalelerinden biridir. 15.yy.'da Türkler tarafından yenilenen kale 1957 yılında onarılmıştır. Çandarlı (Pitane) yöresinde söylenceye göre Amazon kadın savaşçılar yöreye egemen olmuşlar ve Pitane başta olmak üzere birçok kıyı kentin kurucusu olmuşlardır. Anlamı; kadın kenti, kraliçe kenti olan Pitane sözcüğü de buradan gelmektedir. Pitane adından sonra Çandarlı'ya Türkler Asar ve Hisar gibi adlar vermişlerdir. Çandarlı ortaçağ döneminde önemini yitirmiş, Bizans ve Ceneviz güdümünde kalmış, Türk egemenliği altına girince kıyı kent olması nedeni ile pek ilgi görmemiştir. II. Murat'ın ünlü sadrazamı Çandarlı Halil Paşa, Cenevizlilerden kalma köhne kaleyi yeniden yaptırmış ve kenti bayındır hale sokmuştur. Böylece Çandarlı Kalesi sağlam ve korunaklı bir hal almıştır. O zamandan beri de Pitane adının yerini Çandarlı almıştır. Başka bir deyişle Çandarlı'nın isim babası Halil Paşa'dır.

Dünya Mirası Geçici Listesinde Yer alan Çandarlı Kalesi: 2013 yılında "Ceneviz Ticaret Yolu'nda Akdeniz'den Karadeniz'e Kadar Kale ve Surlu Yerleşimleri" kapsamında Dünya Miras Geçici Listesi'ne alınan 7 kaleden 2'si İzmir İlindedir. Cenevizliler döneminde önemli bir ticaret limanı olan ve kentin savunmasında önem taşıyan Foça Kalesi ile sağlamlığı ve görkemli yapısıyla dikkat çeken Çandarlı Kalesi listeye girmiştir ve asıl listeye alınması yönünde çalışmalar devam etmektedir.

Çandarlı Kalesi'nin bulunduğu alan arkaik dönemden kalmadır, fakat kalenin yapım tarihi tam olarak belli değildir. 13. ve 14. yy'larda Cenevizliler Foça'da hâkimiyetlerini sürdürürken Çandarlı'yı da kontrol altına alıp bu limanı ticaret amacıyla kullanmışlardır. Cenevizliler, güvenli bir ticaret limanı olan Çandarlı sayesinde etkilerini arttırabilmişlerdir. Bu kale, Cenevizliler tarafından restore edilmiştir. Burada Ceneviz etkisinin çok fazla olduğunu belirtmek gerekir. Bir dikdörtgen şeklindeki Çandarlı Kalesi; günümüzde beş kulesi, yağmur olukları, kapılar ve duvarları ile oldukça iyi bir şekilde korunmaktadır. Dikili'de 16'sı arkeolojik, 18'i doğal toplam 34 sit alanı ve 80 taşınmaz kültür varlığı bulunmaktadır. Dikili ilçe merkezinin önemli bir Osmanlı kasabası olduğunu ilçedeki en eski Osmanlı yapısı olan Bahriyyun Cami, H.1303 (M. 1886-1887) inden anlaşılmaktadır. [63].

Sosyo-Ekonomik Yapısı

Nüfus özellikleri: Dikili ilçesinin sosyo-ekonomik özellikleri incelendiğinde öncelikle ilçe nüfusu son yıllarda artış göstermektedir. Bu nüfus artışının temel sebebi ilçede hızla gelişmekte olan turizm faaliyetleridir. 2007 yılında 27.348 kişi olan ilçe nüfusu 2016 yılında 41.275 kişiye ulaşmıştır. 2016 yılı nüfusunun, 20.613 erkek ve 20.662 kadından oluşmaktadır. Yüzde olarak ise: %49,94 erkek, %50,06 kadındır [68].

İlçede okuma yazma oranı %90'ın üzerindedir. (ADNKS, 2000). 2016 yılı Dikili İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre ilçede 23 okulda 4527 öğrenciye toplam 413 öğretmen eğitim vermektedir. Ayrıca ilçede toplam 131 sağlık personeli görev yapmaktadır. [65].

İlçe Mal Müdürlüğü verilerine göre 2016 yılında vergi mükellef sayısı 3615'dir. Bergama Ticaret Odası'nın 2016 Yılı İtibariyle Dikili İlçesinde Kayıtlı Üye Sayıları 637'dir. Bu sayının ne kadarının turizmle alakalı olduğuna dair bir çalışma olmamasına rağmen son yıllarda özellikle turizm işletmelerinin arttığı belirtilmiştir. Dikili ilçe merkezinde (3 kamu, 4 özel) 7 şube, Çandarlı'da 2 özel olmak üzere toplam 9 banka şubesi hizmet vermektedir [65].

Kırsal yerleşmeler ve geleneksel kültür: Dikili bir ilçe merkezi ve 26 (köyü) mahalle bulunmaktadır. İlçenin farklı bölgelerine dağılmış bu köylerden bazıları kıyıda iken bazıları dağlık alanlarda bulunmaktadır. Bu köylerin bir kısmı, ilçede

turizmine doğrudan katkı sağlarken diğer kısmı ise alt yapı ve barınma koşullarının gelişmesiyle büyük değişimler yaşamaya başlamışlardır. Buna örnek olarak Dikili’de bulunan hala bozulmadan günümüze kadar gelen Yörük aşiretlerinin gelenek ve göreneklerini yaşatan köylerinde görmek mümkündür. Bademli köyü, ilçenin en büyük ve en gelişmiş köylerinden biridir. Zeytincilik yanında, sebze ve meyve yetiştiriciliği yapılmakta, ayrıca köy, turizmle de tanışmış bulunmaktadır. Konaklama tesisleri kıyıda ve kıyı karşısındaki Kalem Adası’nda konumlanmıştır. Yahşibey, Bademli köyü yakınındadır ve bu köy de turizme yabancı değildir. Yağcıbedir kilim ve halıları günümüzde Kocaoba, Mazılı, Yenice, Samanlık ve Çağlan köylerinde dokunmaktadır [69].

Dikili’nin tek ova köyü olan Kabakum’un deniz kıyısında ikinci konutlar ve turistik tesisler kurulmuştur. Salihler köyü Dikili’nin en fazla nüfuslu köyüdür. Köyün deniz kenarındaki Salihleraltı mevki, ikinci konutlarla dolmuştur. Nebiler köyü, kaplıcası, şelalesi, mağarası, küçük antik kent kalıntıları, eski un değirmenlerinin yıkıntıları ve eski mezarlığı ile tanınmaktadır [70]. Dikili’nin kültürel kaynakları arasında geleneksel kırsal kültür ve ona bağlı olarak el dokuma halıcılığı önem taşımaktadır. Geleneksel halıcılık, Kocaoba, Mazılı, Yenice, Samanlık ve Çağlan köylerinde yapılmaktadır. Ayrıca zeytin ve zeytinyağı, tulum peyniri ilçenin öne çıkan yerel ürünlerini oluşturmaktadır [63].

Ekonomik etkinlikler: İlçenin toplam yüzölçümü 541.000 dekadır. Tarım arazisi 124.231 dekadır. Dikili’de yaklaşık olarak 36.000 dekar zeytinlik, 700.000 adet zeytin ağacı bulunmaktadır. Sebze ve zeytin fidesi yetiştirilmesi amacıyla seracılık yapılmaktadır. Sebze fidesi yetiştiren 3 işletmenin toplam 43 dekar alanı, 179.5 bin fide kapasitesi ve 83 çalışanı bulunmaktadır. Dikili’de hayvancılık ikincil geçim kaynağıdır. Genel olarak büyükbaş, küçükbaş, kanatlı yetiştiriciliği ve arıcılık yaygındır. Dikili’nin önemli geçim kaynaklarından birisi de balıkçılıktır. Derin su balıkçılığının yapıldığı Dikili’de sardalya, uskumru ve kolyoz başta olmak üzere her türlü balık avlanmaktadır. Dikili’de tarıma dayalı sanayi (zeytinyağı ve un fabrikaları, mandıralar vd) görülmekte, 5 adet granit işletmesi bulunmaktadır. Tarım ve maden ürünleri Dikili Limanı’ndan ihraç edilmektedir [71].

3.2.5. Hizmet Çekicilikleri

Dikili’de ulaşım, konaklama, yeme-içme ve alışveriş gibi turizm hizmetleri gün geçtikçe çeşitlenmektedir. Sağlık ve güvenlik, gümrük, banka, sigorta, hukuk gibi hizmetler yeterli düzeydedir. Ancak ilçede, Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı resmi bir tanıtım birimi yoktur. Dikili’de turizm adına faaliyet gösterecek sivil toplum kuruluşlarının bulunmaması da büyük bir eksikliklerdir.

Ulaşım: Dikili’de ilçe dışı bağlantılar, karayolu ve denizyolu ile sağlanmaktadır. Dikili’ye denizyoluyla yolcu getiren gemiler, Dikili Limanı’na yanaşmaktadır. Dikili’ye gelen yolcu gemilerinin (Midilli feribotları ve kruvaziyerler), yıl içinde en fazla Mayıs-Eylül ayları arasında geldikleri görülmektedir. İlçede yat limanı, demiryolu ve havayolu bağlantısı yoktur.

Dikili-İzmir arası uzaklık: 118 km. Dikili-İstanbul arası uzaklık: 605 km. Dikili-Ankara arası uzaklık: 580 km. Dikili-Ayvacık arasındaki uzaklık: 42 km. Dikili-Altınova arasındaki uzaklık: 25 km. Dikili-Bergama arasındaki uzaklık: 24 km. Dikili-Kınık arasındaki uzaklık: 42 km. Dikili-Midilli arasındaki uzaklık ise: 18 mil. (Şekil 3.2).

Şekil 3.2. Dikili Ulaşım Haritası (www.dikiliguide.com adresinden alınmıştır).

Konaklama : Dikili’de konaklama birimleri, sayı, tür ve kalite açısından belirli bir düzeye ulaşmıştır. Bu konudaki en dikkat çekici özellik, ilçede beş yıldızlı otellerin olmaması, buna karşılık pansiyonların oldukça yaygın bulunmasıdır. Haftalık, aylık, sezonluk ev kiralama şekli de çok kullanılan bir yöntemdir. İlçede 2016 yıl sonu itibariyle 44 tesis ve 2539 yatak bulunmaktadır. (Çizelge: 1) ayrıca ilçede belediye belgeli tesislerin fazlalığı dikkat çekmektedir. En önemli olay ise ilçede bir termal otelin faaliyete geçmiş olmasıdır. Dikili’de son 15-20 yıldır konut kooperatifleri toplu yazlıklar şeklinde kıyıları, koyları ve kıyı gerisindeki yamaçları doldurmaya başlamışlardır. İlçede toplam 15.787 ikinci konut (hane olarak) yer almaktadır. Dikili’de turiste yönelik yeme-içme, eğlence ve alışveriş hizmetleri, ilçe merkezi ve Çandarlı beldesinde toplanmıştır. Bu hizmetlerin bir kısmı otellerin bünyesinde, bir kısmı da ayrı olarak dağılıp göstermektedir. İlçede turiste yönelik alışveriş birimleri yine ilçe merkezi ve Çandarlı’da bulunmakta, özellikle de yaz aylarında faaliyet göstermektedirler. Dikili haftalık pazarı (Salı), yaz aylarında Midilli Adası’ndan gelenler için açılan alışveriş pazarı (Cumartesi), hediyelik eşya satış yerleri, alışverişin en canlı olduğu kesimlerdir [67].

Bergama Ticaret Odası kayıtlarına göre ilçedeki tesis durumu, tesislerin dağılımı ve kapasite özellikleri aşağıdaki Çizelgelerde (Tablo 3.1, Tablo 3.2, Tablo 3.3., Tablo 3.4. ve Tablo 3.5) gösterilmiştir. [72].

Tablo 3.1. 2016 Yılı Sonu İtibariyle Dikili İlçesi ve Çandarlı Beldesinde Bulunan Toplam Konaklama Tesisleri

Tesis Durumu	Sayı	Yatak Kapasitesi
Turizm Yatırım Belgeli Tesisler	X	X
Turizm Belgeli Tesisler	4	607
Turizm İşletme Belgeli Tesisler	8	727
Belediye Belgeli Tesisler	32	1205
Toplam	44	2539

Kaynak: Bergama Ticaret Odası Faaliyet Raporu 2016

Tablo 3.2. 2016 Yılı Sonu İtibariyle Dikili İlçesi Çandarlı Beldesinde Turizm Ve Belediye Belgeli Tesislerin Dağılımı

Tesis Tür Ve Sınıfı	Sayı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Dört Yıldızlı otel	1	144	350
İki Yıldızlı otel	1	45	96
Termal Otel	1	45	70
Otel	11	250	640
Motel-Hotel	5	53	177
Pansiyon	18	123	569
Kamping	3	39	137
Tatil köyü	4	X	500
Toplam	44	699	2539

Kaynak: Bergama Ticaret Odası Faaliyet Raporu 2016

Tablo: 3.3. İlçedeki Mevcut Otel, Pansiyon Sayısı ve Yatak Kapasiteleri

OTELİN ADI	YATAK KAPASİTESİ
HALIÇ PARK OTEL	350
ÜMMETOĞLU OTEL	106
DİKİLİ PALAS	35
PERLA –DİKELYA OTEL	96
AKÇAY OTEL	39
ZEYTİNDALI TERMAL OTEL	70
ATERNA OTEL	33
YALI OTEL	42
DİKELYA OTEL	94
AGZ OTEL	70
SUNSET OTEL	124
T O P L A M	989

PANSİYONUN ADI	YATAK KAPASİTESİ
GÜNEŞ PANSİYON	38
CEVAT AİLE PANSİYONU	16
ALME PANSİYON	32
DİKİLİ PANSİYON	35
ÖNDER PANSİYON	20
ŞEN PANSİYON	40
ÖZGE PANSİYON	12
T O P L A M	193

Kaynak: <http://www.dikili.gov.tr/dikilide-turizm>, erişim 05.12.2017). [65]

Tablo 3.3. İlçedeki Motel ve Kampingler ile Yatak Kapasiteleri

MOTEL VE KAMPİNGİN ADI	YATAK KAPASİTESİ
KARAVAN KAMPİNG	80
ALDER KAMPİNG	57
T O P L A M	137

Kaynak: <http://www.dikili.gov.tr/dikilide-turizm>, erişim 05.12.2017). [65].

İlçeye bağlı Çandarlı Mahallesi Tarihi-turistik yer olan Çandarlı Kalesi mevcuttur. Mahallede 1 motel, 1 otel, 2 Hotel, 7 pansiyon ve 1 Tatil Köyü (İstanbul Şoförler ve Otomobilciler Odası Tesisi) mevcut olup yatak kapasiteleri aşağıdadır

Tablo 3.4. Çandarlı Mahallesi Pansiyon ve Moteller ile Yatak Kapasiteleri

PANSİYON VE MOTELİN ADI	YATAK KAPASİTESİ
KAYA PANSİYON	46
BAĞIŞ PANSİYON	46
GÜL PANSİYON	15
SENGER PANSİYON	18
ORAL PANSİYON	29
PHİLİPPİ PANSİYON	24
TUANA PANSİYON	28
MARTI MOTEL	29
SAMYELİ OTEL	40
EMİRGAN HOTEL	60
CLUB ŞATO HOTEL	28
İSTANBUL ŞOF.VE OT.FED.TESİSİ	70
T O P L A M	433

Kaynak: <http://www.dikili.gov.tr/dikilide-turizm>, erişim 05.12.2017). [65].

Yine ilçeye bağlı Bademli mahallesinde bulunan pansiyon, motel ve dinlenme tesisleri ile yatak kapasiteleri aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.5. Bademli Mahallesinde bulunan tesislere ilişkin bilgiler

TESİSİN ADI	YATAK KAPASİTESİ
SOMA SOTES DİNLENME TESİSİ	250
DEÇEMKO DİNLENME TESİSİ	130
ER PANSİYON	60
ÇAMLİBEL PANSİYON	40
OH BE PANSİYON	25
HANNOVER PANSİYON	45
BADEMLİ TURİZM TATİL MAHALLESİ	50
APART 64 MOTEL	35
MERTCAN APART MOTEL	25
APART MOTEL	25
T O P L A M	685

Kaynak: <http://www.dikili.gov.tr/dikilide-turizm>, erişim 05.12.2017). [65].

3.3. Dikili'nin Turizm ve Ekoturizm Potansiyeli

3.3.1. Deniz Turizmi

İlçede en önemli turizm çeşidi deniz (yaz) turizmi olarak karşımıza çıkmaktadır. Deniz güneş kum turizminin popüler olduğu ilçe özellikle yaz aylarında yerli ve

yabancı pek çok turistin akınına uğramaktadır. Ancak yılın diğer dönemlerinde önemli bir turizm potansiyeline sahip bu bölge turizm imkanlarını değerlendirememektedir. Bu çalışmanın ana amacı da deniz turizmi bakımından gelişmiş olan ancak ekoturizm potansiyeli bakımından zengin olduğu halde değerlendirilemeyen ilçede diğer turizm çeşitlerinin nasıl geliştirilebileceği konusunda değerlendirme yapabilmektedir. Gelen turistlere deniz turizmi dışındaki diğer alternatif turizm çeşitlerini görmelerini ve yaşamalarını sağlamaktır (Şekil 3.3).

Şekil 3.3. Mavi Bayraklı Dikili Halk Plajı Fotoğrafları (Foto: Şadiye Şengöz)

3.4. Çekiciliklerin Turizmde Kullanımı

1. Ege Denizi ve kıyılar, Dikili kıyı turizmi için büyük bir çekicilik oluşturmaktadır. Kıyı turizminin en yoğun kullanım alanı; ilçe merkezinden kuzeye Ayvalık (Altınova beldesi) sınırına kadar kesintisiz uzanan, yaklaşık 16 km uzunluğundaki kumsal plaja sahip kıyılardır (Kabakum ve Salihleraltı mevkiileri). İkinci yoğun kullanım alanı ise; güneyde Çandarlı kıyılarıdır ki, yaklaşık 15 km boyunca ikinci konut alanları parçalı şekilde bu kıyılarda yer almaktadır. *Kalem Adası*'nda yerleşme olmamasına rağmen bir turistik konaklama tesisinin varlığı, kıyı turizminin ada ortamındaki tek örneğini teşkil etmektedir. Böylece, Dikili kıyılarının kıyı turizminde aktif olarak kullanıldığı söylenebilir.

2. Dikili'nin coğrafi konumu, Midilli Adası'na yakınlığı, deniz sınır kapısının oluşu, deniz ve kıyı özellikleri, kruvaziyer turizmi ve yat turizmi için uygun bir ortamın olduğuna işaret etmektedir ancak her iki turizm türü de gelişmemiştir. İlçede, yat limanının olmaması, yat turizminin gelişmesi önündeki en büyük engeldir.

3. İlçenin zengin termal su potansiyeli, termal turizm yoluyla henüz değerlendirilmemektedir.

4. Dağlar, bitki örtüsü, akarsular ve göller, mağaralar, manzara güzellikleri, ekoturizm için yüksek bir potansiyel taşımaya rağmen, bugün yalnızca sınırlı şekilde doğa yürüyüşleri ve bisikletli geziler için kullanılmaktadır.

5. Dikili'nin kırsal kültürü, geleneklerin korunmuşluğu açısından kırsal turizm için büyük bir potansiyel oluşturmaktadır, ancak bu turizm türü de gelişmemiştir.

Görüldüğü gibi; Dikili çok sayıda çekiciliğe sahip olmasına rağmen bunların çok azı değerlendirilmiş, kıyılar dışında hemen hemen hiçbir alan turizme açılmamıştır [61].

Çalışma alanı olan Dikili ve Çandarlı bölgelerinde yapılan saha inceleme çalışmaları sonucunda, yaklaşık 30 civarındaki ekoturizm faaliyetinden aşağıda sıralanan 20 adedini, Dikili'de planlamak ve uygulamak mümkün görünmektedir: [58].

- Atlı Doğa Yürüyüşü
- Av Turizmi
- Bisiklet Turizmi
- Botanik Turizmi

- Doğa Yürüyüşü (Trekking)
- Doğa Şekilğrafçılığı (Şekil safari)
- Fauna Turizmi (Yaban Hayatı Gözlemciliği)
- Festival Turizmi
- Kamp-Karavan Turizmi
- Mağara Turizmi
- Su Sporları Turizmi
- Sportif Olta Balıkçılığı
- Sualtı Dalış Turizmi
- Tarım ve Çiftlik Turizmi
- Termal Turizm
- Yayla Turizmi
- Piknik Alanları ve Orman İçi Dinlenme Yerleri
- Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji)
- Eko- gastronomi

Potansiyeli olan diğer turizm türleri

- Hava sporları turizmi
- Oryantiring (yön bulma)
- Doğa Eğitimi
- Kaya tırmanışı
- Macera parkında eğlenme

“İnsanların dini inançlarını tatmin etmek amacıyla kutsal mekânları ziyaret etme eğilimi” olarak tanımlayabileceğimiz inanç turizmi ile birlikte yine “insanların sinirsel ve bedensel yorgunluklarını gidermek, çeşitli rahatsızlıklarını tedavi amacıyla yaptıkları turizm hareketi olarak ifade edilen sağlık turizmi de ekoturizmi destekleyen turizm hareketlerindedir.

Ayrıca otantik pazarlar ve festivaller de ekoturistlerin ilgisini çekmektedir. Özellikle en sık yapılan doğa turizmi aktivitelerinden doğa yürüyüşü ve bisiklet turlarına katılanlar, gittikleri yerlerdeki otantik pazarları da ziyaret ederek, yerel halkın ekonomik durumunu iyileştirmektedir. Sıralanan bu değerlerin tamamı Dikili’de

mevcuttur ve bilhassa kırsalda yaşayan yerel halkın özgün yemek ve içecekleri mutlaka ekoturizme kazandırılmalıdır. (Tablo 3.6.)

Tablo 3.7. Dikili Ekoturizm Kaynaklarına İlişkin GZFT (SWOT) Analizi Sonuçları [58].

DİKİLİ				
EKONOMİK	GÜÇLÜ YANLAR	ZAYIF YANLAR	FIRSAT	TEHDİT
Tarım	Zeytin başta olmak üzere tarımsal ürün çeşitliliği	Tarımda sermaye ve mali kaynak yetersizliği	İlçede sahil olması nedeniyle balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği yapılabilecek imkan ve yerlerin mevcut olması	Tarımsal destekleme politikalarının değişme eğilimi
	Kültür ırkı süt ve besi sığırıcılığı yapılması ve yeterli altyapı ile yem bitkisi yetiştiriciliği için arazi varlığı bulunması	Teknik altyapı ve üretim konularında ihtiyaç duyulan bilgi birikiminin olmaması	Jeotermal su kaynakları kullanılarak seralarda sebze üretimi fırsatı ve organik tarım uygulamaları olanağı	Küresel ısınma nedeniyle meydana gelen kuraklık
	Broiler tavuk ve hindi yetiştiriciliği yapılan işletmelerin mevcut olması	Tarım alanlarının amaç dışı kullanıma açılması	Doğal ve organik ürünlere olan ilginin artması	Daha verimli ürün alımla alabilecek alanlara zeytin ağaçlarının dikilmesi
	Fıstık çamı ağaçlandırmacılığı yapılması	Keçi hayvancılığının ağıl hayvancılığı düzeyinde gerçekleşmemesi	Jeotermal enerji kullanılarak organik ürünler üretilmesi bu nedenle düşecek maliyetlerin dış pazarda rekabet şansını artıracak olması	Zeytin ağacı dikiminin uygun yamaç alanlarda yapılmıyor olması
	İlçeye özgü koruk şurubu üretimi	Seracılık konusunda jeotermal altyapıyı sağlayacak ve ilk kuruluştaki sabit yatırımları yapacak sermaye birikiminin bulunmaması		
	Su ürünleri yetiştirmeye uygun alanların bulunması	Su ürünleri potansiyelinin yeterince değerlendirilmemiş olması		
	Türkiye'de ve Dünyada rekabet edebilir düzeyde seracılık yapılması	Plansız olarak yapılan tarımsal üretim		
	Zeytin başta olmak üzere organik tarım yapılması	Tarım politikasının ve stratejisinin belirlenmemiş olmasının yarattığı verim kaybı (ürün desenine ve planlamasına yönelik bir çalışmanın olmaması)		
	Sol sahil sulama birliğinin varlığı (Balıkesir Madra sulama barajı -ortak-)	Tarımsal ürünlerde pazarlama ve kalite eksikliği		
	Deliktaş köyünde tarımsal sulama alanı			
Deliktaş köyünde 10 ton kapasiteli süt toplama tesisi				

	Çilek üretiminin yapıyor olması			
EKONOMİK	GÜÇLÜ YANLAR	ZAYIF YANLAR	FIRSAT	TEHDİT
Tarım	Hibrit tohum yetiştiriciliğinin yapıyor olması (ayçiçeği ve mısırdaki özelliklerle)			
	Tütün üretiminden bamya üretimine geçiş			
	Dalyan'ın balıkçılık sektöründeki önemi			
	Su ürünlerinin çeşitliliği bakımından zenginlik			
	Doku kültürü laboratuvarının bulunması (Tamamlanmış TÜBİTAK ve AB projeleri)			
Ticaret	Limanın turizm ve dış ticaret açısından potansiyelini artırması			
Turizm	Kesintisiz 20 km toplam 40	Turizm alanlarının amaç dışı	İklimi, bozulmamış doğal yapısı ile turizmde gelişme	İlçenin merkezinde yer alan limanın çevre kirliliği ve
	Turizm Altyapı Hizmet	Turizm alanlarına yönelik	Turizm talebindeki artış	
	Su sporlarına olanak verecek olan su altı ve su üstü parkur	Turizm sektöründe bilinç, eğitim,	Sağlık turizminin önem	
	Termal Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi	Turizm Danışma Bürosunun etkin çalışmaması (eleman	Tarihi merkeze, Bergama'ya	
	Mavi bayraklı plajların	İlçenin turizmle yönelik tanıtım		
	Kültür turizmine olanak sağlaması (Yunan Adalarıyla iyi ilişkiler)	Sağlık turizmine imkan verecek yatırımlara yönelik sermaye yetersizliği		
	18 bin ile 20 bin arası yazlık			
	Sağlık turizminde kullanılabilecek olan şifalı çamurun bulunması (peloid)			
DİKİLİ				
EKONOMİK	GÜÇLÜ YANLAR	ZAYIF YANLAR	FIRSAT	TEHDİT
İşletme/Girişimcilik Kapasitesi		Girişimcilik ve işletmecilik kültürünün yerleşmemiş olması		
		Kalifiye iş gücü yetersizliği		

İşgücü		Bölge içinde iş sahalarının bulunmaması nedeniyle yaşanan işsizlik oranının üst seviyelerde olması		
		Bölgeye göçlerin olması sebebiyle işsizlik oranının artması		
		Genç nüfus için iş alanlarının bulunmaması		
Genel	Yağcıbedir halılarının dokunuyor olması	Sektörel bazlı yurtdışı tanıtım yetersizliği		Uluslararası ticaretin giderek serbestleşmesi (kotaların kalkması)
		Yöreye özgü ürünlerin tanıtılmaması		Türkiye'de üretim girdi fiyatlarının yükselmesi
		Uygun yatırım alanlarının iyi yönlendirilememesi		Plansız ve hızlı büyüme eğilimi
SOSYAL VE KÜLTÜREL YAPI	Eğitim düzeyinin yüksekliği nedeniyle sivil toplum örgütlenmesinin gelişmişliği	Sağlık ve eğitim sektörlerindeki altyapı yetersizliği		
	Festival deneyiminin bulunması	Sosyal altyapı eksikliği		
	Uzlaşma kültürünün olması			
	İlçede güvenlik sorununun olmaması			
	Halkın okuma yazma oranının yüksek oluşu			
ÇEVRE ve ENERJİ	Çandarlı, Denizköy ve Bademli Köylerinin üst yamaçlarında rüzgar enerjisi potansiyeli	Çevre yatırımları ile alt yapı yatırımlarının paralel yürümemesi	Ulusal ve uluslararası düzeyde alternatif enerjiye olan ilginin artması	Ormanları tehdit eden 15000 adedi bulan keçi hayvancılığının varlığı
DİKİLİ				
	GÜÇLÜ YANLAR	ZAYIF YANLAR	FIRSAT	TEHDİT
DOĞAL VE KÜLTÜREL	Jeotermal su kaynaklarının ilçede bulunması		İlçenin Turizm Bakanlığınca Jeotermal Koruma Alanı ilan edilmiş olması	Meydana gelebilecek kuraklık ile ilçede bulunan ormanlık alanlardaki yangın riski
	Denizköy ve Bademli Köylerinin üst yamaçlarında rüzgar enerjisi potansiyeli			1.derecede deprem kuşağı
	Tarihi Aterna ve Çandarlı kalelerinin varlığı			Yöredeki keçi yetiştiriciliğinin orman dokusuna zarar veriyor olması
	10.000 çeşit bitkiye sahip			

VARLIKLAR	Şifalı çamurun bulunması			
	Perlit, bazalt ve granit gibi önemli maden yataklarının bulunması			
	Dünyadaki 5 sualtı ormanından birisinin burada bulunması			
ALTYAPI VE KENTLEŞME	Dikili'nin deniz ve hava yolu bakımından Midilli Adası'ndan faydalıyor olması	İlçenin il merkezine olan uzaklığı		
		Kentsel projelerin az olması		
		İlçenin merkezinde yer alan limanın çevre kirliliği ve gürültü yaratarak turizmi olumsuz etkilemesi		
		Yazlıklar nedeniyle yaz döneminde artan nüfusun kent yerleşiminde yarattığı sorunlar		
		Kentleşme ve kentsel planlamada yetersizlik		

Kaynak: [56], [58].

3.5. Dikili'de Ekoturizm Çeşitleri

Ekoturizm çeşitli kıstaslara göre gruplandırılır. Bu kıstaslar turizm kullanılan araçlar (bisiklet, balon, raft, at), gidilen yerin doğası (dağ, yayla, mağara), yapılan etkinliğin özelliği (akarsu, av, bilim, terekking) gibi çeşitlilik gösterir. Ekoturizm kapsamında, yapılan başlıca ekoturizm etkinlikleri şu şekilde sıralanabilir:

3.5.1. Doğa Yürüyüşü (Trekking)

Doğa ve dağ sporu olarak da adlandırılan “Trekking” kelime anlamı olarak “uzun ve zorlu yolculuk” demektir. Alp Himalaya kıvrım kuşağı üzerinde yer alan ülkemizin dağ ve sıradağları, flora ve faunasıyla çok zengindir. Dolayısıyla dağ-doğa yürüyüşüne elverişli bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyelin planlı bir yaklaşımla turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesi, böylece turizmin tür ve aktivitelerinin zenginleştirilerek arz kapasitesinin geliştirilmesi, alternatif turizm alanlarının koruma-kullanma dengesi içerisinde hizmete sunulması, tanıtılması, farklı yörelerin turizmin ekonomik ve sosyal katkılarından yararlandırılması açısından önemlidir.

Son yıllarda büyük rağbet görmeye başlayan doğa yürüyüşleri Dikili ilçesinde de amatörce yapılmakta olan bir turizm çeşididir. İlçe sınırları içerisinde farklı doğa yürüyüşü güzergahları mevcuttur. Bu konuda Ege Turizm Derneğinin yapmış olduğu çalışmalar sonucunda ilçede şuan aktif olarak kullanılan 7 doğa yürüyüşü ve 1 bisiklet safari güzergâhı saptanmıştır. Ancak bunlar, bilimsel bir yaklaşım ve standartlara göre tesis edilip, sertifikalı alan kılavuzları eşliğinde kullanılan güzergahlar değildir. Bu sebeble yürüyüş rotaları zorluk derecelerine göre kısımlara ayrılmalıdır. Ayrıca bunların hepsinde güzergâhın ekseriyeti, asfalt kaplama olup motorlu taşıt trafiğine açıktır. Oysa Dikili sınırları dâhilinde çok fazla doğal ve tarihi yürüyüş güzergâhı mevcuttur. Örneğin Antik Perperene Yolu, doğal Türk kızılçamı ve yer yer Türk meşelerinin altından geçip 487 m yükseltideki tepelikten fıstıkçamı deryasını seyre dalmayı; otantik yörük çadırında soluklanıp Türk kahvesinin lezzetini damaklarında yaşadından sonra, fıstıkçamları arasında MÖ 5. yy'dan kalma lahitleri, iki sur kalıntısı, bir tapınak, bir hamam ve 2000 kişi kapasiteli bir antik tiyatroyu görmek için Perperene'ye doğru ilerlemeyi; kısaca doğayı ve tarihi içinde hissederek gidiş-dönüş yaklaşık 3,5 km uzunluğundaki, toprak ve yer yer antik taş döşeme yolda yürümeyi hayal edenler için ideal bir "kolay" doğa yürüyüşü güzergahıdır (Şekil 3.4., Şekil 3.5. ve Şekil 3.6.). Bu güzergâhlardan bazılarını bisiklet safari için de kullanmak mümkündür.

Şekil 3.4. Bölgedeki Doğa Yürüyüş Parkurlarından Görünüş (Foto: Şadiye Şengöz)

Çalışma alanındaki doğa yürüyüş güzergahları belirlemek amacıyla çalışmalar yapılmalıdır. Öncelikle "Dikili Doğa Yürüyüş Güzergahları" rehberini hazırlamalı, zorluk derecelerine (1- Çok kolay, 2- Kolay, 3- Orta, 4- Yorucu, 5- Çok zor) göre farklı güzergahlar belirlenmelidir. Diğer aktiviteleri etkilemeyecek ve beş güzergâh

sınıfının her birinden asgari bir adet güzergâhı, kullanım dönemleri ve taşıma kapasiteleri ile birlikte belirlemek ve her güzergâh üzerinde sağlı – sollu 10’ar metrelik (URL-2) şeritlerde yer alan endemik, anıtsal ve/veya özellikli ot, çalı, ağaççık ve ağaçların bulunduğu yerlere ait konumsal ve fizyografik bilgileri, türlere ait sistematik ve morfolojik özelliklere yer verilmelidir [58].

Şekil 3.5. Aşıklar Şelalesi ve Çukuralan bisiklet turizmi güzergahlarının Google Earth görüntüsü. [58] (Musa Genç 2017’den alınmıştır).

Şekil 3.6. Antik Perperene Yolu doğa yürüyüş güzergâhı Google Earth görüntüsü, [58] (Musa Genç 2017’den alınmıştır).

3.5.2. Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji)

Kuş gözlemlene ülkemizde az sayıda insan tarafından bilinmesine rağmen Avrupa ve Kuzey Amerika’da çok yaygındır. ICBP (Uluslar arası Kuş koruma Konseyi), OSME (Orta Doğu Ornitoloji Topluluğu), IWRB (Uluslar arası su kuşları ve Islak Alanlar Araştırma Bürosu), RSBP (Royal Kuş Koruma Topluluğu) gibi kuş gözlemciliğinde önde gelen pek çok profesyonel organizasyon, Avrupa, Asya ve Afrika’da doğal

habitatları içinde kuşları gözleyip, bölgelerin kuş toplumlarını ve belli kuş türlerini araştırırlar. Bunların dışında pek çok amatör kuş gözlem toplulukları da doğal ortamda yaban hayatını izlemektedirler. Farklı 466 kuş türünün bulunduğu Türkiye, üreyen kuşlar açısından Avrupa'nın en zengin ülkesi konumundadır. Farklı habitatların egemen olması, konumu itibari ile kuş göç yolları üzerinde bulunması, sulak alanların zenginliği Türkiye'de kuş çeşitliliğinin yüksek olmasının sebeplerindedir. Bu zenginlik, Türkiye'de kuş gözlemciliğinin; dolayısıyla dünyada öne çıkan alternatif turizm dallarından kuş gözlem turizminin gelişmesine olanak sağlamaktadır [73].

Çalışma sahasında görülen kuş türleri ile yapılan çalışmalar ve amatörce yapılan geziler sonucunda Dikili ve çevresinde 61 farklı kuş türünün görüldüğü tespit edilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır: Küçük batağan, Karabatak, Alaca balıkcıl, Küçük ak balıkcıl, Kara leylek, Atmaca, Gökdoğan, Sukılavuzu Sutavuğu, Sakarmeke, Halkalı küçük cılıbit, Sürmeli kumkuşu, Yeşil düdükçün, Dere düdükçünü, Akdeniz martısı, Kara sumru, Kumru, Üveyik, Ebabil, Arıkuşu, İbibik, Alaca ağaçkakan, Tepeli toygar, Kır kırlangıcı, Kızıl kırlangıç, Ev kırlangıcı, Kuyrukkakan, Karatavuk, Saz kamışçını, Büyük kamışçın, Söğütbülbülü, Büyük baştankara, Kaya sıvacısı, Çulhakuşu, Kızılsırtlı örümcekuşu, Karaalınlı örümcekuşu, Alakarga, Saksağan, Küçük karga, Leş kargası, Sığircık, Serçe, Tarla çintesi. Ayrıca ilçenin İzmir kuş cennetine yakın olması, ilçenin coğrafi konumu ve doğal güzellikleri düşünüldüğünde ilçede pek çok kuş türünün görülmesi olasıdır. Bu konuda bilimsel çalışmalar yapılarak ilçenin kuş haritası çıkartılmalı böylece kuş turizmi için zemin hazırlanmalıdır. [74].

3.5.3. Yayla Turizmi

Ekoturizm etkinlikleri arasında en fazla tercih edilen turizm biçimi olan yayla turizmi, Türkiye'de en çok sözü edilen turizm şekillerinden biri haline gelmiştir. Yaylalar, doğal güzellikleri, iklim, sağlık, dinlenme, av, doğal beslenme, yürüyüş, rafting, kayak ve çim kayağı, çevrede bulunan tarihi ve arkeolojik değerler, yöresel şenlikler ve diğer turizm türleri ile entegre şekilde birçok aktiviteye imkan sağlamaktadır [75].

İlçenin kuzeyindeki dağlık sahalarda yayla turizmi yapmak mümkündür. Madra Dağı'nın güney kesimlerindeki bu sahalarda yaylacılık için uygundur. İlçedeki en

önemli yayla Kemente Yaylasıdır. Bitki zenginliği ve mantar türlerinin meşhur olduğu bir yayladır. Dikili'nin yanbaşındaki şirin köyü Nebiler'den yola çıkıp, Çukuralan köyünü aştıktan sonra, eşsiz doğal güzellikteki Kemente Yaylası'na ulaşılmaktadır. Trekking ve jeep safari için elverişli alanlara sahip Kemente Yaylası'na, Antik Karina kentinin taş sütunlarının arasından geçerek varılır. Diğer yaylalar Dikili Bergama arasındaki Daracık ve Çağlan yaylalarıdır.

3.5.4. Mağara Turizmi

Turizmin çeşitliliği açısından ülkemizdeki mağaralar, önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Ülkemizin %40'ı mağara oluşumları açısından önemli bir nitelik olan karstlaşmaya uygun kayalardan meydana gelmiştir. Erimeye uygun kayaların kapladığı alan ve bu alanlarda tespit edilen mağara sayısının oranına göre Türkiye'de 40.000'den fazla mağara bulunabileceği öngörülmektedir. Bunlarda 800'ü MTA, 450 tanesi de değişik kulüp ve derneklerce olmak üzere ancak 1250 'si incelenmiştir. Turizme açılmış mağara sayısı ise maalesef hala 30 civarındadır [58], [76].

Özellikle Toros silsilesinin oluşturduğu karstik yapı, Anadolu'nun batı kısımlarının dünyanın en büyük karstik bölgelerinden biri olarak nitelenmesine sebep olmaktadır. Kalsiyum orijinli kayalardan oluşan bu bölgede, zengin yer altı suyu kaynakları bulunur. Yağışlarla gelen suyun kayalardan sızarak yer altına inmesi ve yeraltında uzun galeriler açarak büyük yatay ve dikey mağaralar oluşturması mümkündür. Nitekim söz konusu bölgede bol miktarda mağara mevcuttur. Yer altı sularının açtığı mağara ve galerilerde dere şeklinde akan sular bulunabileceği gibi gölcükler de bulunabilir.

Yelköprü Mağarası; Gökçeğöl Vadisi'nde oluşmuş bir mağaradır. Dikili -Ayvalık asfaltının 5 km kuzeybatı, Nebiler köyünün ise 3 km kuzeyinde yer almaktadır. Vadideki derenin üzerinde doğal bir köprü meydana getirmesi nedeniyle halk tarafından Yelköprü adı verilmiştir. Nebiler Köyü'ne gelmeden önceki dere yatağından suyun geliş yönüne doğru ilerleyerek bir şelaleye ulaşılır. Şelalenin üst tarafına geçtikten sonra; yaklaşık 200 m mesafede mağaranın çıkış ağzı yer almaktadır. Dere mağaranın içinden geçmektedir. Mağara; 4 m'lik bir iniş; 12m'lik baca şeklindeki bir iniş; 70 m'lik bir koridor ve yatay bir çıkış ağzından oluşmaktadır. Girişler mağaranın tek dikey kısmıdır; diğer kısımlar yatay ilerlemektedir. İçeride

değişik büyüklükte gölcükler bulunmaktadır. Oluşum açısından; iç kısım kadar mağara çıkışı da oldukça zengindir. Çok sayıda yarasanın yaşadığı mağara, içinden geçen derenin üzerinde doğal köprü konumunda olup güzel oluşumlara sahiptir [77]. Civardaki sıcak su kaynakları bu lokalitede de bulunmakta ve mağaranın duvarlarında birkaç yerden, dere suyundan daha sıcak olan sular çıkmaktadır. Mağaranın üst ucunda tavandan şelale şeklinde dere suyu girip, içeride duvarlardan ve tavandan süzülen sularla karıştıktan sonra mağara ağzından (alt ucundan) dışarı çıkmaktadır. Mağara içinde yer yer küçük sarkıtlar bulunmaktadır. Ege Üniversitesi Mağara Araştırma Kolu (E.M.A.K.)'nin kılavuzluğunda Yelköprü mağarasına farklı tarihlerde düzenlenen araştırma gezilerinde, söz konusu mağara ve civarındaki su kaynaklarından örnekleme yapılmıştır [78].

Ağlayan Mağara: Nebiler Köyü Aşıklar Şelalesi'nden Ece Çağlayanı'na doğru yürüyüş yapılan bölgede halk arasında Ağlayan Mağara denilen ve akarsuyun içinden çıktığı mağaraya ulaşılmaktadır. Mağaranın yüksekliği 2-2,5m civarında olup genişliği de yaklaşık 3-4 m civarındadır. Mağaranın tavan kısmından su damlacıkları aktığından ağlayan ismi verilmiştir. Tavanda küçük ebatlarda sarkıtlar oluşmuştur. (Şekil 3.7.) Bölgedeki diğer mağaralar Rum Mağarası, Saklı Mağara ve İkiz Mağaralardır.

Şekil 3.7. Nebiler Vadisindeki Şelale ve Mağaralar ile Ağlayan Mağarası
(Foto:Şadiye Şengöz)

3.5.5. Av Turizmi

Ülkemizin coğrafi yapısı, bitki örtüsü ve yaban hayatı bakımından av turizminin gelişmesine elverişli konumdadır. Ancak av hayvanlarımız, bugün için belirli türler dışında av turizmine sunulabilecek belirli zenginliğe ulaşmış değildir. Av turizmine açılacak avlaklar, Orman bakanlığı Milli parklar, Av ve Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü tarafından tespit ve ilan edilmektedir. Ülkemizde av turizmi faaliyetleri; 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu Kanun,“Yerli ve Yabancı Avcıların Av Turizmi Kapsamında Avlanmalarına İlişkin Esas ve Usulleri İçerir Yönetmelik” Kanununun 15 ve 32. maddeleri kapsamında hazırlanıp 8 Ocak 2005 tarih ve 25694 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Yönetmelik; sürdürülebilir avcılık ve doğal hayatın korunması ilkelerini gözeterek oluşturulmuştur [8]. İlçede dağlık kesimlerde özellikle Madra Dağı’nın olduğu kesimlerde av turizmi amatör olarak yapılmaktadır.

3.5.6. Sualtı Dalış (Scuba) Turizmi

Türkiye sularında bulunan nemli batıklar ve su altı mağaraları dalıcılar tarafından keşfedilmeyi beklemektedir. Dilimize aletli dalış olarak çevrilen “scuba” dalışı, dalmaya yeni başlayanlar için, rekreasyonel dalış ve sportif dalış olmak üzere iki tür seçenek sunar. Bunlardan turizmle bağlantılı olarak yapılan rekreasyonel scuba dalış eğlendirici yanlarıyla her yıl binlerce insanı kendine çeken bir etkinliktir. Sportif dalıcılar daha sık dalış yaparlar. Rekreasyonel dalıcılık için derinlik limiti 30 metre iken, sportif dalıcılıkta bu limit 40 metredir. Bu gün dünyada ve ülkemizde rekreasyonel ve sportif scuba dalış eğitimi veren kurumlar vardır [8]

Dikili İlçesi’nde, dalış turizmini geliştirmek ve su altı cennetine ilgi çekmek için Beylik Çeşmesi Yapay Resif Projesi kapsamında denizin 35 metre derinliğine SGH-51 sahil güvenlik botu batırıldı. Dikili Kaymakamlığı ile Dikili Belediyesi’nin işbirliğinde hazırlanan, Sahil Güvenlik Ege Deniz Bölge Komutanlığı’nın desteğiyle SGH-51 sahil güvenlik botunun batırılmasıyla hayata geçirilen bu proje sayesinde Dikili tarihinin ilk yapay resifine, ilk keşif dalışı 2016 yılı mayıs ayında gerçekleştirildi. Dikili tarihinde 6 deniz tutkunu tarafından gerçekleştirilen bu ilk dalışın sebebi; su altı dalış turizmi ile balık çeşitlerinin oluşumuna katkı vererek, balıklara için yeni yaşam alanları oluşturma amacını taşıyan projede son durumunu incelemek içindi. Balıkların Yapay Resife Akın Ettiğini belirten dalgıçlar buranın yakın zaman içerisinde çok önemli bir dalış merkezi olacağını belirttiler.

Çandarlı’da hizmet veren özel dalış merkezleri sayesinde sualtı sporlarının hızla gelişeceği görülmektedir. İlçede hem eğitim hem de keyif dalış noktalarından bazıları şunlardır:

Zindancık Koyu : 0 metre derinlikten başlayıp, 100 metre uzaklıkta 9 metre derinlikteki kayalığa ulaşan, her iki yanında zengin balık türleri ve görüntülü kayalıklarla çevrili küçük bir koy. Eğitim için ideal.

Yahudi Kalesi : Kıyıya ¼ mil uzaklıkta, derinliği 15-20 m. Olan küçük kayalık grubu.

Ayanikola (Güvercin Taşları) : Kıyıya ¼ mil uzaklıkta, 6-20 m. derinliğe sahip küçük ada. İçine girilen oyukları, zengin dip görüntülü doğal yapısıyla, tek yıldız balıkadamların dahi zevkle dalış yapabilecekleri bir noktadır.

Kalem Adası – Garip Ada : Kıyıya çok yakın zeytinlikleri ve kaplıcası ile iki ada. Derinlik 4-12 m. dalış noktaları çok olmakla birlikte tercih edilen “Labirent Bölgesi”dir.

Fransız Sığılığı : Kıyıdan ½ mil açıkta 40-60 m. derinlikteki posidonyaların arasında 9 metreden başlayıp 30 metreye kadar inen büyük bir kayalık. Çıpa ile 9 metreye indiğinizde kayalığın kuzey tarafı; 15 m. güney tarafı; 21 metreye iniş yapar.

Maltepe Burnu : Kıyıdan ulaşım olmadığı, Denizköy’den 15 dakikalık bir tekne seyahati ile gidilebilen bir burun. Dik bir yamacın dibine, 6 metreye çıpa atılır. Kayalık bazen duvar, bazen oyuklar bazen de balık yuvalarıyla döküntü olarak 40 metreye kadar iner.

İki Kardeşadası (1) : Kıyıdan ½ mil açıkta küçük bir kayalıktır. 4 metreden 20 metreye uzanan döküntü kayalık olarak devam eder. Çok zengin dip yapısı, balık ve böcek çeşitleriyle güzel bir dalış noktası.

İki Kardeşadası (2) : Kardeşine 10 m. yakınlıkta, 36 metreye inen duvarı, çok zengin dip güzellikleri, süngerleri ve balık yuvalarıyla ideal bir dalış noktası.

Şeytan Adası : Kıyıdan 1 mil uzaklıkta Kızkulesi adasının kuzey ağzında küçük bir adadır. Doğu tarafında 4 metreden başlayan kayalık kuzeye doğru 40 metrede kumsalla birleşir. Batıdan güneye doğru balık yuvalarıyla dolu blok kayalıklarla 30 metreden tatlı bir eğimle 4 metreye yükseliyor. 2 veya 3 dalışlık ideal bir nokta.

Kız Kulesi Adası Limanlığı : 4-8 m. derinlikte batış tarihi belli olmayan ahşapları tamamen erimiş ve kaybolmuş bir batığın anforaları, dalgıçları selamlıyor. Derinlik düşünülmeden yapılacak dalışlarda, havamızla en uzun süre kalabileceğimiz bir dalış noktası.

Kız Kulesi Adası : Denizköy’den 1 mil uzaklıkta olup, zeytinlik ve yeşil bitki örtüsü tavşan ve benzeri hayvanları barındırır. Osmanlı ve öncesi dönemlerde, körfeze yaklaşan gemileri Çandarlı Kalesi’ne haber vermek için kullanılmış taş kulesi içindedir. Adanın her yanı ayrı bir dalış noktasıdır. 4 metreden 30 metreye uzanıp dip yapısının halen keşfedilmemiş yerleri bulunmaktadır.

Kız Kulesi Yarık : 6 metreden başlayıp 30 metreye inen yarıktan sonra döküntülerle 60 metre derinliğe ulaşan çok zengin görüntülü deneyimli balıkadamlar için keyifli bir dalış noktası.

Asker Topuğu : İki ada arasında 15 metreden 30 metreye uzanan kayalıklardan oluşan keyifli bir dalış noktası.

Bülbül Topuğu : İki ada arasında 9 metreden 50 metreye uzanan büyük bir kayalık döküntü. Labirentlerinde çok sayıda ve çeşitte balıkları ve böcekleri, tarihi çıpa ile birlikte yaşıyor. Derinlik ve doğal yapısı ile her seviyede dalgıçlara doyumsuz zevk veren tekrar tekrar dalınacak enfes bir dalış noktası.

Ömer Sub Dalış Noktası: Denizköy'den ½ mil açıkta 15 metreden başlayıp 35 metreye kadar uzanan çok büyük bir kumsal alana serpiştirilmiş sanki kesilmiş gibi büyük kayalıklardan oluşan dekolü dalış yapılabilecek bir dalış noktası.

Taksi Adası : Kuzey yamacı 60 metreye inen üzerinde böcek dolu oyukları zengin canlı ve mercanları, süngerleri, top mermileri ve 40 metrelik düz duvarıyla(Resif) deneyimli dalgıçlar için keyifli bir dalış noktası. Batı-Güney yamacı 5 metreden başlayıp 25 metreye inen döküntüleri, sargoz, karagöz, eşkina ve sezonda barakuda türü balık çeşitleriyle her seviyede eğitim almış dalgıcın keyifle dalacağı bir dalış noktası (Adanın tümü 30-40 dakikalık sürede turlanabiliyor).

İkizadalar : 8 metreden başlayıp 15 metreye inen futbol sahası büyüklüğünde sezonda barakuda sürüsüyle ve çok çeşitli balık türleriyle birlikte olabileceğiniz bir kayalık banko özellikle az deneyimli balıkadamların güvenle dalış yapabileceği nokta.

Böcek Dalış Noktası : 2 metreden başlayıp 35 metreye kadar inen kayalık döküntülerden oluşan ve sezonunda çok sayıda böceğin görüldüğü bir dalış noktası.

Eğitime Başlama Noktaları : Sıfır metreden başlayıp 5 metre derinliğe uzanan çok temiz kumu ve berrak görüntülü - temiz suyu ve canlı türüyle yeni başlayanlar için çok güvenli ve zevkli eğitim yapılabilecek sahiller - koylar. Çandarlı Sahili, Hal Dere, Apdi Kuyusu, Denizköy Sahili, Kız Kulesi Güney Limanı, Kız Kulesi Kuzey Limanı [79].

Tüm bunların yanısıra 2016 yılı içerisinde sualtı Şekilğrafçılık eğitimleri verilmeye başlanmıştır. Bu tür eğitimler sayesinde de sualtı dalış ve diğer su sporları daha çok rağbet görür hale gelmiştir.

3.5.7. Bisiklet Turizmi

Bisiklet turizmi yeni yaygınlaşmaya başlayan bir turizm türüdür. Bütün dünyada hızla yayılan doğa turizmi anlayışına paralel olarak ülkemizde de bisiklet turları son yıllarda seyahat acenteleri tarafından doğal güzelliklere sahip kırsal alanlarda düzenlenmektedir. En eski motorsuz ulaşım araçlarından biri olan bisiklet, performans geliştirmenin yanı sıra doğayı keşfetmenin verdiği zevkle bütünleşir. Ülkemizin pek çok yöresi, bisiklet turları yapmaya elverişli olup, Karadeniz, Bandırma, Polenezköy, Erciyes ve Kapadokya, İhlara ve tuz Gölü'nde turizm bakanlığı tarafından belirlenen rotalarda, bisiklet turizmi çalışmaları yürütülmektedir (Şekil: 3.8) [76].

İlçenin doğal güzelliklerinin en güzel keşiflerinin yapılabileceği turizm çeşitlerinden biri olan bisiklet turizmi amatör gruplar tarafından yapılmaktadır. Ancak ilçede yapılacak çalışmalar sayesinde bisiklet turizmi çok hızla gelişme potansiyeline sahiptir. Bu konuda özellikle Musa Genç (2017)'in yapmış olduğu öneriler yerel yöneticiler tarafından dikkate alınırsa ilçede bisiklet turizmi çok önemli bir turizm çeşidi olarak karşımıza çıkacaktır [58].

Şekil 3.8. Dikili Bisiklet Parkuru (www.dikiliguide.com'dan alınmıştır).

Öncelikle ilçenin doğal özellikleri ve çekiciliklerine uygun olarak “Dikili Bisiklet Turizmi Güzergahları” rehberi hazırlanmalıdır. Bu rehberde Farklı Malzemelerle Üstü Kaplanmış Patikalarda yapılacak olan Bisiklet Turizmi ile Kaplamasız Yol ve Patikalarda Bisiklet Turizmi ayrı ayrı gösterilebilir.

Bisiklet Rehberi belirlenirken de zorluk derecesine uygun olarak beş güzergâh sınıfının (1- Aile için, 2- Kolay, 3- Orta, 4- Zor, 5- Sarp, 6- Çok sarp; Anonymous, 2008) kullanım dönemleri ve taşıma kapasiteleri ile birlikte tespit edilecektir. Bu güzergâhlar üzerinde sağlı – sollu 10’ar metrelik şeritlerde yer alan anıtsal ve/veya özellikli ot, çalı, ağaçlık ve ağaçların bulunduğu yerlere ait konumsal bilgilerin, türlere ait sistematik ve morfolojik özelliklerin yer almasına dikkat edilmelidir. Kaplamasız Yol ve Patikalarda Bisiklet Turizmi için ise terk edilmişler başta olmak üzere her türlü orman yolu, gerekli izin ve irtifalar alınarak, bu maksatla rahatlıkla kullanılabilir. Tercihen mekân, mümkün olmazsa zaman olarak diğer aktiviteleri etkilemeyecek ve üç güzergâh sınıfının (1- Kolay, 2- Orta, 3- Zor) mümkünse her birinden asgari birer adet güzergâh, kullanım dönemleri ve taşıma kapasiteleri ile birlikte belirlenmelidir [58]. (Şekil 3.8.).

3.5.8. Sportif Olta Balıkçılığı

Ülkemizin hemen her kıyısında, göl ve nehirlerinde sportif olta balıkçılığı yapmak mümkündür. Kirlenmenin yoğun olduğu bölgelerde artık pek balık kalmasa da hala amatör balıkçıların yüzünü güldüren pek çok avlanma noktası vardır. İlçede denizde profesyonel balıkçılık yapan tekneler olduğu gibi amatör olarak sportif olta balıkçılığı yapanlar da bulunmaktadır. Ayrıca en önemli akarsu olan Bakırçay ırmağında da amatör olta balıkçılığı yapılmaktadır. Yine Karagöl bölgesinde sportif olta balıkçılığı yapılmaktadır. (Şekil 3.9.).

Şekil 3.9. Farklı Açılardan Karagöl (Foto: Şadiye Şengöz)

3.5.9. Atlı Doğa Yürüyüşü

Turizmin çeşitliliği içerisinde yer alan atlı doğa yürüyüşleri tarihi ve doğal güzelliklerin bulunduğu yörelerde düzenlenen gününbirlik veya birkaç günlük gezi programları ile yapılmaktadır. Ata binmek temel binicilik eğitimini gerektirir. Binici, temel eğitim aldıktan sonra, at üstünde safari (grup lideri gözetiminde, temposu hızlı, gerektiğinde dik iniş ve çıkışları içeren binişler), orienteering (arazi tecrübesi olan binicilerin, her ay yenilenen parkurlarda yerleştirilen hedefleri, kroki ve pusula yardımı ile bulmalarından oluşan eğlenceli yarışlar) veya bir hafta 10 günlük gezilere katılma şansı olacaktır. [76].

Çalışma sahasında atlı doğa yürüyüşü için en uygun yerler, doğa ve at severlerin yılkı atlarını da izleme imkânı bulacakları yer/yerler yahut Karagöl gibi eşine az rastlanır doğal mekânlardır. Tıpkı trekking güzergahlarının belirlendiği gibi “Dikili Atlı Doğa Yürüyüşü Güzergâhları” rehberini hazırlamak isabetli olacaktır [58].

3.5.10. Botanik Turizmi

Türkiye biyolojik çeşitlilik bakımından dünyanın en dikkat çeken ülkelerinden birisidir. Ülkemizde yaklaşık 9000'i çiçekli bitki türü olmak üzere 10.000 den fazla bitki türünün yetiştiği belirlenmiştir. Bunların 3000 kadarı dünyanın başka ülkelerinde yetişmeyen, ülkemize özgü endemik türlerdir. Bütün Avrupa kıtasında 12.000 'e yakın çiçekli bitki türü ve Avrupa ülkelerinin hepsinde toplam 2500 kadar endemik bitki türü yetiştiği düşünülürse ülkemizin bitki zenginliği açıkça anlaşılır

Turizm baskısının yoğun olduğu yörelerde, doğanın korunması için Orman Bakanlığı tarafından milli park, doğayı koruma alanı, doğa parkı ve doğa anıtı gibi koruma amaçlı alanlar tesis edilerek özellikle endemik bitki türlerinin korunmasına çalışılmaktadır. Botanik turizmde, botanik konusunda yetişmiş, bilgili rehberlerin bulunmayışı ve bitki tohumu ve soğanlarının başka ülkelere kaçak yollarla götürülmesi ülkemizde, önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. 1983 ve 1988 yılları arasında yayınlanan iki kararname ile yabancıların doğada bitki, hayvan ve arkeolojik materyal toplamaları izne ve belli kurallara bağlanmış ve yasal boyut getirilmeye çalışılmıştır [8].

Türkiye'nin bitki zenginliğinin en önemli nedenlerinden biri, buzul çağlarında Anadolu'nun bitkiler için bir sığınak olmasıdır. Günümüzde de Türkiye hiçbir Avrupa ülkesinde olmayan bir şekilde 3 farklı bitki alanının kesişme noktasında yer almaktadır. Bu bitki alanları Akdeniz Bitki Alanı (Akdeniz ve Ege bölgelerini kapsamaktadır), Avrupa- Sibiryaya Bitki Alanı (Karadeniz ve Marmara bölgesini kapsamaktadır), İran-Turan Bitki Alanı (İç Anadolu ve Doğu Anadolu bölgesini kapsamaktadır) [76].

Dikili de zengin bitki çeşitliliği sayesinde botanik turizmi potansiyelinin yüksek olduğu bir ilçedir. Bu konuda yerli ve yabancı turistlere bölgenin flora çeşitliliğini göstermek amacıyla en az üç güzergâh tespit edilerek, anıtsal veya özellikleri bir bitkiye götürürken, ekoturistlerin, mevcut bitkisel zenginliği en üst düzeyde görmelerini de sağlamalıdır. Bu bağlamda, deniz seviyesinden başlayıp hâkim bir tepeye doğru yapılacak bir aktivite de ilginç olabilir; 4 mevsimin her birinde dikkat çekici gözlemlerin yapılabileceği dönemleri belirlemek ve sunmak da, botanik tutkunlarını etkileyecektir. Örneğin mantar çeşidi zenginliği ile meşhur Kemente

yaylasına çıkararak bir güzergâh, mantar çıkış döneminde hizmete sunulursa ilgi çekebilir. *Heracleum platytaenium*, *Campanula lyrata* subsp. *Lyrata*, *Euphorbia cardiophylla*, *Crocus biflorus* subsp. *Nubigena*, *Allium stylosum*, *Fritillaria carica* subsp. *carica* ve *Centaurea amasiensis*, Dikili endemik bitkileri olarak kayıtlarda mevcuttur [76]. Fakat bu bitkilerin özel korumaya alınması, hatta olası tahribatları önlemek için yayılış mekanlarının saklı tutulması daha uygun olabilir. tüm bunların yanısıra ilçenin bitki türlerini ve anıt ağaçlarını gösteren bitki tür kataloğu ve Dikili botanik turizmi güzergâhları rehberi hazırlanmalıdır.

Atatürk Botanik Bahçesi: İlçedeki en önemli botanik turizm alanı yapay da olsa Atatürk Botanik Bahçesi'dir. Doğa aşığı, merhum Macit Ersoy tarafından; Dikili Belediyesinin gösterdiği, 30 hektarlık alanda oluşturulmuştur. Ersoy, gezdiği tüm ülkelerden getirdiği bitki tohumlarını yetiştirerek, Türkiye'nin halka açtığı ilk botanik bahçesini oluşturmuştur. Evet, burası, ülkemizin en yetkin ve uluslararası nitelikteki tek botanik bahçesidir. Arboretum'da, yüzlerce ağaç ve çalı türü yetiştirilmektedir (Şekil 3.10).

Şekil 3.10. Atatürk Botanik Bahçesi (Foto: Şadiye Şengöz)

Botanik bahçedeki renkler, görenleri kendine hayran bırakmaktadır. Yaklaşık 30 hektarlık bir alana kurulan Atatürk Botanik Bahçesi, tropik bölgelerden Alp Dağları'na kadar çok geniş bir coğrafyaya ait bitki türlerini barındırıyor. Yaklaşık 3.000 çeşit bitkinin bulunduğu alan, renkleriyle görenlerin beğenisini topluyor. Ülkemizdeki en yetkin ve uluslararası tek botanik bahçesi olma özelliği gösteren yer, dünya literatürüne de girmeyi başarısı göstermiş. Burada ayrıca, kurutulmuş bitki örneklerinin korunduğu ve üzerinde bilimsel çalışmaların yapıldığı bir Herbaryum Merkezi de yer alıyor. Botanik bahçede en çok ilgi çeken yerlerin başında ise, bitkilerle “ATA” kelimesinin ay yıldız şekliyle yapılan çevre düzenlemesi olmaktadır.

3.5.11. Termal Turizmi

İlçede şuan tam olarak gelişmemiş olsa da ilçe için en önemli potansiyele sahip turizm çeşidi termal turizmdir. İlçenin 1.derece deprem kuşağında bulunması nedeniyle Dikili ve yakın çevresinde iki jeotermal alan bulunmaktadır. Bunlar; Dikili, Madra, Bahçeliköy, Pastallı, Nebiler Jeotermal Alanı ile Dikili, Karadere, Çoban Ilıcası, Kaynarca, Bademli, Kocaoba Jeotermal Alanı'dır. Bu kaynakların özellikleri aşağıda belirtildiği gibidir (Tablo 3.8, Tablo 3.9. Şekil 3.11).

Tablo 3.8. Dikili, Madra, Bahçeliköy, Pastallı, Nebiler Jeotermal Alanı'ndaki Kaynakların Özellikleri

Kaynak Adı	Sıcaklık (°C)	Debi (lt/sn)
Marda (Çayıçi)	32	-
Bahçeliköy	25	-
Parastallı	27	-
Nebiler	57	2

Kaynak: MTA Genel Müdürlüğü, Türkiye Jeotermal Kaynakları Envanteri [80].

Tablo 3.9. Dikili, Karadere, Çoban Ilıcası, Kaynarca, Bademli, Kocaoba Jeotermel Alanı'nda ki Kaynakların Özellikleri

Kaynak Adı	Sıcaklık (°C)	Debi (lt/sn)
Kaynarca	80-98	180-200
Dikili Kaplıcası	73	3
Çoban	42	-
Bademli Kaplıcası	50-55	-
Kocaoba	63	3-4

Kaynak : MTA Genel Müdürlüğü, Türkiye Jeotermal Kaynakları Envanteri [80].

Şekil 3.11. Jeotermal Bölge Haritası (www.dikiliarge.com'dan alınmıştır)

Dikili Kaplıcaları : Dikili-Kaynarca sahasında yapılan testler sonucunda, rezervlerin özellikle şehir ısıtmacılığında yeterli olabilecek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Nitekim son yıllarda jeotermal alandan Dikili ve Bergama'nın enerji ihtiyacını karşılamak üzere çalışmalar başlatıldığı yetkililerce ifade edilmektedir. Öte yandan jeotermal alanda seracılık hızla gelişirken, termal turizm tesisleri de kurulmaya başlamıştır. Bu termal turizm tesislerinin biran önce kurularak hayata geçirilmesi ilçedeki termal ve buna bağlı sağlık turizmini olumlu yönde etkileyecektir. Bununla

birlikte ilçede sağlık turizminde kullanılabilir olan şifalı çamurun bulunması (peloid) da ilçe için olumlu bir durumdur. Özellikle Nebiler Ilıcasının suyunda: hidroasenat bulunan ılıca, ağrı dindirici, kısmi felç, böbrek taşı, kum, romatizma, kadın hastalıkları, cilt hastalıkları ve damar tıkanıklıklarında, tedavi edici özelliği bulunmaktadır.

Bademli Deniz Ilıcası: Bademli'den, Denizköy'e giderken, 3 km ilerledikten sonra, asfalt yoldan sağa dönüp, toprak yoldan denize inilir. Yaş-kış, burada hem denize, hem de ılıcaya girmek mümkün. Bademli ılıcasının kaynak sıcaklığı: 65 derece. Hidroasenat ve arsenik bulunan su: ağrı, sızı, romatizma, böbrek taşı ve cilt hastalıklarına iyi geldiği söylenmektedir (Şekil 3.12).

Şekil 3.12. Bademli Ilıcası <http://arkeodenemeler.blogspot.com.tr> adresinden alınmıştır)

Ilıca, deniz kenarında bulunan havuzlarındaki sıcak suyuyla ilgi görüyor. İlçedeki en önemli ılıca olan Bademli Ilıcası; ismini bulunduğu köyden almıştır. Zeytinlikler arasında bulunan ılıcanın eski adı Aiolis Ilıcası olarak bilinmektedir. Kaynak, bölgede muhteşem turkuaz deniziyle bilinen Kalem Adası'nın bitiminde, deniz kenarında yer alıyor. Havuzlar şeklinde düzenlenen kaynakların tarihi de antik dönemlere kadar uzanıyor. Burası, sit alanı ilan edildiği için çevresine herhangi bir tesis yapılmamış nadir ılıcalardan. İçerisinde bulunan hidroasetat ve arsenik sayesinde birçok hastalığa iyi gelen ılıca, son yıllarda çok sayıda kişi tarafından ziyaret edilmeye başlamıştır [65].

Çamurlu Ilıcası: İlçe merkezinden, Bergama yönünde, 4 km. ilerledikten sonra dönülen, toprak yoldan 2 km. daha ilerleyerek varılıyor. Çamurlu suyu ile ünlenmiştir. Jeotermal kaynakların, 3000 yıldır ürettiği çamur ile yapılan kür termal tedavileri

desteklemektedir. Bunun yanında: çamur, içerdği bitki hormonları sayesinde, kırışıklıkların giderilmesi ve selülit tedavisinde önerilmektedir. Suyun sıcaklığı: 47 derece. Kaynaktan çıkış sıcaklığı ise; 72 derece. İçinde: erimiş silisyum ve çeşitli mineraller bulunuyor. Ağrı, sızı, romatizma ve cilt hastalıklarının tedavisinde kullanılıyor.

Çamur Banyosu: Çarpıcı güzellikteki coğrafyası ile dikkat çeken Dikili'de tatil faaliyetlerine renk katacak birçok aktivite bulunmaktadır. Bunlardan en dikkat çekeni ve en ilgi göreni ise çamur banyosudur. İlçeye gelenlerin belli süre zaman ayırmalarını sağlayarak Çamur Ilıcası'na gitmeleri ve çamur banyosu yapmaları sağlanmalıdır. Özellikle ciltlerin gençleşmesine ve bazı cilt hastalıklarına çok iyi geldiği bilinmektedir.

3.5.12. Yaban Hayatı Gözlemciliği: (Fauna Turizmi)

Yaban hayatı gözlemciliği son yıllarda dünyada ve ülkemizde popüler olmaya başlamış bir turizm çeşididir. Pek çok ülke, doğal yaban hayatı alanlarını insanların seyrine sunarak büyük gelirler elde etmektedirler. Son verilere göre ülkemizde 40.000 hayvan türünün yaşadığı saptanmış olup gelecekte yapılacak ayrıntılı çalışmalarla bu sayının 80.000 hatta 100.000'e ulaşacağı sanılmaktadır. Avrupa kıtasında 60.000 kadar hayvan türünün yaşadığı düşünülürse ülkemizin faunistik açıdan ne kadar zengin olduğu görülmektedir.

Dikili ilçe sınırları içinde, Bern sözleşmesine göre belirli zamanlarda korunması gereken (bzk) 2 kurbağa; 4'ü kesin korunması gereken (kk), 8'i bzk olmak üzere 12 sürüngen; 17'si kkg, 13'ü bzk olmak üzere 33 kuş türü ve 1'i kkg, 8'i bzk olmak üzere 15 memeli yaşamaktadır. Ayrıca göçmen kuşların kullandığı 2 göç yolu ilçe sınırları dâhilindedir. Fauna turizmine açılacak güzergahlar tespit edilirken, bu doğal değerlerin korunması için gerekli dikkat mutlaka gösterilmelidir. Fakat Tavşan adasında tavşanları, Bademli Pizza plajı girişinde kuşları, özellikle su ihtiyaçlarını giderirken yıllık atlarını ve bölge ırkı dağ sığırlarını gözlemlemek; gereken izinler alınarak kiralanacak bozuk bir orman alanında, kelebekleri cezbeden çalı türleriyle oluşturulacak yaklaşık 1- 2 hektarlık bir kelebek gözlem alanı tesis edip, kelebekleri seyretmek bilhassa fauna tutkunları için özlemle beklenen mekanlar olabilir [58].

Tercihen mekan, mümkün olmazsa zaman olarak diğer aktiviteleri etkilemeyecek ve fauna gözlemeye elverişli altı güzergâh sınıfının (1- Aile için, 2- Kolay, 3- Orta, 4- Zor, 5- Sarp, 6- Çok sarp; [81].) mümkünse her birinden asgari birer adet güzergâh, kullanım dönemleri ve taşıma kapasiteleri ile birlikte belirlenerek her güzergâh üzerinde sağlı – sollu 30’ar metrelik şeritlerde yer alan anıtsal ve/veya özellikli ot, çalı, ağaççık ve ağaçların; yaban hayvanlarının görülebileceği seyir noktalarının bulunduğu yerlere ait konumsal ve fizyografik bilgilerin, flora ve fauna elemanlarına ait sistematik ve morfolojik özelliklerin yer Aldığı “Dikili Fauna Turizmi Güzergâhları” rehberi hazırlanmalıdır [58].

3.5.13. Foto Safari (Doğada Görüntü Avcılığı)

Türkiye, el değmemiş pek çok doğal güzellikleri, flora ve fauna zenginliği, kültürü, folkloru, müziği, yaşam şekli, yemekleri ve insanı ile fotosafari için oldukça elverişli bir ülkedir. Bu amaçla başta Turizm Bakanlığı olmak üzere pek çok seyahat acenteleri, fotosafari turları düzenleyerek, ülkemizin bu eşsiz güzelliklerini tanımaya ve keşfetmeye yönelik çalışmalar yürütmektedir.

İlçede özellikle gün batımı doğa fotoğrafçılığı için mükemmel bir ortam oluşturmaktadır. Gökyüzündeki maviden kızala dönen renk cümbüşünü ölümsüzleştirmek isteyen pek çok amatör fotoğrafçı için çok güzel doğal bir ortamdır. bu konuda farklı çalışmalar ve tanıtımlar yapılarak ilçenin tanınırlığı sağlanabilir.

Doğa ve doğal yaşama ait enstantaneler kadar farklı kültürel etkinliklerde, yaşamın içinden değişik insan portreleri de foto safari tutkunlarına ilginç gelebilir. Göçerlerin yaşantıları ve köy hayatı bunlara iyi örneklerdir. Tercihen mekan, mümkün olmazsa zaman olarak diğer aktiviteleri etkilemeyecek flora-fauna elemanları, portre ve manzara fotoğrafı çekmeye uygun altı güzergâh sınıfının (1- Aile için, 2- Kolay, 3- Orta, 4- Zor, 5- Sarp, 6- Çok sarp; [81]) ve “hayatın içinde insan” temasına uygun foto çekimlerine müsait mekanların, mümkünse her birinden asgari birer güzergâh/meکان, kullanım dönemleri ve taşıma kapasiteleri ile birlikte belirlenerek ve her güzergâh üzerinde sağlı – sollu 30’ar metrelik şeritlerde yer alan anıtsal ve/veya özellikli ot, çalı, ağaççık ve ağaçların; yaban hayvanlarının ve ilginç doğa manzaralarının görülebileceği seyir noktalarının ve değişik insan manzaraları sunan mekanların bulunduğu yerlere ait konumsal ve fizyografik bilgilerin, flora ve fauna

elemanlarına ait sistematik ve fotoğraf sanatında önemli dönemsel morfolojik özelliklerin yer aldığı bir kitapçık, “Dikili Foto Safari Güzergâhları” hazırlanmalıdır. Ayrıca iki foto safari güzergahı/mekânı saptayıp, gerekli donatıları da yerleştirerek önümüzdeki birkaç yıldan birinde “Uluslararası Dikili Doğada Görüntü Avcıları” Yarışması düzenlenmelidir [58].

3.5.14. Tarım ve Çiftlik (Agro) Turizmi

Kırsal alanlarda konaklama ve etkinlikler köy yerinde yapılıyorsa bu turizm türü çiftlik turizmi olarak adlandırılmaktadır. Herhangi bir kırsal yerleşimde ekonomik etkinlik tarım ise ve turistik uygulamalar da ağırlıklı olarak tarıma dayalı olarak yapılıyorsa, bu tür turizme tarım turizmi denilmektedir. Özellikle ekoturizme yönelik olarak çiftliklerde, doğal hayatı birebir yaşamak isteyen turistlerin sayısı giderek artmaktadır. Ülkemiz bu anlamda oldukça büyük bir potansiyele sahiptir [82], [83].

İlçede tarım ve çiftlik turizminin potansiyeli çok yüksektir. Türkiye'nin en büyük seralarının burada olmasının yanısıra seralarda jeotermal suyla ısınma ve üretimin yapılması çok önemlidir. Dikili'de termal suyla yapılan üretimin lezzetini taşıyan tonlarca California Wonder türü biber, lezzetli salatalık ve domates, Dikili'de üretilir ve dünyaya dağıtılır. Dikili'den dünya mutfağına yayılan ve termal su ile yapılan üretimin lezzetini taşıyan sera ürünleri, İngiliz Kraliyet Ailesinin mutfağına kadar ulaşmış ve bu lezzetler bir teşekkür yazısı ile de ödüllendirilmiştir.

Ülkemizin sahip olduğu benzersiz iklim ve su kaynağı avantajına son üretim teknolojilerini uygulayarak uluslararası standartlardaki ürün kalitesini elde etmek, nitelikli elemanlar istihdam ederek Türkiye'nin en modern teknolojik seralarında tamamen ihracata yönelik doğal (ekolojik) domates ve biber üretimi gerçekleştirmek amacıyla grup çatısı altında Agrobay Seracılık İthalat İhracat San ve T.A.Ş. adlı firma kurulmuştur. Bu amaçla İzmir-Bergama'da 1500 dönüm arazi satın alınmıştır. Bu arazi üzerinde birinci etap 60 dönümlük plastik sera 2002 yılında, ikinci etap 65 dönümlük plastik sera 2003 yılında, üçüncü etap 80 dönümlük cam sera 2005 yılında üretime alınmıştır. 2007 Temmuz sonu üretime alınan dördüncü etap 80 dönümlük plastik sera sonrasında fide yetiştirme üniteleri ile kapalı alan 320 dönüme ulaşmıştır. Firma, üretim yapılan kapalı alan büyüklüğü ile sadece Ortadoğu, Balkanlar ve

Türkiye'nin değil aynı zamanda ısıtması jeotermal kaynaklarla sağlanan tek merkezde bu büyüklükte Avrupa'nın en büyük serası hüviyetine sahiptir.

150 hektarlık arazi üzerinde, ısıtmasını jeotermal kaynaklarla sağlanan, bilgisayar donanımlı, çevreye duyarlı, 32 hektarlık kapalı alana sahip teknolojik seralarda salkım, cherry ve kokteyl domates ile California Wonder, Kapyra, Macar ve Charleston biber çeşitleri yetiştirilmektedir. İşte bu seralarda yapılan faaliyetlere katılması sağlanan turistler alternatif bir turizm çeşidi olan tarım ve çiftlik turizminin farklı duygularını yaşama fırsatı bulacaklardır.

İlçeye farklı tarihlerde yapılan gezilerde özellikle Dikili- Ayvalık karayolu üzerinde pek çok seranın olduğu ve bu seralarda sebzelerin yanında son yıllarda çilek üretiminin de arttığı tespit edildi. (Şekil 3.13).

Şekil 3. 13. Bölgedeki Seralar ve Çilek Üretimi (Foto:Şadiye Şengöz)

İlçede Eko-çiftlik Turizminin daha da gelişmesi için farklı projeler üretilmelidir. Bu turizmin daha da gelişmesi için bu amaçla dağ köylerinden çiftçilikle geçinen 12 aile ile anlaşılmalıdır. Üç AB ülkesinin her birinden 4 yıl boyunca, her yılın 4 ayı (örneğin Ocak, Nisan, Temmuz, Ekim aylarında) 4'er kişi olmak üzere toplam 12 ekoturist davet edilmeli ve anlaşma yapılan 12 ailenin her birinde birer ekoturist 10 gün süreyle ailelerle birlikte yaşamalıdır. Onlarla birlikte ev, tarla, bahçe işleri yapmalı; nişan, düğün, sünnet cenaze, mevlüt vb aktivitelere katılarak yerel kültürü yerinde görüp inceleme fırsatı bulmalıdır. Gerekğinde bu törenler veya festivaller ekoturistlerin geliş dönemlerinde gerçekleştirilmelidir. Aynı dönemlerde, Dikili'den de Belediye Başkanlığınca her dönem için ayrı belirlenmeli, 4'er ekoturist, proje ortağı diğer 3 ülkeye gidip tarımsal ekoturizm yapmalıdır [58].

3.5.15. Kamp Karavan Turizmi

Ülkemiz, günübürlük dinlenme, eğlenme ve piknik amaçlı kullanımların yanı sıra, çadır ve karavanlı kamp yapma olanağına sahip, pek çok doğal alanlara sahiptir. Gözlerden uzak doğa ile baş başa vakit geçirmek isteyen insanlar için oldukça büyük imkanlar sunmaktadır. [84].

Karagöl çevresi kamp karavan turizmi için çok uygun koşullara sahiptir. Ayrıca Çandarlı sahilinde ve özellikle Dikili, Bademli (kumlu mevki) çam kamping, Kaletepe, Demirtaş ve Deliklitaş da kamping, alanları mevcuttur.

3.5.16. Kültür Turizmi

İlçenin tarihi geçmişinin çok eskilere dayanması ve farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış olması ilçede kültür gelişmesine katkı sağlamıştır. İlçedeki önemli kültür turizm değerleri şunlardır:

Atarneus Antik Kenti: Akalılar tarafından MÖ. 4.000 yıllarından kurulan Atarnetus Antik Kenti, merkezi Dikili olmak üzere Ağılıkale’de kurulan ilk kent devleti olma özelliğine sahiptir. Burasının, çevresinde bulunan sıcak su kaynakları ve pınarlar dolayısıyla kutsal kaynak ya da ana tanrıça kaynağı anlamına gelen “Atarnetus” adını aldığı bilinmektedir. Yalnızca yüzeysel çalışmaların yapıldığı antik şehirde, ortaya çıkarılan seramik ve kalıntılar, buranın döneminin en büyük ve en zengin yeri olduğunu göstermektedir. Buna rağmen, şehir salgın hastalıklardan dolayı terkedilmiştir. Antik kentten günümüze pek fazla kalıntı ulaşmayı başaramamıştır [65].

Çandarlı Kalesi Dikili’nin sahil beldesi olan Çandarlı, amazon kadın savaşçıların egemen olduğu bir yer olarak bilinmektedir. Burada bulunan Çandarlı Kalesi ise günümüze neredeyse tamamını ulaştırmayı başaran yapılar arasında yer almaktadır. Geçmişte kenti dış saldırılara karşı koruyan kale, denize karşı olan konumuyla gelenleri etkilemektedir. Tarih boyunca yenilerek görkemini kaybetmeyen kalenin deniz manzarası kadar, içi de gelenlerin beğenisini toplamakta olup, Dikili’de kültür turizmi bakımından mutlaka gezilmesi gereken yerlerin başındadır (Şekil:3.14).

Şekil 3.14. Çandarlı Kalesi (Foto: Şadiye Şengöz)

Pitane Antik Kenti: Kelime anlamı olarak suyu bol anlamında gelen Pitane Antik Kenti, bölgede en çok ilgi gören yerler arasındadır. Çandarlı’da bulunan antik kentin kuruluş tarihiyle ilgili pek fazla bir bilgi bulunmasa da Helen öncesi dönemden olduğu söylenmektedir. Kent hakkındaki bilgi azlığına rağmen, burada çıkarılan vazolar, kadehler, mezarlar, ölü külü kapları ve en önemlisi arkaik bir erkek heykeli görülmeye değer kalıntılardandır. Eserlerin bir kısmı Bergama Müzesi’nde sergilenmektedir (Şekil 3.15).

Şekil 3.15. Bergama Müzesi'ndeki Pitane Bölümü (www.gezgintech.com adresinden alınmıştır)

Tarih, sağlık, kültür, doğa ve deniz turizminin bir arada bulunduğu Dikili, gelenleri kendine hayran bırakıyor. İlçe ayrıca, içinde olduğu kadar çevresinde de çok sayıda gezilecek yere sahip oluşuyla da dikkat çekiyor. Ziyaretçilerin rotasına almaları gereken yerler arasında Ayvalık, Bergama ve Assos gibi birbirinden güzel kentler bulunmaktadır. Özellikle sadece 28 km uzaklıktaki Bergama'nın Dünya Kültür Miras Listesine girmesi, Ayvalık ilçesinin 37 km mesafede olması ilçenin cazibesini artıran unsurlardır.

Başantepe Höyük : Dikili'nin İslamlar köyünde bulunan höyüğün yüksekliği 40m., çapı 250m olup höyüğün yönü Kuzey-Güney istikametindedir. Höyüğün üzeri tarım arazisi olarak kullanılmaktadır. Kuzeydoğu kesimi tasfiye edilmiştir. Kuzey eteğinde tarla sahibine ait küçük bir ev bulunmaktadır [TAYEx 7.9.2000]. Höyüğün kuzeybatı ve batı yönünde zeytinlik oluşturulmuştur. Tepe noktasına ise elektrik direği dikilmiştir (Katkı: Taylan Köken: 10.12.2013).

Üveciktepe Höyük: İzmir Dikili Çandarlı köyünde bulunan bir höyüktür. Türkiye arkeolojik yerleşmeleri tarafından 1994 yılında 5548 tescil numarası ile tescillenmiştir.

Dikili Ilıca Tümülsü: TAY projesi kapsamında 2006 yılında 2566 tescil nosu ile tescillenmiştir [77].

3.5.17. Akarsu Turizmi

Ülkemizde akarsular bakımından zengin olup doğal ve kültürel özellikleri bakımından farklı özellikler arz ederek, değişik kullanım olanakları sunmaktadır Akarsularımızın büyük kısmı “akarsu turizmi” olarak adlandırılan rafting, kano ve nehir kayağı için çok elverişlidir.

Doğa turizminin önde gelen dallarından biri olarak akarsu turizmine yönelik ülkemizin sunduğu bu büyük potansiyelin geliştirilmesi ve geniş kitlelere hitap edecek şekilde tanıtımının yapılması önem taşımaktadır. Büyük yatırımlar gerektirmeyen akarsu turizmi, çevrenin tarihi, arkeolojik, kültürel, otantik değerleri ve diğer turizm çeşitleriyle bir bütün oluşturmaktadır. Bu nedenle, nehirlerimizin akarsu turizmi potansiyeli incelenirken, çevresinde yer alan ve entegre bir şekilde geliştirilebilecek diğer turizm değerleri de bu proje kapsamında belirlenmiştir.

Çalışma alanındaki pek çok doğal güzelliklerden biri de Nebiler köyündeki Nebiler Aşıklar Şelalesi'dir.

Dikili'ye birkaç km mesafede bulunan Nebiler Köyü, şelaleleri, mağara ve nehirleriyle görenleri büyülüyor. Dikili'de gezilecek yerler arasındaki Nebiler Şelalesi, etrafındaki mağaralar ve yaşlı ağaçları ile keyifli ve huzurlu zaman geçirmek isteyenlerin tercihleri arasında. Burası, muhteşem şelale ve düdenlerin yanı sıra sahip olduğu doğası ve trekking parkurları ile ilgi görüyor. Gelenler, güzel bir doğa yürüyüşü sonrasında köydeki kaplıca ve ılıcalar sayesinde, açık havada suyla duş yapma imkânına da sahipler.

Bölgeye gelen turistler şelaleden sonra 10 dakikalık bir yürüyüşle Ağlayan Mağara'ya ulaşım yolda farklı türdeki ağaç ve bitkilerin bulunduğu tehlikeli ve heyecanlı bir yolculuk yapılabiliyorlar.

Şekil 3.16. Aşıklar Şelalesi (Foto: Şadiye Şengöz)

Aşıklar Şelalesi'nin Hikayesi: Bir rivayete göre, peri padişahının kızı Sümeyra, civar köylerden Yörük Ali'ye gönlünü kaptırır. Yörük Ali de Sümeyra'ya. Ne var ki peri padişahı kızını bir ölümlüye vermek istemez ve bu aşka izin vermez. İki aşık çaresiz kalır. (Şekil 3.16.) Nebiler vadisindeki koca çınarın altında her gün gizlice buluşur, hasret giderirler. Sonra da birbirilerine sarılır saatlerce ağlaşırlar. Bunu öğrenen peri padişahı bu aşka son vermek için askerleri ile birlikte aşıkların peşine düşer. Amacı Yörük Ali'yi öldürmektir. Tam onları yakalamak üzereyken koca çınar yarılr ve aşıkları içine alır. Bu mucize karşısında peri padişahı insafa gelir. Ancak aşıklar aşklarının sonsuza kadar sürmesi için tanrıya dua ederler. Tanrı da onları kayalıklardan akan bir şelaleye çevirir. Aşkları sonsuza kadar sürer. Kızını sonsuza kadar kaybeden peri padişahı şelalenin yukarısındaki mağaraya çekilir, gözyaşları döker. Ağlama seslerini duyan çevre sakinleri mağaraya “Ağlayan Mağara” adını verir [67].

Ece Çağlayanı: İlçedeki şelalelerden biri olan Ece Çağlayanı, Aşıklar şelalesinden sonra yürüyerek gidilebilen bir yer. Özellikle yaz aylarında sıcak havadan sonra soğuk

sularıyla bir cazibe alanı. Hem manzara olarak doğa fotoğrafçılığı ve su sporları yapılabilmesi için uygun bir bölge.

3.5.18. Yöresel Ürünler ve El Sanatları Turizmi

Dikili Halıcılık: Dikili'nin diğer bir önemli gelir kaynağı halıcılıktır. Burada, dünyaca ünlü “Yağcı Bedir Halıları” dokunmaktadır. Bu halılar çeşitli renk ve özelliklerinin yanında, öyküleriyle de ilgi çeker. Özellikle: “Kız Bergama” denilen halıları dokuyan Yağcı Bedir Aşiretinin bir öyküsü, bir halının içine sığdırılmıştır. Öyküye göre: “Yağcı Bedir Aşireti: Bergama Küçükaya'da konakladığı dönemde, aşiretin oğlu ile obanın güzel kızı, birbirlerine aşık olurlar. Aşiretin Beyi, kızını babasından ister. Fakat kızın babası inat eder ve kızını vermez. Bu durum, onur konusu yapılırca, kanlı bir kavgaya dönüşür. İki tarafın gençleri savaşır ve Beyin oğlu, bu kavgada ölür. Aşiret, ikiye ayrılır. Oğlan tarafı, göç ederek, Sındırgı yöresinde, yeni üç köy oluşturarak, oraya yerleşir. Yağcı Bedir Aşiretinin kız tarafı günümüzde sekiz köy olan Bergama - Dikili arasına yerleşir.

Kız ise, üzüntüyle eve kapanır ve halı dokur. Dokuduğu halıya, şekillerle ve renklerle, tüm duygularını yansıtır. Örneğin: kırmızı; ayrılığı, siyah; üzüntüyü, beyaz; umudu, mavi; tükenmeyen umudu, dört nokta; aşkı engelleyen aile bireylerini, Süleyman yıldızı; Beyin oğlunu, burgular; gönül kilitlenmesini çapalar; engelleme araçlarını kırmızıdan-pembeye geçiş; evlenme isteğini dile getirir. Bu desen ve renklerde dokunan halılara: “Kız Bergama” halısı deniliyor.

Halılarda: kök boya kullanılıyor. Böylece: renginin atması engelleniyor ve daima parlak kalması sağlanıyor. Ayrıca, halıların ev tezgahlarında yapılmış olması da, ayrı bir özellik taşımaktadır.

Karatepe - Merdivenli Kilimleri: Bu kilimler; ilçe merkezine 14 km. uzaklıktaki, Merdivenli köyünde geçmiş dönemlerde uzun süre üretilmiş. Kök boya kullanılarak yapılan bu kilimleri, günümüzde dokuyan kalmamış. Ama sanırım geleneksel kültür mirası olarak günümüze kadar ulaşan bu kültürün, devamının sağlanması gerek. Yani; kamu yetkililerince, alınacak önlemler ile Merdivenli kilimlerinin tanıtımı ve kilimlerin dokunmasının sağlanması için elverişli şartların yaratılmasının gerekmektedir. (Şekil 3.17)

Şekil 3.17. Dikili Kilimleri (Karatepe- Merdivenli) ve Halıları (Yağcı Bedir)

(<http://www.gezi-yorum.net/izmir-dikili> adresinden alınmıştır).

3.5.19. Festival Turizmi

Bölgede özellikle belediyeler tarafından farklı dönemlerde önemli ve geniş katımlı festivaller düzenlenmektedir. Karşı kıyısındaki Yunan adası Midilli ile kurduğu dostluk ilişkileri sayesinde Barış kenti olarak anılan Dikili, her yaz geleneksel olarak düzenlediği Barış ve Demokrasi Şenlikleri ile tüm dünyaya barış dileklerini duyurmaktadır. Uzun yıllardır düzenlenmekte olan Dikili Barış ve Demokrasi Şenliklerine sayısız aydın ve sanatçının yanı sıra dostluk içinde yaşadığı komşusu Midilli Adasından gelen konuklar da katılmaktadır.

Tüm dünyada barış çabalarına olan katkılarıyla barışın simgesi olarak tanınan eski İsveç Başbakanı Olof Palme anısına yaptırılan anıt, Dikili'nin barışsever kimliğinin sembolü olmuştur. Dikili, özellikle yaz aylarında kültür ve sanat etkinliklerinin merkezi konumundadır. Ülkemizde festivallerin yalnızca müzik ve yarışmaların yapıldığı kentlerin tanıtımına yönelik olgular olmadığı Dikili'de çok net bir biçimde görülmektedir. Müzik ve sanatsal etkinliklerin yanı sıra Dikili'de pek çok panel, söyleşi, sergi, kitap stantları ve çeşitli eğlenceler düzenlenmektedir. Bunlardan en önemlileri şunlardır: (Şekil: 3.18)

- ✓ Kültür-Sanat, Bilim-Düşünce ve Emek Festivali
- ✓ Uluslararası Halk Dansları Şenliği
- ✓ Barış, Demokrasi ve Emek Şenlikleri
- ✓ 1 Eylül, Doğa Deniz ve Barış Festivali
- ✓ 14 Eylül Dikili'nin Kurtuluş Kutlamaları

- ✓ Uluslararası Çandarlı Kültür ve Sanat Festivali
- ✓ Dikili Barış Demokrasi ve Çevre Festivali
- ✓ 28. Geleneksel Dikili Deve Güreşleri Festivali

Şekil: 3.18. Dikili Kültür-Sanat Bilim-Düşünce ve Emek Festivali – 28-30 Ağustos 2017 (Foto: Şadiye Şengöz)

3.5.20. Dikili Tekne Turları

İlçede yapılan popüler turizm türlerinden birisi de Dikili'den günlük kalkan tekne, yat ve bot turlarına katılmaktır. Ali Baba Koyu, Pizza Koyu, Killik Koyu ve Ilıca Koylarının masmavi sularıyla turistleri mest etmektedir. Türkiye'nin Maldivleri diye adlandırılan Bademli sahillerine gününbirlik turlar düzenlenmektedir. Zindancık Koyu, Hanımın Koyu'ndan geçtikten sonra açıkta denizin ortasında Güvercinlik Kayalıkları'ndaki 2 bin yıllık batık Aya Nikola Kilisesi'ne ait kalıntıları görebilirsiniz. Ayrıca Zindancık Koyu'nun çevresindeki Pizza ve Hanımın Koyu'nu geçtikten sonra Killik Koyu'na ulaşabiliyorsunuz. Bu sayede civardaki birbirinden güzel koyları, plajları keşfedebilirsiniz. Özellikle mavi bayrakla taçlandırılan plajların güzelliği nefesinizi kesecek. Doğa ile iç içe olmak, denizin kokusunu tüm hücrelerinizde hissetmek, Ege rüzgarının saçlarınızın arasından geçip gitmesine izin vermek ve masmavi denizde kulaç atmak istiyorsanız tekne turuna katılabiliyorsunuz.

3.5.21. Jeep Safari

Doğal güzellikleri ile bir yıldız gibi parlayan Dikili'de en sık tercih edilen aktivitelerden biri de jeep safaridir. Kemente Yaylası, Nebiler Köyü ve Volkanik

Karagöl harika bir doğa yürüyüşü ve jeep safari güzergahıdır. Dikili özellikle doğa tutkunlarını mest edecek güzellikleri görmek isteyenlerin uğrak yeri olmuştur.

4. MATERİYAL VE YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma “tarama modeli” olarak tasarlanmıştır. Araştırma ile mevcut durum olduğu gibi ortaya konulmaktadır.

4.2. Çalışma Grubu

Araştırmada çalışma grubu olarak rastgele örneklem olarak belirlenmiş 443 kişi alınmıştır.

4.3. Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak anket seçilmiştir. Araştırmada kullanılan anket tez danışmanımız Musa Genç’in yaptığı Giresun çalışmasından esinlenerek alınmıştır. Anket kişisel bilgiler, ekoturizm bilgi ve tercihleri, Dikili ile ilgili destinasyon bilgi ve tercihlerinin içeren sorulardan oluşmaktadır.

4.4. Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri olarak sayı, yüzde kullanılmıştır. Gruplu değişkenlerin karşılaştırılmasında ki-kare analizi uygulanmıştır.

5. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümü için, katılımcılar tarafından anket yoluyla toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgulara dayalı olarak açıklama ve yorumlar yapılmıştır.(Tablo 5.1).

Tablo 5.1. Demografik Özelliklerin Dağılımı

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	287	64,8
	Erkek	156	35,2
	Toplam	443	100,0
Yaşanılan Şehir	İzmir	178	40,2
	İzmir Dışı	265	59,8
	Toplam	443	100,0
Yaş	30 Yaş Ve Altı	139	31,4
	31-40 Yaş	154	34,8
	41-50 Yaş	91	20,5
	50 Yaş üzeri	59	13,3
	Toplam	443	100,0
Eğitim Düzeyi	Lise Ve Altı	75	16,9
	Önlisans	44	9,9
	Lisans	218	49,2
	Lisansüstü	106	23,9
	Toplam	443	100,0
Gelir Düzeyi	1500 Tl Ve Altı	101	22,8
	1501-3000 Tl	144	32,5
	3001-5000 Tl	135	30,5
	5001 Tl Ve üzeri	63	14,2
	Toplam	443	100,0

Katılımcılar cinsiyet değişkenine göre 287'si (%64,8) kadın, 156'sı (%35,2) erkek olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar yaşanılan şehir değişkenine göre 178'i (%40,2) İzmir, 265'i (%59,8) İzmir dışı olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar yaş değişkenine göre 139'u (%31,4) 30 yaş ve altı, 154'ü (%34,8) 31-40 yaş, 91'i (%20,5) 41-50 yaş, 59'u (%13,3) 50 yaş üzeri olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar eğitim düzeyi değişkenine göre 75'i (%16,9) lise ve altı, 44'ü (%9,9) önlisans, 218'i (%49,2) lisans, 106'sı (%23,9) lisansüstü olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar gelir düzeyi değişkenine göre 101'i (%22,8) 1500 tl ve altı, 144'ü (%32,5) 1501-3000 tl, 135'i (%30,5) 3001-5000 tl, 63'ü (%14,2) 5001 tl ve üzeri olarak dağılmaktadır.

Tablo 5.2. Ekoturizm Algısı ve Görüşlerin Dağılımı

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Açık Alan Rekreasyonunun Tanımı	Konaklamadan Günübirlik Gerçekleştirilen Her Türlü Aktivite	143	32,3
	1-2 Gün Konaklayarak Gerçekleştirilen Her Türlü Aktivite	160	36,1
	Konut Bahçeleri Dahil Açık Alanlarda Gerçekleştirilen Piknik Vb. Günübirlik Aktiviteler	30	6,8
	Her Türden Açık Alanda Gerçekleştirilen Sportif Aktiviteler	110	24,8
	Toplam	443	100,0
Ekoturizm Teriminin Algılanan Anlamı	Ekonomik Turizm	30	6,8
	Orman, Koru, Ağaçlık, Sulak Alanlar Gibi Doğal Şartlarda Yapılan Turistik Faaliyetler	88	19,9
	Kazancın Büyük Ölçüde Yerel Halka Kaldığı Turizm Türü	307	69,3
	Ekonomik Deniz-kum-güneş Turizmi	18	4,1
	Toplam	443	100,0
Ekoturistik Faaliyeti Gerçekleştirme Sıklığı	Hiç	187	42,2
	Her Hafta	9	2,0
	Onbeş Günde Bir	11	2,5
	Ayda Bir	24	5,4
	Yılda Bir Kaç Defa	212	47,9
	Toplam	443	100,0
Doğayla Ve Yerel Halkla Geçirilmek İstenilen Gün Sayısı	Günü Birlik	47	10,6
	1-3 Gün	142	32,1
	3-5 Gün	118	26,6
	5 Günden Fazla	136	30,7

	Toplam	443	100,0
Herşey Dahil Ekoturistik Faaliyetine Ayrılacak Miktar	En Fazla 25	54	12,2
	En Fazla 50	106	23,9
	En Fazla 75	61	13,8
	En Fazla 100	132	29,8
	En Fazla 150	52	11,7
	En Fazla 200	38	8,6
	Toplam	443	100,0
Ekoturistik Faaliyeti Rehberler Nezaretinde Yapma İsteği	İhtiyaç Yok	74	16,7
	Olsa İyi Olur	300	67,7
	Çok İhtiyaç Var	69	15,6
	Toplam	443	100,0
Ekoturistik Mekanların İyileştirilmesi İçin ücret Alınması	Doğru Bulmuyorum	83	18,7
	Makul Bir ücret Alınmalı	345	77,9
	Fazlasıyla Vermeye Hazırım	15	3,4
	Toplam	443	100,0
Ekoturistik Faaliyetlerine Tur Şirketi İle Gitme İsteği	Evet	266	60,0
	Hayır	177	40,0
	Toplam	443	100,0
Ekoturistik Tur Şirketinin Profesyonel Rehber Bulundurması	Gereksiz	44	9,9
	Gerekli	325	73,4
	Çok Gerekli	74	16,7
	Toplam	443	100,0
Ekoturistik Alanların Kamu Kuruluşları Tarafından Yönetimi	Gereksiz	53	12,0
	Gerekli	281	63,4
	Çok Gerekli	109	24,6
	Toplam	443	100,0

Katılımcılar açık alan rekreasyonunun tanımı değişkenine göre 143'ü (%32,3) konaklamadan günübirlik gerçekleştirilen her türlü aktivite, 160'ı (%36,1) 1-2 gün konaklayarak gerçekleştirilen her türlü aktivite, 30'u (%6,8) Konut bahçeleri dahil açık alanlarda gerçekleştirilen piknik vb. Günübirlik aktiviteler, 110'u (%24,8) Her türden açık alanda gerçekleştirilen sportif aktiviteler olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar ekoturizm teriminin algılanan anlamı değişkenine göre 30'u (%6,8) Ekonomik turizm, 88'i (%19,9) Orman, koru, ağaçlık, sulak alanlar gibi doğal şartlarda yapılan turistik faaliyetler, 307'si (%69,3) kazancın büyük ölçüde yerel halka kaldığı turizm türü, 18'i (%4,1) Ekonomik deniz-kum-güneş turizmi olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar ekoturistik faaliyeti gerçekleştirme sıklığı değişkenine göre 187'si (%42,2) hiç, 9'u (%2,0) her hafta, 11'i (%2,5) onbeş günde bir, 24'ü (%5,4) ayda bir, 212'si (%47,9) yılda bir kaç defa olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar doğayla ve yerel halkla geçirilmek istenilen gün sayısı değişkenine göre 47'si (%10,6) günü birlik, 142'si (%32,1) 1-3 gün, 118'i (%26,6) 3-5 gün, 136'sı (%30,7) 5 günden fazla olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar herşey dahil ekoturistik faaliyetine ayrılacak miktar değişkenine göre 54'ü (%12,2) en fazla 25, 106'sı (%23,9) en fazla 50, 61'i (%13,8) en fazla 75, 132'si (%29,8) en fazla 100, 52'si (%11,7) en fazla 150, 38'i (%8,6) en fazla 200 olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar ekoturistik faaliyeti rehberler nezaretinde yapma isteği değişkenine göre 74'ü (%16,7) ihtiyaç yok, 300'ü (%67,7) olsa iyi olur, 69'u (%15,6) çok ihtiyaç var olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar ekoturistik mekanların iyileştirilmesi için ücret alınması değişkenine göre 83'ü (%18,7) doğru bulmuyorum, 345'i (%77,9) makul bir ücret alınmalı, 15'i (%3,4) fazlasıyla vermeye hazırım olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar ekoturistik faaliyetlerine tur şirketi ile gitme isteği değişkenine göre 266'sı (%60,0) evet, 177'si (%40,0) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar ekoturistik tur şirketinin profesyonel rehber bulundurması değişkenine göre 44'ü (%9,9) gereksiz, 325'i (%73,4) gerekli, 74'ü (%16,7) çok gerekli olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar ekoturistik alanların kamu kuruluşları tarafından yönetimi değişkenine göre 53'ü (%12,0) gereksiz, 281'i (%63,4) gerekli, 109'u (%24,6) çok gerekli olarak dağılmaktadır. (Tablo 5.2.)

Tablo 5.3. Dikili'de Hangi Turizm Çeşitleri İçin Destinasyonlar Mevcut Olduğuna Dair Dağılım

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Atlı Doğa Yürüyüşü	Evet	20	4,5
	Hayır	423	95,5
	Toplam	443	100,0
Av Turizmi	Evet	20	4,5
	Hayır	423	95,5
	Toplam	443	100,0
Bisiklet Turizmi	Evet	57	12,9
	Hayır	386	87,1
	Toplam	443	100,0
Botanik Turizmi	Evet	35	7,9
	Hayır	408	92,1
	Toplam	443	100,0
Doğa Yürüyüşü (trekking)	Evet	106	23,9
	Hayır	337	76,1
	Toplam	443	100,0
Doğa Şekilğrafçılığı (şekil Safari)	Evet	24	5,4
	Hayır	419	94,6
	Toplam	443	100,0
Fauna Turizmi (yaban Hayatı Gözlemciliği)	Evet	17	3,8
	Hayır	426	96,2
	Toplam	443	100,0
Festival Turizmi	Evet	62	14,0
	Hayır	381	86,0
	Toplam	443	100,0
Kamp-karavan Turizmi	Evet	86	19,4
	Hayır	357	80,6
	Toplam	443	100,0
Mağara Turizmi	Evet	20	4,5
	Hayır	423	95,5
	Toplam	443	100,0
Su Sporları Turizmi	Evet	88	19,9
	Hayır	355	80,1
	Toplam	443	100,0
Sportif Olta Balıkçılığı	Evet	49	11,1
	Hayır	394	88,9
	Toplam	443	100,0

Sualtı Dalış Turizmi	Evet	64	14,4
	Hayır	379	85,6
	Toplam	443	100,0
Tarım Ve Çiftlik Turizmi	Evet	34	7,7
	Hayır	409	92,3
	Toplam	443	100,0
Termal Turizm	Evet	60	13,5
	Hayır	383	86,5
	Toplam	443	100,0
Yayla Turizmi	Evet	16	3,6
	Hayır	427	96,4
	Toplam	443	100,0
Piknik Alanları Ve Orman İçi Dinlenme Yerleri	Evet	64	14,4
	Hayır	379	85,6
	Toplam	443	100,0
Kuş Gözlemciliği (ornitoloji)	Evet	17	3,8
	Hayır	426	96,2
	Toplam	443	100,0
Eko- Gastronomi	Evet	15	3,4
	Hayır	428	96,6
	Toplam	443	100,0
Hava Sporları Turizmi	Evet	11	2,5
	Hayır	432	97,5
	Toplam	443	100,0
Oryantiring (yön Bulma)	Evet	17	3,8
	Hayır	426	96,2
	Toplam	443	100,0
Doğa Eğitimi	Evet	34	7,7
	Hayır	409	92,3
	Toplam	443	100,0
Kaya Tırmanışı	Evet	13	2,9
	Hayır	430	97,1
	Toplam	443	100,0
Macera Parkında Eğlenme	Evet	11	2,5
	Hayır	432	97,5
	Toplam	443	100,0

Katılımcılar atlı doğa yürüyüşü değişkenine göre 20'si (%4,5) evet, 423'ü (%95,5) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar av turizmi değişkenine göre 20'si (%4,5) evet, 423'ü (%95,5) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar bisiklet turizmi değişkenine göre 57'si (%12,9) evet, 386'sı (%87,1) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar botanik turizmi değişkenine göre 35'i (%7,9) evet, 408'i (%92,1) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar doğa yürüyüşü (trekking) değişkenine göre 106'sı (%23,9) evet, 337'si (%76,1) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar doğa şekilęrafçılığı (şekil safari) değişkenine göre 24'ü (%5,4) evet, 419'u (%94,6) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar fauna turizmi (yaban hayatı gözlemciliği) değişkenine göre 17'si (%3,8) evet, 426'sı (%96,2) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar festival turizmi değişkenine göre 62'si (%14,0) evet, 381'i (%86,0) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar kamp-karavan turizmi değişkenine göre 86'sı (%19,4) evet, 357'si (%80,6) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar mağara turizmi değişkenine göre 20'si (%4,5) evet, 423'ü (%95,5) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar su sporları turizmi değişkenine göre 88'i (%19,9) evet, 355'i (%80,1) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar sportif olta balıkçılığı değişkenine göre 49'u (%11,1) evet, 394'ü (%88,9) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar sualtı dalış turizmi değişkenine göre 64'ü (%14,4) evet, 379'u (%85,6) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar tarım ve çiftlik turizmi değişkenine göre 34'ü (%7,7) evet, 409'u (%92,3) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar termal turizm değişkenine göre 60'ı (%13,5) evet, 383'ü (%86,5) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar yayla turizmi değişkenine göre 16'sı (%3,6) evet, 427'si (%96,4) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar piknik alanları ve orman içi dinlenme yerleri değişkenine göre 64'ü (%14,4) evet, 379'u (%85,6) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar kuş gözlemciliği (ornitoloji) değişkenine göre 17'si (%3,8) evet, 426'sı (%96,2) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar eko- gastronomi değişkenine göre 15'i (%3,4) evet, 428'i (%96,6) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar hava sporları turizmi değişkenine göre 11'i (%2,5) evet, 432'si (%97,5) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar oryantiring (yön bulma) değişkenine göre 17'si (%3,8) evet, 426'sı (%96,2) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar doğa eğitimi değişkenine göre 34'ü (%7,7) evet, 409'u (%92,3) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar kaya tırmanışı değişkenine göre 13'ü (%2,9) evet, 430'u (%97,1) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar macera parkında eğlenme değişkenine göre 11'i (%2,5) evet, 432'si (%97,5) hayır olarak dağılmaktadır. (Tablo 5.3.)

Tablo 5.4. Ege Bölgesi'nde Ziyaret Edilen İllerin Dağılımı

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
İzmir	Evet	377	85,1
	Hayır	66	14,9
	Toplam	443	100,0
Manisa	Evet	271	61,2
	Hayır	172	38,8
	Toplam	443	100,0
Aydın	Evet	286	64,6
	Hayır	157	35,4
	Toplam	443	100,0
Denizli	Evet	249	56,2
	Hayır	194	43,8
	Toplam	443	100,0
Muğla	Evet	301	67,9
	Hayır	142	32,1
	Toplam	443	100,0

Afyonkarahisar	Evet	213	48,1
	Hayır	230	51,9
	Toplam	443	100,0
Kütahya	Evet	158	35,7
	Hayır	285	64,3
	Toplam	443	100,0
Uşak	Evet	165	37,2
	Hayır	278	62,8
	Toplam	443	100,0

Katılımcılar İzmir değişkenine göre 377'si (%85,1) evet, 66'sı (%14,9) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar Manisa değişkenine göre 271'i (%61,2) evet, 172'si (%38,8) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar Aydın değişkenine göre 286'sı (%64,6) evet, 157'si (%35,4) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar Denizli değişkenine göre 249'u (%56,2) evet, 194'ü (%43,8) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar Muğla değişkenine göre 301'i (%67,9) evet, 142'si (%32,1) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar Afyonkarahisar değişkenine göre 213'ü (%48,1) evet, 230'u (%51,9) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar Kütahya değişkenine göre 158'i (%35,7) evet, 285'i (%64,3) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar Uşak değişkenine göre 165'i (%37,2) evet, 278'i (%62,8) hayır olarak dağılmaktadır. (Tablo 5.4.)

Tablo 5.5. Dikili'ye Turist Olarak Gelindiğinde Nerede Kalmak İstendiğinin Dağılımı

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Öğrenci/gençlik Yurdu	Evet	17	3,8
	Hayır	426	96,2
	Toplam	443	100,0
Sıradan Bir Pansiyonda	Evet	46	10,4
	Hayır	397	89,6
	Toplam	443	100,0
Dikili Merkezinde Çok Yıldızlı Bir Otelde	Evet	37	8,4
	Hayır	406	91,6
	Toplam	443	100,0
Dikili Yakınında Çok Yıldızlı Bir Otelde	Evet	23	5,2
	Hayır	420	94,8
	Toplam	443	100,0
Meşhur Ekolojik Bir Köyün Yakınında Çok Yıldızlı Bir Otelde	Evet	40	9,0
	Hayır	403	91,0
	Toplam	443	100,0
Meşhur Ekolojik Bir Yaylada Çok Yıldızlı Bir Otelde	Evet	34	7,7
	Hayır	409	92,3
	Toplam	443	100,0
Dikili Merkezinde Butik Bir Otelde	Evet	112	25,3
	Hayır	331	74,7
	Toplam	443	100,0
Dikili Yakınında Butik Bir Otelde	Evet	47	10,6
	Hayır	396	89,4
	Toplam	443	100,0
Meşhur Ekolojik Bir Köyde Butik Bir Otelde	Evet	77	17,4
	Hayır	366	82,6
	Toplam	443	100,0
Meşhur Ekolojik Bir Yaylada Butik Bir Otelde	Evet	46	10,4
	Hayır	397	89,6
	Toplam	443	100,0
Dikili Merkezinde Otantik Bir Evde	Evet	76	17,2
	Hayır	367	82,8
	Toplam	443	100,0
Meşhur Ekolojik Bir Köyde Otantik Bir Evde	Evet	68	15,3
	Hayır	375	84,7
	Toplam	443	100,0

Meşhur Ekolojik Bir Yaylada Otantik Bir Evde	Evet	61	13,8
	Hayır	382	86,2
	Toplam	443	100,0
Dikili Merkezinde Otantik Bir Pansiyonda	Evet	45	10,2
	Hayır	398	89,8
	Toplam	443	100,0
Meşhur Ekolojik Bir Köyde Otantik Bir Pansiyonda	Evet	60	13,5
	Hayır	383	86,5
	Toplam	443	100,0
Meşhur Ekolojik Bir Yaylada Otantik Bir Pansiyonda	Evet	44	9,9
	Hayır	399	90,1
	Toplam	443	100,0
Dikili Merkezinde Ev Halkıyla Beraber Aynı Evde	Evet	18	4,1
	Hayır	425	95,9
	Toplam	443	100,0
Meşhur Ekolojik Bir Köyde Ev Halkıyla Beraber Aynı Evde	Evet	22	5,0
	Hayır	421	95,0
	Toplam	443	100,0
Meşhur Ekolojik Bir Yaylada Ev Halkıyla Beraber Aynı Evde	Evet	22	5,0
	Hayır	421	95,0
	Toplam	443	100,0

Katılımcılar öğrenci/gençlik yurdu değişkenine göre 17'si (%3,8) evet, 426'sı (%96,2) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar sıradan bir pansiyonda değişkenine göre 46'sı (%10,4) evet, 397'si (%89,6) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar dikili merkezinde çok yıldızlı bir otelde değişkenine göre 37'si (%8,4) evet, 406'sı (%91,6) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar Dikili yakınında çok yıldızlı bir otelde değişkenine göre 23'ü (%5,2) evet, 420'si (%94,8) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar meşhur ekolojik bir köyün yakınında çok yıldızlı bir otelde değişkenine göre 40'ı (%9,0) evet, 403'ü (%91,0) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar meşhur ekolojik bir yaylada çok yıldızlı bir otelde değişkenine göre 34'ü (%7,7) evet, 409'u (%92,3) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar dikili merkezinde butik bir otelde değişkenine göre 112'si (%25,3) evet, 331'i (%74,7) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar dikili yakınında butik bir otelde değişkenine göre 47'si (%10,6) evet, 396'sı (%89,4) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar meşhur ekolojik bir köyde butik bir otelde değişkenine göre 77'si (%17,4) evet, 366'sı (%82,6) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar meşhur ekolojik bir yaylada butik bir otelde değişkenine göre 46'sı (%10,4) evet, 397'si (%89,6) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar dikili merkezinde otantik bir evde değişkenine göre 76'sı (%17,2) evet, 367'si (%82,8) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar meşhur ekolojik bir köyde otantik bir evde değişkenine göre 68'i (%15,3) evet, 375'i (%84,7) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar meşhur ekolojik bir yaylada otantik bir evde değişkenine göre 61'i (%13,8) evet, 382'si (%86,2) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar dikili merkezinde otantik bir pansiyonda değişkenine göre 45'i (%10,2) evet, 398'i (%89,8) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar meşhur ekolojik bir köyde otantik bir pansiyonda değişkenine göre 60'ı (%13,5) evet, 383'ü (%86,5) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar meşhur ekolojik bir yaylada otantik bir pansiyonda değişkenine göre 44'ü (%9,9) evet, 399'u (%90,1) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar dikili merkezinde ev halkıyla beraber aynı evde değişkenine göre 18'i (%4,1) evet, 425'i (%95,9) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar meşhur ekolojik bir köyde ev halkıyla beraber aynı evde değişkenine göre 22'si (%5,0) evet, 421'i (%95,0) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar meşhur ekolojik bir yaylada ev halkıyla beraber aynı evde değişkenine göre 22'si (%5,0) evet, 421'i (%95,0) hayır olarak dağılmaktadır. (Tablo 5.5.)

Tablo 5.6. Bir Turist Olarak Hangi Aktivitelerin Yapılmak İstenildiğinin Dağılımı

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Dağcılık	Evet	104	23,5
	Hayır	339	76,5
	Toplam	443	100,0
Kaya Tırmanışı	Evet	43	9,7
	Hayır	400	90,3
	Toplam	443	100,0
Doğa Yürüyüşü	Evet	246	55,5
	Hayır	197	44,5
	Toplam	443	100,0
Atlı Doğa Yürüyüşü	Evet	142	32,1
	Hayır	301	67,9
	Toplam	443	100,0
Bisiklet Safari	Evet	120	27,1
	Hayır	323	72,9
	Toplam	443	100,0
Foto Safari (doğa Fotoğrafı Avcılığı)	Evet	127	28,7
	Hayır	316	71,3
	Toplam	443	100,0
Avcılık	Evet	33	7,4
	Hayır	410	92,6
	Toplam	443	100,0
Sportif Olta Balıkçılığı	Evet	57	12,9
	Hayır	386	87,1
	Toplam	443	100,0
Su Altı Dalış	Evet	139	31,4
	Hayır	304	68,6
	Toplam	443	100,0
Şinörkelle Su Altı Gözlemciliği	Evet	56	12,6
	Hayır	387	87,4
	Toplam	443	100,0
Çadır Ve Karavanlı Kamp Yapma	Evet	173	39,1
	Hayır	270	60,9
	Toplam	443	100,0
Mağara Gezisi	Evet	164	37,0
	Hayır	279	63,0
	Toplam	443	100,0
Bitki Tanıma-inceleme Gezisi	Evet	107	24,2
	Hayır	336	75,8

	Toplam	443	100,0
Yaban Hayvanlarını Gözleme	Evet	95	21,4
	Hayır	348	78,6
	Toplam	443	100,0
Doğadan Süs Eşyası Olarak Kullanılabilecek Taş, Fossil, Kök, Kurumuş Deniz-göl Canlıları Toplama	Evet	90	20,3
	Hayır	353	79,7
	Toplam	443	100,0
Yamaç Paraşütü	Evet	137	30,9
	Hayır	306	69,1
	Toplam	443	100,0
Macera Parkında Eğlenme	Evet	78	17,6
	Hayır	365	82,4
	Toplam	443	100,0
Kelebek Gözlemciliği	Evet	58	13,1
	Hayır	385	86,9
	Toplam	443	100,0
Kuş Gözlemciliği	Evet	51	11,5
	Hayır	392	88,5
	Toplam	443	100,0
İzcilik Ve Doğa Eğitimi	Evet	68	15,3
	Hayır	375	84,7
	Toplam	443	100,0
Yön Bulma	Evet	54	12,2
	Hayır	389	87,8
	Toplam	443	100,0
Paintball	Evet	76	17,2
	Hayır	367	82,8
	Toplam	443	100,0
Rafting	Evet	88	19,9
	Hayır	355	80,1
	Toplam	443	100,0
Tarım-çiftlik Yaşamı	Evet	64	14,4
	Hayır	379	85,6
	Toplam	443	100,0
Jeep Safari	Evet	83	18,7
	Hayır	360	81,3
	Toplam	443	100,0
Atv/utv Gezileri	Evet	78	17,6
	Hayır	365	82,4
	Toplam	443	100,0
Yayla Turizmi	Evet	113	25,5

	Hayır	330	74,5
	Toplam	443	100,0
Deniz-kum-güneş Turizmi	Evet	182	41,1
	Hayır	261	58,9
	Toplam	443	100,0
Kırsal Turizm	Evet	50	11,3
	Hayır	393	88,7
	Toplam	443	100,0
Golf Turizmi	Evet	16	3,6
	Hayır	427	96,4
	Toplam	443	100,0
Çim Kayağı	Evet	19	4,3
	Hayır	424	95,7
	Toplam	443	100,0
Kış Sporları	Evet	47	10,6
	Hayır	396	89,4
	Toplam	443	100,0
Balon	Evet	105	23,7
	Hayır	338	76,3
	Toplam	443	100,0
Heyecan Yolu	Evet	63	14,2
	Hayır	380	85,8
	Toplam	443	100,0

Katılımcılar dağcılık değişkenine göre 104'ü (%23,5) evet, 339'u (%76,5) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar kaya tırmanışı değişkenine göre 43'ü (%9,7) evet, 400'ü (%90,3) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar doğa yürüyüşü değişkenine göre 246'sı (%55,5) evet, 197'si (%44,5) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar atlı doğa yürüyüşü değişkenine göre 142'si (%32,1) evet, 301'i (%67,9) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar bisiklet safari değişkenine göre 120'si (%27,1) evet, 323'ü (%72,9) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar foto safari (doğa fotoğrafı avcılığı) değişkenine göre 127'si (%28,7) evet, 316'sı (%71,3) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar avcılık değişkenine göre 33'ü (%7,4) evet, 410'u (%92,6) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar sportif olta balıkçılığı değişkenine göre 57'si (%12,9) evet, 386'sı (%87,1) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar su altı dalış değişkenine göre 139'u (%31,4) evet, 304'ü (%68,6) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar şinörkelle su altı gözlemciliği değişkenine göre 56'sı (%12,6) evet, 387'si (%87,4) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar çadır ve karavanlı kamp yapma değişkenine göre 173'ü (%39,1) evet, 270'i (%60,9) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar mağara gezisi değişkenine göre 164'ü (%37,0) evet, 279'u (%63,0) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar bitki tanıma-inceleme gezisi değişkenine göre 107'si (%24,2) evet, 336'sı (%75,8) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar yaban hayvanlarını gözleme değişkenine göre 95'i (%21,4) evet, 348'i (%78,6) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar doğadan süs eşyası olarak kullanılabilcek taş, fosil, kök, kurumuş deniz-göl canlıları toplama değişkenine göre 90'ı (%20,3) evet, 353'ü (%79,7) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar yamaç paraşütü değişkenine göre 137'si (%30,9) evet, 306'sı (%69,1) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar macera parkında eğlenme değişkenine göre 78'i (%17,6) evet, 365'i (%82,4) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar kelebek gözlemciliği değişkenine göre 58'i (%13,1) evet, 385'i (%86,9) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar kuş gözlemciliği değişkenine göre 51'i (%11,5) evet, 392'si (%88,5) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar izcilik ve doğa eğitimi değişkenine göre 68'i (%15,3) evet, 375'i (%84,7) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar yön bulma değişkenine göre 54'ü (%12,2) evet, 389'u (%87,8) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar paintball değişkenine göre 76'sı (%17,2) evet, 367'si (%82,8) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar rafting değişkenine göre 88'i (%19,9) evet, 355'i (%80,1) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar tarım-çiftlik yaşamı değişkenine göre 64'ü (%14,4) evet, 379'u (%85,6) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar jeep safari değişkenine göre 83'ü (%18,7) evet, 360'ı (%81,3) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar atv/utv gezileri değişkenine göre 78'i (%17,6) evet, 365'i (%82,4) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar yayla turizmi değişkenine göre 113'ü (%25,5) evet, 330'u (%74,5) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar deniz-kum-güneş turizmi değişkenine göre 182'si (%41,1) evet, 261'i (%58,9) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar kırsal turizm değişkenine göre 50'si (%11,3) evet, 393'ü (%88,7) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar golf turizmi değişkenine göre 16'sı (%3,6) evet, 427'si (%96,4) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar çim kayağı değişkenine göre 19'u (%4,3) evet, 424'ü (%95,7) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar kış sporları değişkenine göre 47'si (%10,6) evet, 396'sı (%89,4) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar balon değişkenine göre 105'i (%23,7) evet, 338'i (%76,3) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar heyecan yolu değişkenine göre 63'ü (%14,2) evet, 380'i (%85,8) hayır olarak dağılmaktadır. (Tablo 5.6.)

Tablo 5.7. Dikili'de Açık Alan Rekreasyonu ve Ekoturizm Aktiviteleri İçin Bilinen Mekanların Dağılımı

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Atarneus Antik Kenti	Evet	75	16,9
	Hayır	368	83,1
	Toplam	443	100,0
Çandarlı Kalesi	Evet	184	41,5
	Hayır	259	58,5
	Toplam	443	100,0
Pitane Antik Kenti	Evet	51	11,5
	Hayır	392	88,5
	Toplam	443	100,0
Ağlayan Mağara	Evet	87	19,6
	Hayır	356	80,4
	Toplam	443	100,0
Aşıklar Şelalesi	Evet	168	37,9
	Hayır	275	62,1
	Toplam	443	100,0
Ece Çağlayanı	Evet	26	5,9
	Hayır	417	94,1
	Toplam	443	100,0
Bademli Deniz Ilıcası	Evet	79	17,8
	Hayır	364	82,2
	Toplam	443	100,0
Çamurlu Ilıcası	Evet	53	12,0
	Hayır	390	88,0
	Toplam	443	100,0
Atatürk Botanik Bahçesi	Evet	92	20,8
	Hayır	351	79,2
	Toplam	443	100,0
Yelköprü Mağarası	Evet	32	7,2
	Hayır	411	92,8
	Toplam	443	100,0

Katılımcılar Atarneus antik kenti değişkenine göre 75'i (%16,9) evet, 368'i (%83,1) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar Çandarlı kalesi değişkenine göre 184'ü (%41,5) evet, 259'u (%58,5) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar Pitane antik kenti değişkenine göre 51'i (%11,5) evet, 392'si (%88,5) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar Ağlayan mağara değişkenine göre 87'si (%19,6) evet, 356'sı (%80,4) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar Aşıklar şelalesi değişkenine göre 168'i (%37,9) evet, 275'i (%62,1) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar Ece çağlayanı değişkenine göre 26'sı (%5,9) evet, 417'si (%94,1) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar Bademli deniz ılıcası değişkenine göre 79'u (%17,8) evet, 364' (%82,2) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar amurlu ılıcası değişkenine göre 53' (%12,0) evet, 390'ı (%88,0) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar Atatürk botanik bahçesi değişkenine göre 92'si (%20,8) evet, 351'i (%79,2) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılımcılar Yelköprü mağarası değişkenine göre 32'si (%7,2) evet, 411'i (%92,8) hayır olarak dağılmaktadır. (Tablo 5.7.)

Tablo 5.8. Ekoturizm Algısı ve Görüşlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

		Kadın		Erkek		p
		n	%	n	%	
Açık Alan Rekreasyonunun Tanımı	Konaklamadan Günübirlik Gerçekleştirilen Her Türlü Aktivite	99	%34,5	44	%28,2	$X^2=3,671$ $p=0,299$
	1-2 Gün Konaklayarak Gerçekleştirilen Her Türlü Aktivite	95	%33,1	65	%41,7	
	Konut Bahçeleri Dahil Açık Alanlarda Gerçekleştirilen Piknik Vb. Günübirlik Aktiviteler	21	%7,3	9	%5,8	
	Her Türden Açık Alanda Gerçekleştirilen Sportif Aktiviteler	72	%25,1	38	%24,4	
Ekoturizm Teriminin Algılanan Anlamı	Ekonomik Turizm	20	%7,0	10	%6,4	$X^2=1,209$ $p=0,751$
	Orman, Koru, Ağaçlık, Sulak Alanlar Gibi Doğal Şartlarda Yapılan Turistik Faaliyetler	61	%21,3	27	%17,3	
	Kazancın Büyük Ölçüde Yerel Halka Kaldığı Turizm Türü	194	%67,6	113	%72,4	
	Ekonomik Deniz-kum- güneş Turizmi	12	%4,2	6	%3,8	
Ekoturistik Faaliyeti Gerçekleştirme Sıklığı	Hiç	132	%46,0	55	%35,3	$X^2=6,815$ $p=0,146$
	Her Hafta	5	%1,7	4	%2,6	
	Onbeş Günde Bir	8	%2,8	3	%1,9	
	Ayda Bir	12	%4,2	12	%7,7	
	Yılda Bir Kaç Defa	130	%45,3	82	%52,6	
Doğayla Ve Yerel Halkla Geçirilmek İstenilen Gün Sayısı	Günü Birlik	29	%10,1	18	%11,5	$X^2=3,179$ $p=0,365$
	1-3 Gün	98	%34,1	44	%28,2	
	3-5 Gün	79	%27,5	39	%25,0	
	5 Günden Fazla	81	%28,2	55	%35,3	
Herşey Dahil Ekoturistik Faaliyetine Ayrılacak Miktar	En Fazla 25	40	%13,9	14	%9,0	$X^2=2,471$ $p=0,781$
	En Fazla 50	67	%23,3	39	%25,0	
	En Fazla 75	39	%13,6	22	%14,1	
	En Fazla 100	85	%29,6	47	%30,1	
	En Fazla 150	32	%11,1	20	%12,8	
	En Fazla 200	24	%8,4	14	%9,0	

Ekoturistik Faaliyeti Rehberler Nezaretinde Yapma İsteği	İhtiyaç Yok	38	%13,2	36	%23,1	$X^2=7,218$ $p=0,027$
	Olsa İyi Olur	204	%71,1	96	%61,5	
	Çok İhtiyaç Var	45	%15,7	24	%15,4	
Ekoturistik Mekanların İyileştirilmesi İçin ücret Alınması	Doğru Bulmuyorum	51	%17,8	32	%20,5	$X^2=0,508$ $p=0,776$
	Makul Bir ücret Alınmalı	226	%78,7	119	%76,3	
	Fazlasıyla Vermeye Hazırım	10	%3,5	5	%3,2	
Ekoturistik Faaliyetlerine Tur Şirketi İle Gitme İsteği	Evet	187	%65,2	79	%50,6	$X^2=8,876$ $p=0,002$
	Hayır	100	%34,8	77	%49,4	
Ekoturistik Tur Şirketinin Profesyonel Rehber Bulundurması	Gereksiz	19	%6,6	25	%16,0	$X^2=13,263$ $p=0,001$
	Gerekli	225	%78,4	100	%64,1	
	Çok Gerekli	43	%15,0	31	%19,9	
Ekoturistik Alanların Kamu Kuruluşları Tarafından Yönetimi	Gereksiz	35	%12,2	18	%11,5	$X^2=2,349$ $p=0,309$
	Gerekli	188	%65,5	93	%59,6	
	Çok Gerekli	64	%22,3	45	%28,8	

Açık Alan Rekreasyonunun Tanımı ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=3,671$; $p=0,299>0.05$). Kadınların 99'unun (%34,5) konaklamadan günübirlik gerçekleştirilen her türlü aktivite, 95'i (%33,1) 1-2 gün konaklayarak gerçekleştirilen her türlü aktivite, 21'i (%7,3) konut bahçeleri dahil açık alanlarda gerçekleştirilen piknik vb. günübirlik aktiviteler, 72'si (%25,1) her türden açık alanda gerçekleştirilen sportif aktiviteler; erkeklerin 44'ünün (%28,2) konaklamadan günübirlik gerçekleştirilen her türlü aktivite, 65'i (%41,7) 1-2 gün konaklayarak gerçekleştirilen her türlü aktivite, 9'unun (%5,8) konut bahçeleri dahil açık alanlarda gerçekleştirilen piknik vb. günübirlik aktiviteler, 38'i (%24,4) her türden açık alanda gerçekleştirilen sportif aktiviteler olduğu görülmektedir. (Tablo 5.8.)

Ekoturizm Teriminin Algılanan Anlamı ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=1,209$; $p=0,751>0.05$). Kadınların 20'si (%7,0) ekonomik turizm, 61'i (%21,3) orman, kuru, ağaçlık, sulak alanlar gibi doğal şartlarda yapılan turistik faaliyetler, 194'ünün (%67,6) kazancın büyük ölçüde yerel halka kaldığı turizm türü, 12'si (%4,2) ekonomik deniz-kum-güneş turizmi; erkeklerin 10'unun (%6,4) ekonomik turizm, 27'si (%17,3) orman, kuru, ağaçlık, sulak alanlar gibi doğal şartlarda yapılan turistik faaliyetler, 113'ünün (%72,4) kazancın büyük ölçüde yerel

halka kaldığı turizm türü, 6'sının (%3,8) ekonomik deniz-kum-güneş turizmi olduğu görülmektedir.

Ekoturistik Faaliyeti Gerçekleştirme Sıklığı ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=6,815$; $p=0,146>0.05$). Kadınların 132'si (%46,0) hiç, 5'i (%1,7) her hafta, 8'i (%2,8) onbeş günde bir, 12'si (%4,2) ayda bir, 130'unun (%45,3) yılda bir kaç defa; erkeklerin 55'i (%35,3) hiç, 4'ünün (%2,6) her hafta, 3'ünün (%1,9) onbeş günde bir, 12'si (%7,7) ayda bir, 82'si (%52,6) yılda bir kaç defa olduğu görülmektedir.

Doğayla Ve Yerel Halkla Geçirilmek İstenilen Gün Sayısı ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=3,179$; $p=0,365>0.05$). Kadınların 29'unun (%10,1) günü birlik, 98'i (%34,1) 1-3 gün, 79'unun (%27,5) 3-5 gün, 81'i (%28,2) 5 günden fazla; erkeklerin 18'i (%11,5) günü birlik, 44'ünün (%28,2) 1-3 gün, 39'unun (%25,0) 3-5 gün, 55'i (%35,3) 5 günden fazla olduğu görülmektedir.

Herşey Dahil Ekoturistik Faaliyetine Ayrılacak Miktar ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=2,471$; $p=0,781>0.05$). Kadınların 40'ının (%13,9) en fazla 25, 67'si (%23,3) en fazla 50, 39'unun (%13,6) en fazla 75, 85'i (%29,6) en fazla 100, 32'si (%11,1) en fazla 150, 24'ünün (%8,4) en fazla 200; cinsiyetierkek olanların 14'ünün (%9,0) en fazla 25, 39'unun (%25,0) en fazla 50, 22'si (%14,1) en fazla 75, 47'si (%30,1) en fazla 100, 20'si (%12,8) en fazla 150, 14'ünün (%9,0) en fazla 200 olduğu görülmektedir.

Ekoturistik Faaliyeti Rehberler Nezaretinde Yapma İsteği ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2=7,218$; $p=0,027<0.05$). Kadınların 38'i (%13,2) ihtiyaç yok, 204'ünün (%71,1) olsa iyi olur, 45'i (%15,7) çok ihtiyaç var; erkeklerin 36'sının (%23,1) ihtiyaç yok, 96'sının (%61,5) olsa iyi olur, 24'ünün (%15,4) çok ihtiyaç var olduğu görülmektedir. Bu durumda ortaya çıkan sonuç kadın ekoturistlerin rehberler eşliğinde turizm faaliyeti yapma isteği erkeklere oranla çok daha yüksektir.

Ekoturistik Mekanların İyileştirilmesi İçin ücret Alınması ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=0,508$; $p=0,776>0.05$). Kadınların 51'i (%17,8) doğru bulmuyorum, 226'sının (%78,7) makul bir ücret alınmalı, 10'unun (%3,5) fazlasıyla vermeye hazırım; erkeklerin 32'si (%20,5) doğru bulmuyorum, 119'unun (%76,3) makul bir ücret alınmalı, 5'i (%3,2) fazlasıyla vermeye hazırım olduğu görülmektedir.

Ekoturistik Faaliyetlerine Tur Şirketi İle Gitme İsteği ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2=8,876$; $p=0,002<0.05$). Kadınların 187'si (%65,2) evet, 100'ünün (%34,8) hayır; erkeklerin 79'unun (%50,6) evet, 77'si (%49,4) hayır olduğu görülmektedir. Kadın ekoturistlerin erkeklere oranla ekoturistik faaliyetlere tur şirketi ile gitme isteği çok daha yüksektir.

Ekoturistik Tur Şirketinin Profesyonel Rehber Bulundurması ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2=13,263$; $p=0,001<0.05$). Kadınların 19'unun (%6,6) gereksiz, 225'i (%78,4) gerekli, 43'ünün (%15,0) çok gerekli; cinsiyeti erkek olanların 25'i (%16,0) gereksiz, 100'ünün (%64,1) gerekli, 31'i (%19,9) çok gerekli olduğu görülmektedir. Kadın turistler genel olarak ekoturistik faaliyetlere bir tur şirketiyle gitmeyi, mümkünse turda bir rehberin eşliğinde faaliyetlere katılmayı daha çok tercih etmektedirler. Bu oran kadınlarda erkeklere oranla yaklaşık %14 daha fazladır. Bu sonuç kadınların erkeklere oranla kendilerini daha güvende hissetmek, daha detaylı ve kapsamlı bölgeyi tanımak istemeleriyle alakalı olabilir.

Ekoturistik Alanların Kamu Kuruluşları Tarafından Yönetimi ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=2,349$; $p=0,309>0.05$). Kadınların 35'i (%12,2) gereksiz, 188'i (%65,5) gerekli, 64'ünün (%22,3) çok gerekli; erkeklerin 18'i (%11,5) gereksiz, 93'ünün (%59,6) gerekli, 45'i (%28,8) çok gerekli olduğu görülmektedir.

Tablo 5.9. Yaşanılan Şehire Göre Ekoturizm Görüşlerinin Dağılımı

		İzmir		İzmir Dışı		p
		n	%	n	%	
Açık Alan Rekreasyonunun Tanımı	Konaklamadan Günübirlik Gerçekleştirilen Her Türlü Aktivite	65	%36,5	78	%29,4	$X^2=3,215$ $p=0,360$
	1-2 Gün Konaklayarak Gerçekleştirilen Her Türlü Aktivite	57	%32,0	103	%38,9	
	Konut Bahçeleri Dahil Açık Alanlarda Gerçekleştirilen Piknik Vb. Günübirlik Aktiviteler	11	%6,2	19	%7,2	
	Her Türden Açık Alanda Gerçekleştirilen Sportif Aktiviteler	45	%25,3	65	%24,5	
Ekoturizm Teriminin	Ekonomik Turizm	11	%6,2	19	%7,2	$X^2=2,940$

Algılanan Anlamı	Orman, Koru, Ağaçlık, Sulak Alanlar Gibi Doğal Şartlarda Yapılan Turistik Faaliyetler	39	%21,9	49	%18,5	p=0,401
	Kazancın Büyük Ölçüde Yerel Halka Kaldığı Turizm Türü	118	%66,3	189	%71,3	
	Ekonomik Deniz-kum-güneş Turizmi	10	%5,6	8	%3,0	
Ekoturistik Faaliyeti Gerçekleştirme Sıklığı	Hiç	64	%36,0	123	%46,4	X ² =10,476 p=0,033
	Her Hafta	4	%2,2	5	%1,9	
	Onbeş Günde Bir	7	%3,9	4	%1,5	
	Ayda Bir	15	%8,4	9	%3,4	
	Yılda Bir Kaç Defa	88	%49,4	124	%46,8	
Doğayla Ve Yerel Halkla Geçirilmek İstenilen Gün Sayısı	Günü Birlik	17	%9,6	30	%11,3	X ² =1,180 p=0,758
	1-3 Gün	54	%30,3	88	%33,2	
	3-5 Gün	48	%27,0	70	%26,4	
	5 Günden Fazla	59	%33,1	77	%29,1	
Herşey Dahil Ekoturistik Faaliyetine Ayrılacak Miktar	En Fazla 25	20	%11,2	34	%12,8	X ² =6,785 p=0,237
	En Fazla 50	39	%21,9	67	%25,3	
	En Fazla 75	27	%15,2	34	%12,8	
	En Fazla 100	62	%34,8	70	%26,4	
	En Fazla 150	20	%11,2	32	%12,1	
	En Fazla 200	10	%5,6	28	%10,6	
Ekoturistik Faaliyeti Rehberler Nezaretinde Yapma İsteği	İhtiyaç Yok	30	%16,9	44	%16,6	X ² =1,006 p=0,605
	Olsa İyi Olur	124	%69,7	176	%66,4	
	Çok İhtiyaç Var	24	%13,5	45	%17,0	
Ekoturistik Mekanların İyileştirilmesi İçin ücret Alınması	Doğru Bulmuyorum	30	%16,9	53	%20,0	X ² =3,594 p=0,166
	Makul Bir ücret Alınmalı	145	%81,5	200	%75,5	
	Fazlasıyla Vermeye Hazırım	3	%1,7	12	%4,5	
Ekoturistik Faaliyetlerine Tur Şirketi İle Gitme İsteği	Evet	105	%59,0	161	%60,8	X ² =0,138 p=0,392
	Hayır	73	%41,0	104	%39,2	
Ekoturistik Tur Şirketinin Profesyonel Rehber Bulundurması	Gereksiz	21	%11,8	23	%8,7	X ² =8,224 p=0,016
	Gerekli	138	%77,5	187	%70,6	
	Çok Gerekli	19	%10,7	55	%20,8	
Ekoturistik Alanların Kamu Kuruluşları Tarafından Yönetimi	Gereksiz	16	%9,0	37	%14,0	X ² =5,306 p=0,070
	Gerekli	124	%69,7	157	%59,2	
	Çok Gerekli	38	%21,3	71	%26,8	

Açık Alan Rekreasyonunun Tanımı ile yaşanan şehir arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=3,215$; $p=0,360>0.05$). Yaşanılan şehir İzmir olanların 65'i (%36,5) konaklamadan gününbirlik gerçekleştirilen her türlü aktivite, 57'si (%32,0) 1-2 gün konaklayarak gerçekleştirilen her türlü aktivite, 11'i (%6,2) konut bahçeleri dahil açık alanlarda gerçekleştirilen piknik vb. Gününbirlik aktiviteler, 45'i (%25,3) her türden açık alanda gerçekleştirilen sportif aktiviteler; yaşanan şehir İzmir dışı olanların 78'i (%29,4) konaklamadan gününbirlik gerçekleştirilen her türlü aktivite, 103'ünün (%38,9) 1-2 gün konaklayarak gerçekleştirilen her türlü aktivite, 19'unun (%7,2) konut bahçeleri dahil açık alanlarda gerçekleştirilen piknik vb. Gününbirlik aktiviteler, 65'i (%24,5) her türden açık alanda gerçekleştirilen sportif aktiviteler olduğu görülmektedir.

Ekoturizm Teriminin Algılanan Anlamı ile yaşanan şehir arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=2,940$; $p=0,401>0.05$). Yaşanılan şehir İzmir olanların 11'i (%6,2) ekonomik turizm, 39'unun (%21,9) orman, koru, ağaçlık, sulak alanlar gibi doğal şartlarda yapılan turistik faaliyetler, 118'i (%66,3) kazancın büyük ölçüde yerel halka kaldığı turizm türü, 10'unun (%5,6) ekonomik deniz-kum-güneş turizmi; yaşanan şehir İzmir dışı olanların 19'unun (%7,2) ekonomik turizm, 49'unun (%18,5) orman, koru, ağaçlık, sulak alanlar gibi doğal şartlarda yapılan turistik faaliyetler, 189'unun (%71,3) kazancın büyük ölçüde yerel halka kaldığı turizm türü, 8'i (%3,0) ekonomik deniz-kum-güneş turizmi olduğu görülmektedir.

Ekoturistik Faaliyeti Gerçekleştirme Sıklığı ile yaşanan şehir arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2=10,476$; $p=0,033<0.05$). Yaşanılan şehir İzmir olanların 64'ünün (%36,0) hiç, 4'ünün (%2,2) her hafta, 7'si (%3,9) onbeş günde bir, 15'i (%8,4) ayda bir, 88'i (%49,4) yılda bir kaç defa; yaşanan şehir İzmir dışı olanların 123'ünün (%46,4) hiç, 5'i (%1,9) her hafta, 4'ünün (%1,5) onbeş günde bir, 9'unun (%3,4) ayda bir, 124'ünün (%46,8) yılda bir kaç defa olduğu görülmektedir. Katılımcıların ekoturistik faaliyetleri gerçekleştirme sıklığı ile yaşanan şehir arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Çalışma alanı İzmir'in Dikili ilçesi olduğundan İzmir ilinden gelen cevaplarla il dışından gelen cevapların farklı olduğu görülmüştür. İzmir içi ve dışından katılımcılar da en yüksek oranda yılda birkaç kez cevabı verilmiştir.

Doğayla ve Yerel Halkla Geçirilmek İstenilen Gün Sayısı ile yaşanan şehir arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=1,180$; $p=0,758>0.05$). Yaşanılan şehir İzmir olanların 17'si (%9,6) günü birlik, 54'ünün (%30,3) 1-3 gün, 48'i (%27,0) 3-5 gün, 59'unun (%33,1) 5 günden fazla; yaşanan şehir İzmir dışı olanların 30'unun (%11,3)

günü birlik, 88'i (%33,2) 1-3 gün, 70'i (%26,4) 3-5 gün, 77'si (%29,1) 5 günden fazla olduğu görülmektedir.

Herşey Dahil Ekoturistik Faaliyetine Ayrılacak Miktar ile yaşanan şehir arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=6,785$; $p=0,237>0.05$). Yaşanılan şehir izmir olanların 20'si (%11,2) en fazla 25, 39'unun (%21,9) en fazla 50, 27'si (%15,2) en fazla 75, 62'si (%34,8) en fazla 100, 20'si (%11,2) en fazla 150, 10'unun (%5,6) en fazla 200; yaşanan şehir izmir dışı olanların 34'ünün (%12,8) en fazla 25, 67'si (%25,3) en fazla 50, 34'ünün (%12,8) en fazla 75, 70'i (%26,4) en fazla 100, 32'si (%12,1) en fazla 150, 28'i (%10,6) en fazla 200 olduğu görülmektedir.

Ekoturistik Faaliyeti Rehberler Nezaretinde Yapma İsteği ile yaşanan şehir arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=1,006$; $p=0,605>0.05$). Yaşanılan şehir izmir olanların 30'unun (%16,9) ihtiyaç yok, 124'ünün (%69,7) olsa iyi olur, 24'ünün (%13,5) çok ihtiyaç var; yaşanan şehir izmir dışı olanların 44'ünün (%16,6) ihtiyaç yok, 176'sının (%66,4) olsa iyi olur, 45'i (%17,0) çok ihtiyaç var olduğu görülmektedir.

Ekoturistik Mekanların İyileştirilmesi İçin ücret Alınması ile yaşanan şehir arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=3,594$; $p=0,166>0.05$). Yaşanılan şehir izmir olanların 30'unun (%16,9) doğru bulmuyorum, 145'i (%81,5) makul bir ücret alınmalı, 3'ünün (%1,7) fazlasıyla vermeye hazırım; yaşanan şehir izmir dışı olanların 53'ünün (%20,0) doğru bulmuyorum, 200'ünün (%75,5) makul bir ücret alınmalı, 12'si (%4,5) fazlasıyla vermeye hazırım olduğu görülmektedir.

Ekoturistik Faaliyetlerine Tur Şirketi İle Gitme İsteği ile yaşanan şehir arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=0,138$; $p=0,392>0.05$). Yaşanılan şehir izmir olanların 105'i (%59,0) evet, 73'ünün (%41,0) hayır; yaşanan şehir izmir dışı olanların 161'i (%60,8) evet, 104'ünün (%39,2) hayır olduğu görülmektedir.

Ekoturistik Tur Şirketinin Profesyonel Rehber Bulundurması ile yaşanan şehir arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2=8,224$; $p=0,016<0.05$). Yaşanılan şehir İzmir olanların 21'i (%11,8) gereksiz, 138'i (%77,5) gerekli, 19'unun (%10,7) çok gerekli; yaşanan şehir İzmir dışı olanların 23'ünün (%8,7) gereksiz, 187'si (%70,6) gerekli, 55'i (%20,8) çok gerekli olduğu görülmektedir. Katılımcılardan İzmir şehrinde veya dışında yaşayanlar da profesyonel rehber bulundurulmasının gerekli olduğu şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Ekoturistik Alanların Kamu Kuruluşları Tarafından Yönetimi ile yaşanan şehir arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=5,306$; $p=0,070>0,05$). Yaşanılan şehir izmir olanların 16'sının (%9,0) gereksiz, 124'ünün (%69,7) gerekli, 38'i (%21,3) çok gerekli; yaşanan şehir izmir dışı olanların 37'si (%14,0) gereksiz, 157'si (%59,2) gerekli, 71'i (%26,8) çok gerekli olduğu görülmektedir. (Tablo 5.9.)

Tablo 5.10. Ekoturizm Algısı ve Görüşlerin Yaşa Göre Dağılımı

		30 Yaş Ve Altı		31-40 Yaş		41-50 Yaş		50 Yaş üzeri		p
		n	%	n	%	n	%	n	%	
Açık Alan Rekreasyonunun Tanımı	Konaklamadan Günübirlik Gerçekleştirilen Her Türlü Aktivite	41	%29,5	57	%37,0	25	%27,5	20	%33,9	$X^2=6,411$ $p=0,698$
	1-2 Gün Konaklayarak Gerçekleştirilen Her Türlü Aktivite	52	%37,4	55	%35,7	32	%35,2	21	%35,6	
	Konut Bahçeleri Dahil Açık Alanlarda Gerçekleştirilen Piknik Vb. Günübirlik Aktiviteler	8	%5,8	9	%5,8	10	%11,0	3	%5,1	
	Her Türden Açık Alanda Gerçekleştirilen Sportif Aktiviteler	38	%27,3	33	%21,4	24	%26,4	15	%25,4	
Ekoturizm Teriminin Algılanan Anlamı	Ekonomik Turizm	13	%9,4	11	%7,1	5	%5,5	1	%1,7	$X^2=13,482$ $p=0,142$
	Orman, Koru, Ağaçlık, Sulak Alanlar Gibi Doğal Şartlarda Yapılan Turistik Faaliyetler	34	%24,5	32	%20,8	16	%17,6	6	%10,2	
	Kazancın Büyük Ölçüde Yerel Halka Kaldığı Turizm Türü	89	%64,0	105	%68,2	64	%70,3	49	%83,1	
	Ekonomik Deniz-kum- güneş Turizmi	3	%2,2	6	%3,9	6	%6,6	3	%5,1	
Ekoturistik Faaliyeti Gerçekleştirme Sıklığı	Hiç	52	%37,4	66	%42,9	44	%48,4	25	%42,4	$X^2=15,951$ $p=0,193$
	Her Hafta	4	%2,9	2	%1,3	0	%0,0	3	%5,1	
	Onbeş Günde Bir	2	%1,4	7	%4,5	1	%1,1	1	%1,7	
	Ayda Bir	12	%8,6	7	%4,5	2	%2,2	3	%5,1	
	Yılda Bir Kaç Defa	69	%49,6	72	%46,8	44	%48,4	27	%45,8	
Doğayla Ve Yerel Halkla Geçirilmek İstenilen Gün Sayısı	Günü Birlik	15	%10,8	18	%11,7	6	%6,6	8	%13,6	$X^2=12,965$ $p=0,164$
	1-3 Gün	38	%27,3	61	%39,6	31	%34,1	12	%20,3	
	3-5 Gün	44	%31,7	33	%21,4	24	%26,4	17	%28,8	
	5 Günden Fazla	42	%30,2	42	%27,3	30	%33,0	22	%37,3	
Herşey Dahil Ekoturistik Faaliyetine Ayrılacak Miktar	En Fazla 25	20	%14,4	17	%11,0	11	%12,1	6	%10,2	$X^2=21,526$ $p=0,121$
	En Fazla 50	36	%25,9	29	%18,8	22	%24,2	19	%32,2	
	En Fazla 75	18	%12,9	22	%14,3	14	%15,4	7	%11,9	
	En Fazla 100	38	%27,3	54	%35,1	20	%22,0	20	%33,9	
	En Fazla 150	16	%11,5	15	%9,7	19	%20,9	2	%3,4	
	En Fazla 200	11	%7,9	17	%11,0	5	%5,5	5	%8,5	
Ekoturistik	İhtiyaç Yok	30	%21,6	23	%14,9	15	%16,5	6	%10,2	$X^2=6,718$

Faaliyeti Rehberler Nezaretinde Yapma İsteği	Olsa İyi Olur	87	%62,6	110	%71,4	63	%69,2	40	%67,8	p=0,348
	Çok İhtiyaç Var	22	%15,8	21	%13,6	13	%14,3	13	%22,0	
Ekoturistik Mekanların İyileştirilmesi İçin ücret Alınması	Doğru Bulmuyorum	26	%18,7	27	%17,5	19	%20,9	11	%18,6	X ² =9,178 p=0,164
	Makul Bir ücret Alınmalı	107	%77,0	126	%81,8	69	%75,8	43	%72,9	
	Fazlasıyla Vermeye Hazırım	6	%4,3	1	%0,6	3	%3,3	5	%8,5	
Ekoturistik Faaliyetlerine Tur Şirketi İle Gitme İsteği	Evet	77	%55,4	94	%61,0	55	%60,4	40	%67,8	X ² =2,799 p=0,424
	Hayır	62	%44,6	60	%39,0	36	%39,6	19	%32,2	
Ekoturistik Tur Şirketinin Profesyonel Rehber Bulundurulması	Gereksiz	19	%13,7	10	%6,5	7	%7,7	8	%13,6	X ² =6,688 p=0,351
	Gerekli	100	%71,9	117	%76,0	69	%75,8	39	%66,1	
	Çok Gerekli	20	%14,4	27	%17,5	15	%16,5	12	%20,3	
Ekoturistik Alanların Kamu Kuruluşları Tarafından Yönetimi	Gereksiz	16	%11,5	16	%10,4	14	%15,4	7	%11,9	X ² =5,347 p=0,500
	Gerekli	83	%59,7	99	%64,3	62	%68,1	37	%62,7	
	Çok Gerekli	40	%28,8	39	%25,3	15	%16,5	15	%25,4	

Açık Alan Rekreasyonunun Tanımı ile yaş arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=6,411$; $p=0,698>0,05$). Yaşı 30 yaş ve altı olanların 41'i (%29,5) konaklamadan gününbirlik gerçekleştirilen her türlü aktivite, 52'si (%37,4) 1-2 gün konaklayarak gerçekleştirilen her türlü aktivite, 8'i (%5,8) konut bahçeleri dahil açık alanlarda gerçekleştirilen piknik vb. Gününbirlik aktiviteler, 38'i (%27,3) her türden açık alanda gerçekleştirilen sportif aktiviteler; yaşı 31-40 yaş olanların 57'si (%37,0) konaklamadan gününbirlik gerçekleştirilen her türlü aktivite, 55'i (%35,7) 1-2 gün konaklayarak gerçekleştirilen her türlü aktivite, 9'unun (%5,8) konut bahçeleri dahil açık alanlarda gerçekleştirilen piknik vb. Gününbirlik aktiviteler, 33'ünün (%21,4) her türden açık alanda gerçekleştirilen sportif aktiviteler; yaşı 41-50 yaş olanların 25'i (%27,5) konaklamadan gününbirlik gerçekleştirilen her türlü aktivite, 32'si (%35,2) 1-2 gün konaklayarak gerçekleştirilen her türlü aktivite, 10'unun (%11,0) konut bahçeleri dahil açık alanlarda gerçekleştirilen piknik vb. Gününbirlik aktiviteler, 24'ünün (%26,4) her türden açık alanda gerçekleştirilen sportif aktiviteler; yaşı 50 yaş üzeri olanların 20'si (%33,9) konaklamadan gününbirlik gerçekleştirilen her türlü aktivite, 21'i (%35,6) 1-2 gün konaklayarak gerçekleştirilen her türlü aktivite, 3'ünün (%5,1) konut bahçeleri dahil açık alanlarda gerçekleştirilen piknik vb. Gününbirlik aktiviteler, 15'i (%25,4) her türden açık alanda gerçekleştirilen sportif aktiviteler olduğu görülmektedir. (Tablo 5.10.)

Ekoturizm Teriminin Algılanan Anlamı ile yaş arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=13,482$; $p=0,142>0,05$). Yaşı 30 yaş ve altı olanların 13'ünün (%9,4) ekonomik

turizm, 34'ünün (%24,5) orman, koru, ağaçlık, sulak alanlar gibi doğal şartlarda yapılan turistik faaliyetler, 89'unun (%64,0) kazancın büyük ölçüde yerel halka kaldığı turizm türü, 3'ünün (%2,2) ekonomik deniz-kum-güneş turizmi; yaşı 31-40 yaş olanların 11'i (%7,1) ekonomik turizm, 32'si (%20,8) orman, koru, ağaçlık, sulak alanlar gibi doğal şartlarda yapılan turistik faaliyetler, 105'i (%68,2) kazancın büyük ölçüde yerel halka kaldığı turizm türü, 6'sının (%3,9) ekonomik deniz-kum-güneş turizmi; yaşı 41-50 yaş olanların 5'i (%5,5) ekonomik turizm, 16'sının (%17,6) orman, koru, ağaçlık, sulak alanlar gibi doğal şartlarda yapılan turistik faaliyetler, 64'ünün (%70,3) kazancın büyük ölçüde yerel halka kaldığı turizm türü, 6'sının (%6,6) ekonomik deniz-kum-güneş turizmi; yaşı 50 yaş üzeri olanların 1'i (%1,7) ekonomik turizm, 6'sının (%10,2) orman, koru, ağaçlık, sulak alanlar gibi doğal şartlarda yapılan turistik faaliyetler, 49'unun (%83,1) kazancın büyük ölçüde yerel halka kaldığı turizm türü, 3'ünün (%5,1) ekonomik deniz-kum-güneş turizmi olduğu görülmektedir.

Ekoturistik Faaliyeti Gerçekleştirme Sıklığı ile yaş arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=15,951$; $p=0,193>0.05$). Yaşı 30 yaş ve altı olanların 52'si (%37,4) hiç, 4'ünün (%2,9) her hafta, 2'si (%1,4) onbeş günde bir, 12'si (%8,6) ayda bir, 69'unun (%49,6) yılda bir kaç defa; yaşı 31-40 yaş olanların 66'sının (%42,9) hiç, 2'si (%1,3) her hafta, 7'si (%4,5) onbeş günde bir, 7'si (%4,5) ayda bir, 72'si (%46,8) yılda bir kaç defa; yaşı 41-50 yaş olanların 44'ünün (%48,4) hiç, 1'i (%1,1) onbeş günde bir, 2'si (%2,2) ayda bir, 44'ünün (%48,4) yılda bir kaç defa; yaşı 50 yaş üzeri olanların 25'i (%42,4) hiç, 3'ünün (%5,1) her hafta, 1'i (%1,7) onbeş günde bir, 3'ünün (%5,1) ayda bir, 27'si (%45,8) yılda bir kaç defa olduğu görülmektedir.

Doğayla Ve Yerel Halkla Geçirilmek İstenilen Gün Sayısı ile yaş arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=12,965$; $p=0,164>0.05$). Yaşı 30 yaş ve altı olanların 15'i (%10,8) günü birlik, 38'i (%27,3) 1-3 gün, 44'ünün (%31,7) 3-5 gün, 42'si (%30,2) 5 günden fazla; yaşı 31-40 yaş olanların 18'i (%11,7) günü birlik, 61'i (%39,6) 1-3 gün, 33'ünün (%21,4) 3-5 gün, 42'si (%27,3) 5 günden fazla; yaşı 41-50 yaş olanların 6'sının (%6,6) günü birlik, 31'i (%34,1) 1-3 gün, 24'ünün (%26,4) 3-5 gün, 30'unun (%33,0) 5 günden fazla; yaşı 50 yaş üzeri olanların 8'i (%13,6) günü birlik, 12'si (%20,3) 1-3 gün, 17'si (%28,8) 3-5 gün, 22'si (%37,3) 5 günden fazla olduğu görülmektedir.

Herşey Dahil Ekoturistik Faaliyetine Ayrılacak Miktar ile yaş arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=21,526$; $p=0,121>0.05$). Yaşı 30 yaş ve altı olanların 20'si

(%14,4) en fazla 25, 36'sının (%25,9) en fazla 50, 18'i (%12,9) en fazla 75, 38'i (%27,3) en fazla 100, 16'sının (%11,5) en fazla 150, 11'i (%7,9) en fazla 200; yaşı 31-40 yaş olanların 17'si (%11,0) en fazla 25, 29'unun (%18,8) en fazla 50, 22'si (%14,3) en fazla 75, 54'ünün (%35,1) en fazla 100, 15'i (%9,7) en fazla 150, 17'si (%11,0) en fazla 200; yaşı 41-50 yaş olanların 11'i (%12,1) en fazla 25, 22'si (%24,2) en fazla 50, 14'ünün (%15,4) en fazla 75, 20'si (%22,0) en fazla 100, 19'unun (%20,9) en fazla 150, 5'i (%5,5) en fazla 200; yaşı 50 yaş üzeri olanların 6'sının (%10,2) en fazla 25, 19'unun (%32,2) en fazla 50, 7'si (%11,9) en fazla 75, 20'si (%33,9) en fazla 100, 2'si (%3,4) en fazla 150, 5'i (%8,5) en fazla 200 olduğu görülmektedir.

Ekoturistik Faaliyeti Rehberler Nezaretinde Yapma İsteği ile yaş arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=6,718$; $p=0,348>0.05$). Yaşı 30 yaş ve altı olanların 30'unun (%21,6) ihtiyaç yok, 87'si (%62,6) olsa iyi olur, 22'si (%15,8) çok ihtiyaç var; yaşı 31-40 yaş olanların 23'ünün (%14,9) ihtiyaç yok, 110'unun (%71,4) olsa iyi olur, 21'i (%13,6) çok ihtiyaç var; yaşı 41-50 yaş olanların 15'i (%16,5) ihtiyaç yok, 63'ünün (%69,2) olsa iyi olur, 13'ünün (%14,3) çok ihtiyaç var; yaşı 50 yaş üzeri olanların 6'sının (%10,2) ihtiyaç yok, 40'ının (%67,8) olsa iyi olur, 13'ünün (%22,0) çok ihtiyaç var olduğu görülmektedir.

Ekoturistik Mekanların İyileştirilmesi İçin ücret Alınması ile yaş arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=9,178$; $p=0,164>0.05$). Yaşı 30 yaş ve altı olanların 26'sının (%18,7) doğru bulmuyorum, 107'si (%77,0) makul bir ücret alınmalı, 6'sının (%4,3) fazlasıyla vermeye hazırım; yaşı 31-40 yaş olanların 27'si (%17,5) doğru bulmuyorum, 126'sının (%81,8) makul bir ücret alınmalı, 1'i (%0,6) fazlasıyla vermeye hazırım; yaşı 41-50 yaş olanların 19'unun (%20,9) doğru bulmuyorum, 69'unun (%75,8) makul bir ücret alınmalı, 3'ünün (%3,3) fazlasıyla vermeye hazırım; yaşı 50 yaş üzeri olanların 11'i (%18,6) doğru bulmuyorum, 43'ünün (%72,9) makul bir ücret alınmalı, 5'i (%8,5) fazlasıyla vermeye hazırım olduğu görülmektedir.

Ekoturistik Faaliyetlerine Tur Şirketi İle Gitme İsteği ile yaş arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=2,799$; $p=0,424>0.05$). Yaşı 30 yaş ve altı olanların 77'si (%55,4) evet, 62'si (%44,6) hayır; yaşı 31-40 yaş olanların 94'ünün (%61,0) evet, 60'ının (%39,0) hayır; yaşı 41-50 yaş olanların 55'i (%60,4) evet, 36'sının (%39,6) hayır; yaşı 50 yaş üzeri olanların 40'ının (%67,8) evet, 19'unun (%32,2) hayır olduğu görülmektedir.

Ekoturistik Tur Şirketinin Profesyonel Rehber Bulundurması ile yaş arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=6,688$; $p=0,351>0.05$). Yaşı 30 yaş ve altı olanların 19'unun (%13,7) gereksiz, 100'ünün (%71,9) gerekli, 20'si (%14,4) çok gerekli; yaşı 31-40 yaş olanların 10'unun (%6,5) gereksiz, 117'si (%76,0) gerekli, 27'si (%17,5) çok gerekli; yaşı 41-50 yaş olanların 7'si (%7,7) gereksiz, 69'unun (%75,8) gerekli, 15'i (%16,5) çok gerekli; yaşı 50 yaş üzeri olanların 8'i (%13,6) gereksiz, 39'unun (%66,1) gerekli, 12'si (%20,3) çok gerekli olduğu görülmektedir.

Ekoturistik Alanların Kamu Kuruluşları Tarafından Yönetimi ile yaş arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=5,347$; $p=0,500>0.05$). Yaşı 30 yaş ve altı olanların 16'sının (%11,5) gereksiz, 83'ünün (%59,7) gerekli, 40'ının (%28,8) çok gerekli; yaşı 31-40 yaş olanların 16'sının (%10,4) gereksiz, 99'unun (%64,3) gerekli, 39'unun (%25,3) çok gerekli; yaşı 41-50 yaş olanların 14'ünün (%15,4) gereksiz, 62'si (%68,1) gerekli, 15'i (%16,5) çok gerekli; yaşı 50 yaş üzeri olanların 7'si (%11,9) gereksiz, 37'si (%62,7) gerekli, 15'i (%25,4) çok gerekli olduğu görülmektedir.

Tablo 5.11. Ekoturizm Algısı ve Görüşlerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

		Lise Ve Altı		Önlisans		Lisans		Lisansüstü		p
		n	%	n	%	n	%	n	%	
Açık Alan Rekreasyonunun Tanımı	Konaklamadan Günübirlik Gerçekleştirilen Her Türlü Aktivite	24	%32,0	14	%31,8	66	%30,3	39	%36,8	$X^2=9,628$ $p=0,381$
	1-2 Gün Konaklayarak Gerçekleştirilen Her Türlü Aktivite	24	%32,0	11	%25,0	90	%41,3	35	%33,0	
	Konut Bahçeleri Dahil Açık Alanlarda Gerçekleştirilen Piknik Vb. Günübirlik Aktiviteler	8	%10,7	4	%9,1	13	%6,0	5	%4,7	
	Her Türden Açık Alanda Gerçekleştirilen Sportif Aktiviteler	19	%25,3	15	%34,1	49	%22,5	27	%25,5	
Ekoturizm Teriminin Algılanan Anlamı	Ekonomik Turizm	12	%16,0	4	%9,1	12	%5,5	2	%1,9	$X^2=67,432$ $p=0,000$
	Orman, Koru, Ağaçlık, Sulak Alanlar Gibi Doğal Şartlarda Yapılan Turistik Faaliyetler	9	%12,0	8	%18,2	62	%28,4	9	%8,5	
	Kazancın Büyük Ölçüde Yerel Halka Kaldığı Turizm Türü	43	%57,3	29	%65,9	141	%64,7	94	%88,7	
	Ekonomik Deniz-kum-güneş Turizmi	11	%14,7	3	%6,8	3	%1,4	1	%0,9	
Ekoturistik Faaliyeti Gerçekleştirme Sıklığı	Hiç	38	%50,7	25	%56,8	91	%41,7	33	%31,1	$X^2=19,037$ $p=0,088$
	Her Hafta	2	%2,7	2	%4,5	4	%1,8	1	%0,9	
	Onbeş Günde Bir	1	%1,3	1	%2,3	5	%2,3	4	%3,8	
	Ayda Bir	2	%2,7	0	%0,0	16	%7,3	6	%5,7	

	Yılda Bir Kaç Defa	32	%42,7	16	%36,4	102	%46,8	62	%58,5	
Doğayla Ve Yerel Halkla Geçirilmek İstenilen Gün Sayısı	Günü Birlik	10	%13,3	4	%9,1	23	%10,6	10	%9,4	X ² =15,107 p=0,088
	1-3 Gün	22	%29,3	9	%20,5	69	%31,7	42	%39,6	
	3-5 Gün	14	%18,7	16	%36,4	68	%31,2	20	%18,9	
	5 Günden Fazla	29	%38,7	15	%34,1	58	%26,6	34	%32,1	
Herşey Dahil Ekoturistik Faaliyetine Ayrılacak Miktar	En Fazla 25	18	%24,0	11	%25,0	19	%8,7	6	%5,7	X ² =35,070 p=0,002
	En Fazla 50	22	%29,3	9	%20,5	52	%23,9	23	%21,7	
	En Fazla 75	5	%6,7	7	%15,9	32	%14,7	17	%16,0	
	En Fazla 100	16	%21,3	13	%29,5	71	%32,6	32	%30,2	
	En Fazla 150	11	%14,7	2	%4,5	24	%11,0	15	%14,2	
	En Fazla 200	3	%4,0	2	%4,5	20	%9,2	13	%12,3	
Ekoturistik Faaliyeti Rehberler Nezaretinde Yapma İsteği	İhtiyaç Yok	15	%20,0	9	%20,5	24	%11,0	26	%24,5	X ² =11,823 p=0,066
	Olsa İyi Olur	48	%64,0	30	%68,2	155	%71,1	67	%63,2	
	Çok İhtiyaç Var	12	%16,0	5	%11,4	39	%17,9	13	%12,3	
Ekoturistik Mekanların İyileştirilmesi İçin ücret Alınması	Doğru Bulmuyorum	20	%26,7	12	%27,3	34	%15,6	17	%16,0	X ² =13,326 p=0,038
	Makul Bir ücret Alınmalı	55	%73,3	32	%72,7	172	%78,9	86	%81,1	
	Fazlasıyla Vermeye Hazırım	0	%0,0	0	%0,0	12	%5,5	3	%2,8	
Ekoturistik Faaliyetlerine Tur Şirketi İle Gitme İsteği	Evet	48	%64,0	26	%59,1	142	%65,1	50	%47,2	X ² =10,187 p=0,017
	Hayır	27	%36,0	18	%40,9	76	%34,9	56	%52,8	
Ekoturistik Tur Şirketinin Profesyonel Rehber Bulundurması	Gereksiz	12	%16,0	7	%15,9	12	%5,5	13	%12,3	X ² =12,436 p=0,053
	Gerekli	53	%70,7	33	%75,0	164	%75,2	75	%70,8	
	Çok Gerekli	10	%13,3	4	%9,1	42	%19,3	18	%17,0	
Ekoturistik Alanların Kamu Kuruluşları Tarafından Yönetimi	Gereksiz	14	%18,7	6	%13,6	25	%11,5	8	%7,5	X ² =16,149 p=0,013
	Gerekli	53	%70,7	31	%70,5	129	%59,2	68	%64,2	
	Çok Gerekli	8	%10,7	7	%15,9	64	%29,4	30	%28,3	

Açık Alan Rekreasyonunun Tanımı ile eğitim düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=9,628$; $p=0,381>0.05$). Eğitim düzeyi lise ve altı olanların 24'ünün (%32,0) konaklamadan gününbirlik gerçekleştirilen her türlü aktivite, 24'ünün (%32,0) 1-2 gün konaklayarak gerçekleştirilen her türlü aktivite, 8'i (%10,7) konut bahçeleri dahil açık alanlarda gerçekleştirilen piknik vb. Gününbirlik aktiviteler, 19'unun (%25,3) her türden açık alanda gerçekleştirilen sportif aktiviteler; eğitim düzeyi önlisans olanların 14'ünün (%31,8) konaklamadan gününbirlik gerçekleştirilen her türlü aktivite, 11'i (%25,0) 1-2 gün konaklayarak gerçekleştirilen her türlü aktivite, 4'ünün (%9,1) konut bahçeleri dahil açık alanlarda gerçekleştirilen piknik vb. Gününbirlik aktiviteler, 15'i (%34,1) her türden açık alanda gerçekleştirilen sportif aktiviteler; eğitim düzeyi lisans olanların 66'sının (%30,3) konaklamadan gününbirlik gerçekleştirilen her türlü aktivite, 90'ının (%41,3) 1-2 gün konaklayarak gerçekleştirilen her türlü aktivite, 13'ünün (%6,0) konut bahçeleri dahil açık alanlarda gerçekleştirilen piknik vb. Gününbirlik aktiviteler, 49'unun (%22,5) her türden açık alanda gerçekleştirilen sportif aktiviteler; eğitim düzeyilisansüstü olanların 39'unun (%36,8) konaklamadan gününbirlik gerçekleştirilen her türlü aktivite, 35'i (%33,0) 1-2 gün konaklayarak gerçekleştirilen her türlü aktivite, 5'i

(%4,7) konut bahçeleri dahil açık alanlarda gerçekleştirilen piknik vb. Günübirlik aktiviteler, 27'si (%25,5) her türden açık alanda gerçekleştirilen sportif aktiviteler olduğu görülmektedir.

Ekoturizm Teriminin Algılanan Anlamı ile eğitim düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2=67,432$; $p=0,000<0.05$). Eğitim düzeyi lise ve altı olanların 12'si (%16,0) ekonomik turizm, 9'unun (%12,0) orman, koru, ağaçlık, sulak alanlar gibi doğal şartlarda yapılan turistik faaliyetler, 43'ünün (%57,3) kazancın büyük ölçüde yerel halka kaldığı turizm türü, 11'i (%14,7) ekonomik deniz-kum-güneş turizmi; eğitim düzeyi önlisans olanların 4'ünün (%9,1) ekonomik turizm, 8'i (%18,2) orman, koru, ağaçlık, sulak alanlar gibi doğal şartlarda yapılan turistik faaliyetler, 29'unun (%65,9) kazancın büyük ölçüde yerel halka kaldığı turizm türü, 3'ünün (%6,8) ekonomik deniz-kum-güneş turizmi; eğitim düzeyi lisans olanların 12'si (%5,5) ekonomik turizm, 62'si (%28,4) orman, koru, ağaçlık, sulak alanlar gibi doğal şartlarda yapılan turistik faaliyetler, 141'i (%64,7) kazancın büyük ölçüde yerel halka kaldığı turizm türü, 3'ünün (%1,4) ekonomik deniz-kum-güneş turizmi; eğitim düzeyi lisansüstü olanların 2'si (%1,9) ekonomik turizm, 9'unun (%8,5) orman, koru, ağaçlık, sulak alanlar gibi doğal şartlarda yapılan turistik faaliyetler, 94'ünün (%88,7) kazancın büyük ölçüde yerel halka kaldığı turizm türü, 1'i (%0,9) ekonomik deniz-kum-güneş turizmi olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi ile ekoturizm arasındaki ilişki eğitim düzeyi arttıkça ekoturizm türleri diğer turizm çeşitlerinden daha çok tercih edilmiştir. Özellikle lisans ve lisansüstü eğitim almış olanlarda kazancın büyük ölçüde yerel halka kaldığı turizm türü ekoturizm olarak algılanmıştır.

Ekoturistik Faaliyeti Gerçekleştirme Sıklığı ile eğitim düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=19,037$; $p=0,088>0.05$). Eğitim düzeyi lise ve altı olanların 38'i (%50,7) hiç, 2'si (%2,7) her hafta, 1'i (%1,3) onbeş günde bir, 2'si (%2,7) ayda bir, 32'si (%42,7) yılda bir kaç defa; eğitim düzeyi önlisans olanların 25'i (%56,8) hiç, 2'si (%4,5) her hafta, 1'i (%2,3) onbeş günde bir, 16'sının (%36,4) yılda bir kaç defa; eğitim düzeyi lisans olanların 91'i (%41,7) hiç, 4'ünün (%1,8) her hafta, 5'i (%2,3) onbeş günde bir, 16'sının (%7,3) ayda bir, 102'si (%46,8) yılda bir kaç defa; eğitim düzeyi lisansüstü olanların 33'ünün (%31,1) hiç, 1'i (%0,9) her hafta, 4'ünün (%3,8) onbeş günde bir, 6'sının (%5,7) ayda bir, 62'si (%58,5) yılda bir kaç defa olduğu görülmektedir.

Doğayla Ve Yerel Halkla Geçirilmek İstenilen Gün Sayısı ile eğitim düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=15,107$; $p=0,088>0.05$). Eğitim düzeyi lise ve altı

olanların 10'unun (%13,3) günü birlik, 22'si (%29,3) 1-3 gün, 14'ünün (%18,7) 3-5 gün, 29'unun (%38,7) 5 günden fazla; eğitim düzeyi önlisans olanların 4'ünün (%9,1) günü birlik, 9'unun (%20,5) 1-3 gün, 16'sının (%36,4) 3-5 gün, 15'i (%34,1) 5 günden fazla; eğitim düzeyi lisans olanların 23'ünün (%10,6) günü birlik, 69'unun (%31,7) 1-3 gün, 68'i (%31,2) 3-5 gün, 58'i (%26,6) 5 günden fazla; eğitim düzeyi lisansüstü olanların 10'unun (%9,4) günü birlik, 42'si (%39,6) 1-3 gün, 20'si (%18,9) 3-5 gün, 34'ünün (%32,1) 5 günden fazla olduğu görülmektedir.

Herşey Dahil Ekoturistik Faaliyetine Ayrılacak Miktar ile eğitim düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2=35,070$; $p=0,002<0.05$). Eğitim düzeyi lise ve altı olanların 18'i (%24,0) en fazla 25, 22'si (%29,3) en fazla 50, 5'i (%6,7) en fazla 75, 16'sının (%21,3) en fazla 100, 11'i (%14,7) en fazla 150, 3'ünün (%4,0) en fazla 200; eğitim düzeyi önlisans olanların 11'i (%25,0) en fazla 25, 9'unun (%20,5) en fazla 50, 7'si (%15,9) en fazla 75, 13'ünün (%29,5) en fazla 100, 2'si (%4,5) en fazla 150, 2'si (%4,5) en fazla 200; eğitim düzeyi lisans olanların 19'unun (%8,7) en fazla 25, 52'si (%23,9) en fazla 50, 32'si (%14,7) en fazla 75, 71'i (%32,6) en fazla 100, 24'ünün (%11,0) en fazla 150, 20'si (%9,2) en fazla 200; eğitim düzeyi lisansüstü olanların 6'sının (%5,7) en fazla 25, 23'ünün (%21,7) en fazla 50, 17'si (%16,0) en fazla 75, 32'si (%30,2) en fazla 100, 15'i (%14,2) en fazla 150, 13'ünün (%12,3) en fazla 200 olduğu görülmektedir. Görüldüğü gibi eğitim seviyesi ve gelir düzeyi arttıkça ekoturistlerin daha fazla ücret ayırdıkları veya ayırabilecekleri ortaya çıkmıştır. En çok tercih edilen günlük ücret 100 TL olarak düşünülmektedir.

Ekoturistik Faaliyeti Rehberler Nezaretinde Yapma İsteği ile eğitim düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=11,823$; $p=0,066>0.05$). Eğitim düzeyi lise ve altı olanların 15'i (%20,0) ihtiyaç yok, 48'i (%64,0) olsa iyi olur, 12'si (%16,0) çok ihtiyaç var; eğitim düzeyi önlisans olanların 9'unun (%20,5) ihtiyaç yok, 30'unun (%68,2) olsa iyi olur, 5'i (%11,4) çok ihtiyaç var; eğitim düzeyi lisans olanların 24'ünün (%11,0) ihtiyaç yok, 155'i (%71,1) olsa iyi olur, 39'unun (%17,9) çok ihtiyaç var; eğitim düzeyi lisansüstü olanların 26'sının (%24,5) ihtiyaç yok, 67'si (%63,2) olsa iyi olur, 13'ünün (%12,3) çok ihtiyaç var olduğu görülmektedir.

Ekoturistik Mekanların İyileştirilmesi İçin ücret Alınması ile eğitim düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2=13,326$; $p=0,038<0.05$). Eğitim düzeyi lise ve altı olanların 20'si (%26,7) doğru bulmuyorum, 55'i (%73,3) makul bir ücret alınmalı; eğitim düzeyi önlisans olanların 12'si (%27,3) doğru bulmuyorum, 32'si (%72,7) makul bir ücret alınmalı; eğitim düzeyi lisans olanların 34'ünün (%15,6)

doğru bulmuyorum, 172'si (%78,9) makul bir ücret alınmalı, 12'si (%5,5) fazlasıyla vermeye hazırım; eğitim düzeyi lisansüstü olanların 17'si (%16,0) doğru bulmuyorum, 86'sının (%81,1) makul bir ücret alınmalı, 3'ünün (%2,8) fazlasıyla vermeye hazırım olduğu görölmektedir. Farklı eğitim düzeyinde bulunan katılımcılar makul bir ücretin alınmasını ve bu ücretin de ekoturistik mekanların iyileştirilmesinde kullanılmasını doğru bulmuşlardır. Makul bir ücret alınması oranı %73 ile 81 arasında değişiklik göstermiştir.

Ekoturistik Faaliyetlerine Tur Şirketi İle Gitme İsteği ile eğitim düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2=10,187$; $p=0,017<0.05$). Eğitim düzeyi lise ve altı olanların 48'i (%64,0) evet, 27'si (%36,0) hayır; eğitim düzeyi önlisans olanların 26'sının (%59,1) evet, 18'i (%40,9) hayır; eğitim düzeyi lisans olanların 142'si (%65,1) evet, 76'sının (%34,9) hayır; eğitim düzeyi lisansüstü olanların 50'si (%47,2) evet, 56'sının (%52,8) hayır olduğu görölmektedir. Katılımcılardan lisansüstü eğitim seviyesine sahip olanlar hariç diğer seviyedekiler ekoturistik faaliyetlerine tur şirketi ile gitme isteğini tercih etmiştir. Lisansüstü eğitim düzeyinde olanların yarısından fazlası tur şirketi ile gitmeye hayır seçeneğini işaretlemiştir. Bu durum bu kişilerin kendi deneyimlerini yaşamak istemelerinden dolayı olabilir.

Ekoturistik Tur Şirketinin Profesyonel Rehber Bulundurması ile eğitim düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=12,436$; $p=0,053>0.05$). Eğitim düzeyi lise ve altı olanların 12'si (%16,0) gereksiz, 53'ünün (%70,7) gerekli, 10'unun (%13,3) çok gerekli; eğitim düzeyi önlisans olanların 7'si (%15,9) gereksiz, 33'ünün (%75,0) gerekli, 4'ünün (%9,1) çok gerekli; eğitim düzeyi lisans olanların 12'si (%5,5) gereksiz, 164'ünün (%75,2) gerekli, 42'si (%19,3) çok gerekli; eğitim düzeyi lisansüstü olanların 13'ünün (%12,3) gereksiz, 75'i (%70,8) gerekli, 18'i (%17,0) çok gerekli olduğu görölmektedir.

Ekoturistik Alanların Kamu Kuruluşları Tarafından Yönetimi ile eğitim düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2=16,149$; $p=0,013<0.05$). Eğitim düzeyi lise ve altı olanların 14'ünün (%18,7) gereksiz, 53'ünün (%70,7) gerekli, 8'i (%10,7) çok gerekli; eğitim düzeyi önlisans olanların 6'sının (%13,6) gereksiz, 31'i (%70,5) gerekli, 7'si (%15,9) çok gerekli; eğitim düzeyi lisans olanların 25'i (%11,5) gereksiz, 129'unun (%59,2) gerekli, 64'ünün (%29,4) çok gerekli; eğitim düzeyi lisansüstü olanların 8'i (%7,5) gereksiz, 68'i (%64,2) gerekli, 30'unun (%28,3) çok gerekli olduğu görölmektedir. Ekoturistik alanların yönetiminin kamu kuruluşları tarafından yapılması tüm eğitim seviyelerinde daha anlamlı bulunmuştur. Tüm gruplarda

gerekli ve çok gerekli oranı toplamı %80'dan fazladır. Bu durum ekoturizm alanlarının kendi kaderine terk edilmemesi gerektiği ve bir kamu kurumu tarafından yönetilmesinin daha mantıklı olduğunu göstermektedir. (Tablo 5.11.)

Tablo 5.12. Ekoturizm Algısı ve Görüşlerin Gelir Düzeyine Göre Dağılımı

		1500 TL Ve Altı		1501-3000 TL		3001-5000 TL		5001 TL Ve üzeri		p
		n	%	n	%	n	%	n	%	
Açık Alan Rekreasyonunun Tanımı	Konaklamadan Günübürlük Gerçekleştirilen Her Türlü Aktivite	28	%27,7	47	%32,6	45	%33,3	23	%36,5	X ² =7,416 p=0,594
	1-2 Gün Konaklayarak Gerçekleştirilen Her Türlü Aktivite	39	%38,6	52	%36,1	43	%31,9	26	%41,3	
	Konut Bahçeleri Dahil Açık Alanlarda Gerçekleştirilen Piknik Vb. Günübürlük Aktiviteler	6	%5,9	10	%6,9	13	%9,6	1	%1,6	
	Her Türden Açık Alanda Gerçekleştirilen Sportif Aktiviteler	28	%27,7	35	%24,3	34	%25,2	13	%20,6	
Ekoturizm Teriminin Algılanan Anlamı	Ekonomik Turizm	10	%9,9	13	%9,0	5	%3,7	2	%3,2	X ² =17,384 p=0,043
	Orman, Koru, Ağaçlık, Sulak Alanlar Gibi Doğal Şartlarda Yapılan Turistik Faaliyetler	22	%21,8	30	%20,8	28	%20,7	8	%12,7	
	Kazancın Büyük Ölçüde Yerel Halka Kaldığı Turizm Türü	62	%61,4	93	%64,6	101	%74,8	51	%81,0	
	Ekonomik Deniz-kum-güneş Turizmi	7	%6,9	8	%5,6	1	%0,7	2	%3,2	
Ekoturistik Faaliyeti Gerçekleştirme Sıklığı	Hiç	48	%47,5	60	%41,7	56	%41,5	23	%36,5	X ² =8,456 p=0,749
	Her Hafta	2	%2,0	4	%2,8	2	%1,5	1	%1,6	
	Onbeş Günde Bir	0	%0,0	3	%2,1	6	%4,4	2	%3,2	
	Ayda Bir	6	%5,9	6	%4,2	9	%6,7	3	%4,8	
	Yılda Bir Kaç Defa	45	%44,6	71	%49,3	62	%45,9	34	%54,0	
Doğayla Ve Yerel Halkla Geçirilmek İstenilen Gün Sayısı	Günü Birlik	13	%12,9	14	%9,7	13	%9,6	7	%11,1	X ² =6,977 p=0,640
	1-3 Gün	24	%23,8	46	%31,9	48	%35,6	24	%38,1	
	3-5 Gün	32	%31,7	41	%28,5	33	%24,4	12	%19,0	
	5 Günden Fazla	32	%31,7	43	%29,9	41	%30,4	20	%31,7	
Herşey Dahil Ekoturistik Faaliyetine Ayrılacak Miktar	En Fazla 25	19	%18,8	24	%16,7	8	%5,9	3	%4,8	X ² =50,567 p=0,000
	En Fazla 50	38	%37,6	30	%20,8	30	%22,2	8	%12,7	
	En Fazla 75	15	%14,9	19	%13,2	21	%15,6	6	%9,5	
	En Fazla 100	19	%18,8	48	%33,3	39	%28,9	26	%41,3	
	En Fazla 150	4	%4,0	16	%11,1	22	%16,3	10	%15,9	
	En Fazla 200	6	%5,9	7	%4,9	15	%11,1	10	%15,9	
Ekoturistik Faaliyeti Rehberler Nezaretinde Yapma İsteği	İhtiyaç Yok	20	%19,8	27	%18,8	16	%11,9	11	%17,5	X ² =5,971 p=0,426
	Olsa İyi Olur	64	%63,4	99	%68,8	98	%72,6	39	%61,9	
	Çok İhtiyaç Var	17	%16,8	18	%12,5	21	%15,6	13	%20,6	
Ekoturistik Mekanların	Doğru Bulmuyorum	17	%16,8	37	%25,7	25	%18,5	4	%6,3	X ² =15,780 p=0,015
	Makul Bir ücret Alınmalı	80	%79,2	105	%72,9	106	%78,5	54	%85,7	

İyileştirilmesi İçin ücret Alınması	Fazlasıyla Vermeye Hazırım	4	%4,0	2	%1,4	4	%3,0	5	%7,9	
Ekoturistik Faaliyetlerine Tur Şirketi İle Gitme İsteği	Evet	65	%64,4	88	%61,1	80	%59,3	33	%52,4	X ² =2,428 p=0,488
	Hayır	36	%35,6	56	%38,9	55	%40,7	30	%47,6	
Ekoturistik Tur Şirketinin Profesyonel Rehber Bulundurması	Gereksiz	11	%10,9	20	%13,9	8	%5,9	5	%7,9	X ² =13,193 p=0,040
	Gerekli	70	%69,3	107	%74,3	107	%79,3	41	%65,1	
	Çok Gerekli	20	%19,8	17	%11,8	20	%14,8	17	%27,0	
Ekoturistik Alanların Kamu Kuruluşları Tarafından Yönetimi	Gereksiz	8	%7,9	20	%13,9	16	%11,9	9	%14,3	X ² =5,764 p=0,450
	Gerekli	71	%70,3	93	%64,6	82	%60,7	35	%55,6	
	Çok Gerekli	22	%21,8	31	%21,5	37	%27,4	19	%30,2	

Açık Alan Rekreasyonunun Tanımı ile gelir düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=7,416$; $p=0,594>0.05$). Gelir düzeyi 1500 tl ve altı olanların 28'i (%27,7) konaklamadan günübirlik gerçekleştirilen her türlü aktivite, 39'unun (%38,6) 1-2 gün konaklayarak gerçekleştirilen her türlü aktivite, 6'sının (%5,9) konut bahçeleri dahil açık alanlarda gerçekleştirilen piknik vb. Günübirlik aktiviteler, 28'i (%27,7) her türden açık alanda gerçekleştirilen sportif aktiviteler; gelir düzeyi 1501-3000 tl olanların 47'si (%32,6) konaklamadan günübirlik gerçekleştirilen her türlü aktivite, 52'si (%36,1) 1-2 gün konaklayarak gerçekleştirilen her türlü aktivite, 10'unun (%6,9) konut bahçeleri dahil açık alanlarda gerçekleştirilen piknik vb. Günübirlik aktiviteler, 35'i (%24,3) her türden açık alanda gerçekleştirilen sportif aktiviteler; gelir düzeyi 3001-5000 tl olanların 45'i (%33,3) konaklamadan günübirlik gerçekleştirilen her türlü aktivite, 43'ünün (%31,9) 1-2 gün konaklayarak gerçekleştirilen her türlü aktivite, 13'ünün (%9,6) konut bahçeleri dahil açık alanlarda gerçekleştirilen piknik vb. Günübirlik aktiviteler, 34'ünün (%25,2) her türden açık alanda gerçekleştirilen sportif aktiviteler; gelir düzeyi 5001 tl ve üzeri olanların 23'ünün (%36,5) konaklamadan günübirlik gerçekleştirilen her türlü aktivite, 26'sının (%41,3) 1-2 gün konaklayarak gerçekleştirilen her türlü aktivite, 1'i (%1,6) konut bahçeleri dahil açık alanlarda gerçekleştirilen piknik vb. Günübirlik aktiviteler, 13'ünün (%20,6) her türden açık alanda gerçekleştirilen sportif aktiviteler olduğu görülmektedir.

Ekoturizm Teriminin Algılanan Anlamı ile gelir düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2=17,384$; $p=0,043<0.05$). Gelir düzeyi 1500 tl ve altı olanların 10'unun (%9,9) ekonomik turizm, 22'si (%21,8) orman, kuru, ağaçlık, sulak alanlar gibi doğal şartlarda yapılan turistik faaliyetler, 62'si (%61,4) kazancın büyük ölçüde yerel halka kaldığı turizm türü, 7'si (%6,9) ekonomik deniz-kum-güneş turizmi; gelir düzeyi 1501-3000 tl olanların 13'ünün (%9,0) ekonomik turizm, 30'unun (%20,8) orman, kuru, ağaçlık, sulak alanlar gibi doğal şartlarda yapılan turistik faaliyetler,

93'ünün (%64,6) kazancın büyük ölçüde yerel halka kaldığı turizm türü, 8'i (%5,6) ekonomik deniz-kum-güneş turizmi; gelir düzeyi 3001-5000 tl olanların 5'i (%3,7) ekonomik turizm, 28'i (%20,7) orman, koru, ağaçlık, sulak alanlar gibi doğal şartlarda yapılan turistik faaliyetler, 101'i (%74,8) kazancın büyük ölçüde yerel halka kaldığı turizm türü, 1'i (%0,7) ekonomik deniz-kum-güneş turizmi; gelir düzeyi 5001 tl ve üzeri olanların 2'si (%3,2) ekonomik turizm, 8'i (%12,7) orman, koru, ağaçlık, sulak alanlar gibi doğal şartlarda yapılan turistik faaliyetler, 51'i (%81,0) kazancın büyük ölçüde yerel halka kaldığı turizm türü, 2'si (%3,2) ekonomik deniz-kum-güneş turizmi olduğu görülmektedir. Ekoturizm teriminin algılanan anlamının tüm gelir grublarına kazancın büyük ölçüde yerel halka kaldığı turizm türü olduğu görülmektedir. Bu oran %70 civarlarında iken, orman, koru ağaçlık, sulak alanlar gibi doğal şartlarda yapılan turistik faaliyet oranı ise %15-20 arasında değişmektedir.

Ekoturistik Faaliyeti Gerçekleştirme Sıklığı ile gelir düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=8,456$; $p=0,749>0.05$). Gelir düzeyi 1500 tl ve altı olanların 48'i (%47,5) hiç, 2'si (%2,0) her hafta, 6'sının (%5,9) ayda bir, 45'i (%44,6) yılda bir kaç defa; gelir düzeyi 1501-3000 tl olanların 60'ının (%41,7) hiç, 4'ünün (%2,8) her hafta, 3'ünün (%2,1) onbeş günde bir, 6'sının (%4,2) ayda bir, 71'i (%49,3) yılda bir kaç defa; gelir düzeyi 3001-5000 tl olanların 56'sının (%41,5) hiç, 2'si (%1,5) her hafta, 6'sının (%4,4) onbeş günde bir, 9'unun (%6,7) ayda bir, 62'si (%45,9) yılda bir kaç defa; gelir düzeyi 5001 tl ve üzeri olanların 23'ünün (%36,5) hiç, 1'i (%1,6) her hafta, 2'si (%3,2) onbeş günde bir, 3'ünün (%4,8) ayda bir, 34'ünün (%54,0) yılda bir kaç defa olduğu görülmektedir.

Doğayla Ve Yerel Halkla Geçirilmek İstenilen Gün Sayısı ile gelir düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=6,977$; $p=0,640>0.05$). Gelir düzeyi 1500 tl ve altı olanların 13'ünün (%12,9) günü birlik, 24'ünün (%23,8) 1-3 gün, 32'si (%31,7) 3-5 gün, 32'si (%31,7) 5 günden fazla; gelir düzeyi 1501-3000 tl olanların 14'ünün (%9,7) günü birlik, 46'sının (%31,9) 1-3 gün, 41'i (%28,5) 3-5 gün, 43'ünün (%29,9) 5 günden fazla; gelir düzeyi 3001-5000 tl olanların 13'ünün (%9,6) günü birlik, 48'i (%35,6) 1-3 gün, 33'ünün (%24,4) 3-5 gün, 41'i (%30,4) 5 günden fazla; gelir düzeyi 5001 tl ve üzeri olanların 7'si (%11,1) günü birlik, 24'ünün (%38,1) 1-3 gün, 12'si (%19,0) 3-5 gün, 20'si (%31,7) 5 günden fazla olduğu görülmektedir.

Herşey Dahil Ekoturistik Faaliyetine Ayrılacak Miktar ile gelir düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2=50,567$; $p=0,000<0.05$). Gelir düzeyi 1500 tl ve altı olanların 19'unun (%18,8) en fazla 25, 38'i (%37,6) en fazla 50, 15'i (%14,9) en fazla

75, 19'unun (%18,8) en fazla 100, 4'ünün (%4,0) en fazla 150, 6'sının (%5,9) en fazla 200; gelir düzeyi 1501-3000 tl olanların 24'ünün (%16,7) en fazla 25, 30'unun (%20,8) en fazla 50, 19'unun (%13,2) en fazla 75, 48'i (%33,3) en fazla 100, 16'sının (%11,1) en fazla 150, 7'si (%4,9) en fazla 200; gelir düzeyi 3001-5000 tl olanların 8'i (%5,9) en fazla 25, 30'unun (%22,2) en fazla 50, 21'i (%15,6) en fazla 75, 39'unun (%28,9) en fazla 100, 22'si (%16,3) en fazla 150, 15'i (%11,1) en fazla 200; gelir düzeyi 5001 tl ve üzeri olanların 3'ünün (%4,8) en fazla 25, 8'i (%12,7) en fazla 50, 6'sının (%9,5) en fazla 75, 26'sının (%41,3) en fazla 100, 10'unun (%15,9) en fazla 150, 10'unun (%15,9) en fazla 200 olduğu görülmektedir. Her şey dahil ekoturistik faaliyetine ayrılacak miktar düşük gelir grublarında 50 TL iken, gelir düzeyi daha yüksek gruplarda bu rakam 100 TL'ye çıkmaktadır.

Ekoturistik Faaliyeti Rehberler Nezaretinde Yapma İsteği ile gelir düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=5,971$; $p=0,426>0,05$). Gelir düzeyi 1500 tl ve altı olanların 20'si (%19,8) ihtiyaç yok, 64'ünün (%63,4) olsa iyi olur, 17'si (%16,8) çok ihtiyaç var; gelir düzeyi 1501-3000 tl olanların 27'si (%18,8) ihtiyaç yok, 99'unun (%68,8) olsa iyi olur, 18'i (%12,5) çok ihtiyaç var; gelir düzeyi 3001-5000 tl olanların 16'sının (%11,9) ihtiyaç yok, 98'i (%72,6) olsa iyi olur, 21'i (%15,6) çok ihtiyaç var; gelir düzeyi 5001 tl ve üzeri olanların 11'i (%17,5) ihtiyaç yok, 39'unun (%61,9) olsa iyi olur, 13'ünün (%20,6) çok ihtiyaç var olduğu görülmektedir.

Ekoturistik Mekanların İyileştirilmesi İçin ücret Alınması ile gelir düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2=15,780$; $p=0,015<0,05$). Gelir düzeyi 1500 tl ve altı olanların 17'si (%16,8) doğru bulmuyorum, 80'i (%79,2) makul bir ücret alınmalı, 4'ünün (%4,0) fazlasıyla vermeye hazırım; gelir düzeyi 1501-3000 tl olanların 37'si (%25,7) doğru bulmuyorum, 105'i (%72,9) makul bir ücret alınmalı, 2'si (%1,4) fazlasıyla vermeye hazırım; gelir düzeyi 3001-5000 tl olanların 25'i (%18,5) doğru bulmuyorum, 106'sının (%78,5) makul bir ücret alınmalı, 4'ünün (%3,0) fazlasıyla vermeye hazırım; gelir düzeyi 5001 tl ve üzeri olanların 4'ünün (%6,3) doğru bulmuyorum, 54'ünün (%85,7) makul bir ücret alınmalı, 5'i (%7,9) fazlasıyla vermeye hazırım olduğu görülmektedir. Katılımcılar ekoturistik mekanların iyileştirilmesi için belli bir ücret alınmasını doğru bulduklarını (%73-85 arası) belirtmişlerdir. Ancak daha fazlasını vermeye razı olmadıklarını ortaya çıkan bir diğer sonuçtur.

Ekoturistik Faaliyetlerine Tur Şirketi İle Gitme İsteği ile gelir düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=2,428$; $p=0,488>0,05$). Gelir düzeyi 1500 tl ve altı

olanların 65'i (%64,4) evet, 36'sının (%35,6) hayır; gelir düzeyi 1501-3000 tl olanların 88'i (%61,1) evet, 56'sının (%38,9) hayır; gelir düzeyi 3001-5000 tl olanların 80'i (%59,3) evet, 55'i (%40,7) hayır; gelir düzeyi 5001 tl ve üzeri olanların 33'ünün (%52,4) evet, 30'unun (%47,6) hayır olduğu görülmektedir.

Ekoturistik Tur Şirketinin Profesyonel Rehber Bulundurması ile gelir düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2=13,193$; $p=0,040<0.05$). Gelir düzeyi 1500 tl ve altı olanların 11'i (%10,9) gereksiz, 70'i (%69,3) gerekli, 20'si (%19,8) çok gerekli; gelir düzeyi 1501-3000 tl olanların 20'si (%13,9) gereksiz, 107'si (%74,3) gerekli, 17'si (%11,8) çok gerekli; gelir düzeyi 3001-5000 tl olanların 8'i (%5,9) gereksiz, 107'si (%79,3) gerekli, 20'si (%14,8) çok gerekli; gelir düzeyi 5001 tl ve üzeri olanların 5'i (%7,9) gereksiz, 41'i (%65,1) gerekli, 17'si (%27,0) çok gerekli olduğu görülmektedir. Ekoturistik Tur Şirketinin Profesyonel Rehber Bulundurması gelir düzeyi 1500 TL'nin altındaki gruplarda %69, 1501-3000 TL arasında %74, 3001-5000 TL arasında %79, 5001 TL ve üzerinde %65 olarak ortaya çıkmıştır. Çok gerekli diyenlerle birlikte bu oran %85'den daha yüksek olmaktadır.

Ekoturistik Alanların Kamu Kuruluşları Tarafından Yönetimi ile gelir düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=5,764$; $p=0,450>0.05$). Gelir düzeyi 1500 tl ve altı olanların 8'i (%7,9) gereksiz, 71'i (%70,3) gerekli, 22'si (%21,8) çok gerekli; gelir düzeyi 1501-3000 tl olanların 20'si (%13,9) gereksiz, 93'ünün (%64,6) gerekli, 31'i (%21,5) çok gerekli; gelir düzeyi 3001-5000 tl olanların 16'sının (%11,9) gereksiz, 82'si (%60,7) gerekli, 37'si (%27,4) çok gerekli; gelir düzeyi 5001 tl ve üzeri olanların 9'unun (%14,3) gereksiz, 35'i (%55,6) gerekli, 19'unun (%30,2) çok gerekli olduğu görülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Son yıllarda hızla gelişen turizm sektörü içerisinde ekoturizm payını ve önemini her geçen gün artırmaktadır. Dünya Turizm Örgütü raporlarına göre 2020 yılından itibaren 3S (deniz güneş kum) turizmi yerini zamanla ekoturizm faaliyetlerine bırakacaktır. Bununla birlikte Türkiye Cumhuriyetleri Hükümet programlarında Türkiye 2023 Turizm Stratejilerinde TURSAB raporlarında ekoturizm kavramı sıkça kullanılır olmuştur [83,85,86].

Sonuç olarak çalışma alanı olan Dikili İlçesi; deniz turizmi ile tanınıyor olsa da sahip olduğu coğrafi özelliklerden dolayı güçlü bir ekoturizm potansiyeline de sahiptir. Ancak bölgenin bu turizm potansiyelini yeterince değerlendirmedeği/değerlendiremediği belirlenmiştir.

Dikili İlçesi'nin ekoturizm potansiyeli hakkında bilgi edilebilmek amacıyla anket yoluyla katılımcıların yöre hakkında bilgi ve düşüncelerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Ankete toplamda 443 kişi katılmıştır.

Ankete katılanların demografik özellikleri incelendiğinde katılımcıların yaklaşık %65'nin kadın olduğu, katılımcıların %60'ının İzmir dışından olduğu, katılımcıların yaş grubuna bakıldığında %35'inin 31-40 yaş aralığında olduğu, katılımcıların %50'sinin eğitim düzeyinin lisans seviyesinde olduğu, gelir durumunda ise katılımcıların %33'ünün 1501-3000 TL aralığında gelir düzeyine sahip olduğu görülmüştür.

Katılımcıların ekoturizm algısı ve görüşlerine bakıldığında; açık alan rekreasyonun tanımının 1-2 gün konaklayarak gerçekleştirilen her türlü aktiviteler olduğu, ekoturizm tanımı için ise kazancın büyük ölçüde yerel halka kaldığı turizm türü olduğu görülmüştür. Ekoturistik faaliyeti gerçekleştirme sıklığı en çok yılda birkaç defa, Doğayla ve Yerel Halkla Geçirilmek İstenilen Gün Sayısı 1-3 gün, Herşey Dahil Ekoturistik Faaliyetine Ayrılacak Miktar en fazla 100 TL olarak cevaplanmıştır.

Ekoturistik Faaliyeti Rehberler Nezaretinde Yapma İsteğine; büyük bir oranda *olsa iyi olur*, Ekoturistik Mekanların İyileştirilmesi İçin ücret Alınmasına *makul bir ücret alınmalı*, Ekoturistik Faaliyetlerine Tur Şirketi İle Gitme İsteğine *evet*, Ekoturistik Tur Şirketinin Profesyonel Rehber Bulundurmasına *gerekli*, Ekoturistik Alanların Kamu Kuruluşları Tarafından Yönetimine de *gerekli* cevapları en çok verilen cevaplar olmuştur.

Katılımcıların Dikili'de Hangi Turizm Çeşitleri İçin Destinasyonlar Mevcut Olduğuna Dair sorulara verdiği cevaplara bakıldığında ise en yüksek payı (106 kişi, %24) *doğa yürüyüşü (trekking)* almıştır. Bunu *Su sporları* (88 kişi), *Kamp karavan* (86kişi), *Piknik Alanları ve Orman İçi Dinlenme Yerleri* (64 kişi), *Sualtı Dalış Turizmi* (64 kişi), *festival turizmi* (62kişi) takip etmiştir. Diğer turizm çeşitlerine verilen cevapların oranları ise çok çok düşüktür. Bu sonuçlara göre Dikili ilçesinin turizm potansiyelinin gerek İzmir gerekse diğer şehirlerden katılanlar tarafından çok iyi tanınmadığı veya bilinirlik düzeyinin düşük olduğu ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların %81'i daha önce İzmir'e ziyaret gerçekleştirmiş, yarısından fazlası da İzmir'in komşularını ziyaret etmiştir. Dikili'ye Turist Olarak Gelindiğinde Nerede Kalmak İstendiğinin Dağılımında en yüksek cevap Dikili Merkezinde Butik Bir Otelde olarak verilmiştir.

Bir Turist Olarak Hangi Aktivitelerin Yapılmak İstenildiğinin Dağılımında; Doğa Yürüyüşü, Çadır ve Karavanlı Kamp Yapma, Atlı Doğa Yürüyüşü en çok tercih edilen turizm türleri olacaktır.

Görüldüğü gibi ciddi bir turizm potansiyeline sahip olan Dikili'nin ekoturizm potansiyeli maalesef bilinmemektedir. En azından ilçeye deniz turizmi için gelenlere farklı turizm aktiviteleri tanıtılırsa hem ilçenin diğer potansiyelleri tanıtılmış hem de ilçeye gelen turistlerin ilçede daha fazla konaklamaları ve turizm faaliyetlerine katılmaları sağlanmış olacaktır.

Bu bilimsel çalışmanın sonucunda; deniz turizmi için bölgeye gelen turistlere Dikili'nin ekoturizm potansiyeli tanıtılıp, farkındalık çalışmaları yapıldığı takdir de Dikili'nin hem İzmir, hem de Türkiye için önemli bir ekoturizm bölgesi olacağı öngörülmektedir.

Öncelikle ilçenin mevcut kıyı turizm özelliklerine bakıldığında Dikili ve Çandarlı kıyıları İzmir'in Ege Denizi kıyısında bulunan doğal kumsal plajlarıyla önemli bir konumdadır. Dikili'de 3 mavi bayraklı plaj bulunmaktadır. İzmir genelinde işletme ve yatırım belgeli tesis sayısının 187 olduğu görülmektedir. Dikili ilçesi bu kapsamda barındırdığı 10 tesisle İzmir ilçeleri arasında 5. sırada yer almaktadır. Turizm İşletmesi Belgeli 6 adet konaklama tesisinde 286 odada 609 yatak kapasitesi bulunmaktadır. Dikili'de ayrıca yatırım belgeli 4 adet tesiste 905 odada 2.568 yatak kapasitesi bulunmaktadır.

Özellikle Bademli plajının turizm kapasitesinin geliştirilmesi ve bunun ekoturizmle entegre edilmesi ve etkili şekilde tanıtımının yapılması durumunda ilçede turizmin ekonomik getirisinin önemli oranda artması mümkün görünmektedir. Diğer taraftan yazlık evlerin kiralanması yoluyla karşılanan turistik konaklama faaliyetlerinin dikkate değer büyüklükte olmasına karşın kayıt altına alınmadığı ve göstergelere yansıtılmadığı ifade edilmiştir. 2011 yılında, İzmir genelinde ortalama konaklama süresi 2,5 gün iken bu süre Dikili'de 2,8 gün olarak ortaya çıkmaktadır. İl genelindeki doluluk oranı %49 iken, Dikili'de %64,7 düzeyindedir. Belirtilen göstergelere göre Dikili, İzmir ortalamasından daha olumlu bir çizelgeye işaret etmesine karşın turizm potansiyeli açısından bir arada değerlendirilebilecek Seferihisar (5,5 gün) ve Urla (4,8 gün) gibi ilçelerin gerisinde yer almaktadır.

Görüldüğü gibi ilçede var olan kıyı turizmi potansiyeli ile ekoturizm faaliyetleri birleştirildiğinde ilçenin turizm sektöründen aldığı pay ciddi anlamda büyüyecektir.

Bunun için Türkiye'nin turizm geliştirme stratejilerine uygun çalışmalar yapılmalıdır.

- a- Türkiye Turizm Stratejisi doğrultusunda, yerel ölçekte, yörenin turizm arz ve talebi göz önünde bulundurularak bir gelişim planı oluşturulmalıdır.
- b- Yöredeki altyapı ihtiyacını gidermek adına, yatırımcılar teşvik edilmelidir.
- c- Dikili'de turizm arzının bir parçası olan küçük esnafın, yöre ekonomisine sağladığı katkıyı artırması adına teşvik edilmelidir.

Turizm Geliştirme Prensipleri

- Turizmin gelişiminde rol oynayan tüm paydaşların etkin katılımı ve koordinasyonu sağlamalıdır.

- Turistik ürün yönetiminde koordinasyon sağlayabilmek için, destinasyon kaynaklarını entegre bir şekilde değerlendirilmelidir.

- Planların uygulanması aşamasında Dikili'nin kültürel ve tabii değerlerini koruma ve geliştirme anlayışı ile hareket edilmelidir.

İlçede yapılabilecek alternatif ekoturizm aktiviteleri olarak; su sporları başta olmak üzere doğa yürüyüşü, dağcılık, kampçılık, doğa fotoğrafçılığı, dağ bisikleti, yaban hayatı (bitki ve hayvan) gözlemleri, kuş gözlemciliği, manzara seyri, yamaç paraşütü, piknik, köy evi yaşantısı, sportif balıkçılık, avcılık, yat turu, çevre ziyaretleri, belgesel yapımı, çiftlik turizmi, yayla turizmi, mağara turizmi, festival turizmi gibi uygulamaları sayılabilir.

İlçedeki ekoturizm algısını daha iyi anlatabilmek için öncelikle ilçenin yerel aktörleri ve turizm paydaşlarıyla birlikte kapsamlı bir turizm yönetim stratejileri belirlenip özellikle sürdürülebilirlik kavramına uygun turizm master planı yapılmalıdır. Bu turizm master planı rekabetçi, özgün ve gerçekçi olmalıdır. Özellikle ekoturizm yönetimi planlanırken doğal alanların korunmasının yanı sıra pek çok tesis örneğinin konaklama ve diğer turizm altyapıları mümkün olduğunca doğal alanların dışında planlanmalıdır. İlçenin turizm taşıma kapasitesi de mutlaka belirlenmelidir.

İlçenin ekoturizm potansiyeli olarak kültürel, dinsel ve tarihi çekicilikler varsa bunlardan istifade edilmelidir. Bunun için geleneksel hayat, yerel kültür, kırsal ve sosyal ekonomik yapılar da, ekoturizmde kesinlikle temel kaynaklar haline getirilmelidir. Doğanın içinde ve doğal davranışların sergilendiği bir mekânda zamanını geçirmek isteyen ekoturistlere gerçek köy yaşantısı sergilenmeli, yöreye özgü unsurlar (geleneksel düğün, sünnet, cenaze merasimi vb) ön plana çıkartılmalıdır. Bunlarla birlikte ekoturistler için her türlü tedbirin alındığı (sağlık, güvenlik, arama kurtarma vb) ortamlar oluşturulmalıdır.

Tüm planlamalar yapılırken yöreye gelen turistlerin beklentilerine uygun hizmetler belirlenmelidir. Bölgenin ve çevresinin sahip olduğu doğal, tarihi ve sosyo-ekonomik kaynakları ve bu kaynaklardan ekoturist olarak yararlanacakları bütüncül bir plan ele alarak değerlendirilmelidir. Yine sürdürülebilir turizmin önemli bir ögesi olan ekoturizmin de gelişimi, piyasa taleplerine göre doğru belirlenmelidir.

İlçenin ekonomik durumu ve turizminin gelişmemesindeki en önemli sorunlardan biri ulaşım yollarının yetersizliğidir. Turizm gelişimi için ilçenin ulaşım ağı geliştirilmeli ve ilçeye ulaşım daha da kolaylaştırılmalıdır.

Büyük bir ekoturizm potansiyeline sahip yörenin sahip olduğu doğal, tarihsel ve ekolojik dokuya zarar vermeden bölgenin turizm olanaklarının değerlendirilerek, ulusal ve uluslar arası alanda bölgenin tanıtılması için çalışmalar arttırılmalıdır.

İlçenin önemli metropollere yakın olması bir avantaja dönüştürülmeli, büyük şehirlerde tur acentalarıyla bağlantıya geçilerek kısa ve uzun süreli turların düzenlenmesi sağlanmalıdır. Ayrıca yöre halkı turizm ve çevre konularında bilinçlendirilmelidir. Yerel halkın turizmi benimsemesi, önemini anlaması, yörede turizmin gelişmesi ve sürdürülebilir kılınması adına çok önemlidir. Yöreye özgü tarihi, kültürel öğeler korunmalı, mimarisine uygun turistik tesisler yapılmalıdır.

Belediye ve kaymakamlık tarafından hazırlanmış turizm haritaları geliştirilmeli, ekoturizm bölgeleri belirtilmelidir. Farklı ekoturizm türleri için örneğin doğa sporları için yöreye gelen turistlere yönelik haritalar hazırlanmalıdır.

Bölge deniz, sualtı sporları, doğa aktiviteleri, eğitim faaliyetleri, ekolojik ve agro turizm gibi turizm seçenekleri için ideal özellikleri taşımaktadır. Hayvanların üreme ve bitkilerin tohumlanma zamanı göz önüne alınarak planlamalar yapılmalıdır.

Deniz kıyısında ve doğa manzarasına sahip köyler ilgi çekici özelliklere sahiptir. Köy yollarında bisiklet turizmi, atlı doğa yürüyüşü faaliyetleri gerçekleştirilebilir. Köylerde ev pansiyonculuğu geliştirilerek yöre halkına ekonomik destek sağlanabilir. Ekoturizm bölgelerindeki otantik ve organik pazarlar desteklenmelidir.

Dikili'deki eğitimli turizm personeli ihtiyacını karşılayabilmek için İzmir'deki üniversitelerin turizm fakülteleriyle bağlantıya geçilerek, burada eğitim gören öğrenciler ve mezun olan turizmcilerin yönlendirilmesi sağlanmalıdır.

Turizm faaliyetleri sonucunda, ilçenin tarihi dokusunu, kültürel değerlerini ve yerel halkın günlük hayatını etkilememek için yörenin taşıma kapasitesi belirlenmeli ve bu kapasitenin aşılmasına dikkat edilmelidir.

Bölgede bulunan farklı dönem ve dinlere ait tarihi eserlerin ve Dikili tarihi geçmişinin yurtdışında da tanıtılması sağlanmalıdır. Özel günlerde etkinlikler düzenlenerek, yöresel festivaller organize edilerek Dikili Kültürü turistlere aktarılmalıdır.

İlçedeki doğa yürüyüş güzergahları belirlenmeli, bu güzergahlar zorluk derecesine göre tespit edilmeli, yürüyüş rehberi ve doğa yürüyüş haritaları hazırlanmalıdır.

Çandarlı'da su altı fotoğrafçılığını geliştirip tanıtacak bir eğitim merkezi kurulmalıdır. Çandarlı'da sörf, yelken, dalış, yamaç paraşütü gibi turizme yönelik spor dallarının geliştirilmesi için altyapı, üstyapı ve tanıtım çalışmaları yapılmalıdır.

Jeotermal kaynaklardan yararlanarak termal ısınma ve termal turizmin geliştirilmesi çalışmalarına hız verilmelidir. Yörede konaklama alanı olarak ev pansiyonculuğu da geliştirilmelidir.

Markalaşma teşvik edilerek coğrafi işaretli ürün sayısı ve marka tescillerinin Türkiye içindeki payı artırılmalıdır. Zeytincilik, küçükbaş v.b. Yöre halkının tarımsal faaliyetler ile meşgul olması yönünde teşvik edilmesi, yörenin coğrafi özelliklerine uygun olarak meyvecilik, bağcılık, tahıl üretimi yapılarak ekonomik faaliyetlere katkı sağlanması gerekmektedir. Bu vesileyle turistlere ikram edilen yiyeceklerin doğal bir ortamda yetişmesi ve yöreye özgü olması Dikili'nin bir turizm markası olabilmesi için uygulanması gereken çalışmalardır.

Turizmin çeşitlendirilmesine yönelik yatırımlar desteklenmelidir. Uluslararası standartlarda tesis altyapısı ve etkin bir tanıtım ile bölge sağlık turizminde önemli bir destinasyon haline getirilmelidir.

Yüksek gelir düzeyine sahip turistlere hitap eden yat turizminin ve deniz sporları turizminin geliştirilmesi sağlanmalıdır.

Bütün bu turizm faaliyetleri için il ve ilçe genelindeki tüm paydaşlarla işbirliği artırılmalıdır. Bu konularda ilgili paydaşlarla Belediye, Kaymakamlık, Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İlçe Kültür Müdürlükleri, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İl Özel İdaresi, üniversiteler, ilgili STK'lar, özel sektör vb. işbirliği yapılmalıdır.

Tüm bunlar yapıldığı takdirde Dikili İlçesi, bölgenin önemli bir ekoturizm merkezi haline dönüşecektir.

KAYNAKLAR

- [1] **Hoşcan, N.** “Orman Köylerinde Doğal ve Kültürel Değerlerin Ekoturizm Etkinliklerinde Kullanılması: Bolu Mudurnu İlçesinde Bir Araştırma”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008.
- [2] **Özgüç, N.** “Turizm Coğrafyası”, 5. Baskı, Çantay Kitabevi, İstanbul, 2007.
- [3] **Can, M. D.** “Sürdürülebilir Turizm ve Turizm Çeşitliliği Kapsamında Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri: Mersin-Tarsus Örneği”, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara, 2008.
- [4] **Erdoğan, N.** “Sürdürülebilirlik Açısından Türkiye’de Ekoturizm Gerçeği”, Ekoloji Magazin Dergisi, 6, 2005.
- [5] **Demir, C. ve Çevirgen, A.** “Turizm ve Çevre Yönetimi”, Gazi Kitabevi, Ankara, 2006.
- [6] **Kahraman, N. ve Türkay O.** “Turizm ve Çevre”, Detay Yayıncılık, Ankara, 2006.
- [7] **İçöz, O. ve Yılmaz B. S.** “Organik Tarım ve Turizme Etkisi: Ekoturizm. Sürdürülebilir Rekabet Avantajı Elde Etmede Organik Tarım Sektörü Sektörel Stratejiler ve Uygulamalar”, URAK Derneği Yayınları, İstanbul, 2006.
- [8] **Erdoğan, N.** Çevre ve (Eko) Turizm, Erk Yayınları, Ankara, 2003.
- [9] **Özkök, F. G.** “Az Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Turizmin Ekonomik Etkileri”, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2008.
- [10] **Çakır, G.** “İğneada ve Çevresinde Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Kırsal Kalkınma Açısından Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ, 2011.

- [11] **Keleş, R., Hamamcı C., Çoban A.** “Çevre Politikası”, İmge Kitabevi, Ankara, 2012.
- [12] **Satar, İ.** “Türkiye’de Sürdürülebilir Turizm Açısından Sertifikasyon: Yeşil Yıldız ve Yeşil Anahtar Uygulamaları”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2016.
- [13] **Nayir O,** “Isparta Yöresi Korunan Doğal Alanlarında Ekoturizm Talep Ve Eğilimlerinin Belirlenmesi”, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2009.
- [14] **Dilek, E. F. ve Kubaş, A.** Ekoturizm Girişimciliğinde Doğal Kaynakların Koruma-Kullanma Dengesi, I. Trakya Bölgesi Kalkınma ve Girişimcilik Stratejileri Sempozyumu, 16-18 Ekim 2009, s.247-254, Edirne, 2009.
- [15] **Kurdoğlu, O.** “Koruma Alanları ve Ekoturizmin Karadeniz Bölgesi Açısından İrdelenmesi”, Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, Orman ve Av Dergisi, 4, 2001.
- [16] **Altıparmak, M.** “Turizm Çeşitlendirilmesi, Sürdürülebilir Turizm ve Planlama”, TC Turizm Bakanlığı 2. Turizm Şurası Bildirileri, 275, Ankara, 2002.
- [17] **Aydın, İ. Z.** “Ekoturizmin Türkiye Orman Köyleri Kalkınmaları Üzerindeki Sosyo-Ekonomik Etkilerinin Ölçümü (Artvin- Camili Biyosfer Rezerv Alanı örneği)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 2010.
- [18] **Kaya, M.** “Ayancık ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyeli”, Doktora Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 2015.
- [19] **Öztürk, T. ve Mengüloğlu, M.** “Sürdürülebilir Kalkınmada Fiziksel Kırsal Alan Planlaması”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, No. 23/3, 2008.
- [20] **Demir, S.** “İğneada’nın Ekoturizm Potansiyelinin Saptanması”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2011.
- [21] **Çelik, S.** “Kastamonu’daki Bazı Potansiyel Ekoturizm Alanlarının Farklı Yaşlardaki Kullanıcılar Tarafından Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi, FEN Bilimleri Enstitüsü, Kastamonu, 2015.

- [22] **Çavuşoğlu, M. ve Varlı, R.** “Ekoturizm ve Bayramiç Yöresine Yönelik Yeni Bir Tanıtım Stratejisi”, Bayramiç Sempozyumu, Çanakkale, 2007.
- [23] **Benzer, A. N.** “Bolu-Göynük ve Yakın Çevresi Doğal ve Kültürel Kaynaklarının Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2006.
- [24] **Saltık, N.** “Çanakkale Kara Menderes Vadisi Araplar Boğazı Kesiminin Ekoturizm Planlaması Açısından Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 2013.
- [25] **Alaeddinoğlu F. vd.** “Van Gölü Havzası Batı Kesiminde Ekoturizm Potansiyel Kaynakların Derecelendirilmesi ve Turist Profilinin Belirlenmesi”, Elvan Yayınları, Ankara, 2011.
- [26] **Kaya, M.** “Türkiye’nin İlk Sanayi Kasabalarından Biri”, Ayancık Sinop, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 2011.
- [27] **Kahveci, A.** “Sürdürülebilir Turizm Çerçevesinde Engelsiz Turizm Potansiyelinin İncelenmesi: Taraklı Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016.
- [28] **Kılıç, A. N.,** “Bolu-Göynük ve Yakın Çevresi Doğal ve Kültürel Kaynaklarının Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2006.
- [29] **Yavuz, M.** “Afyonkarahisar-Sandıklı İlçesi Akdağ Tabiat Parkı’nın Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2011.
- [30] **Bakırcı, M.** “Ekoturizm”, II. Turizm Şurası Bildirileri, 2002.
- [31] **Erdoğan, N.** Çevre ve Ekoturizm, Erk Yayınları, Ankara, 2003.
- [32] **Durmuş, M. Y., Demir, B. ve Aras, E.** “(Çoruh Vadisi) İspir, Uzundere ve Yusufeli Bölgelerinde Yapılan Yeni Trekking Rotaları”, Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi Trekking Raporu, Erzurum, 2007.

- [33] **Çakıcı, C.** ve **Harman, S.** “Kuş Gözlemciliğinin Önemi: Türkiye’de Kuş Gözlemcilerinin Profili”, *Anatolia*, 17 (2), 2006.
- [34] **Akarsu, F.** “Kuş Gözlemciliği”, *Gökyüzüne En Yakın Bitkiler Alpin Çiçekler Projesi Flora Turizmi Eğitim Programı Bildiriler Kitabı*, 141-144.
- [35] **Şekercioğlu, Ç.** “Kuş Gözlem Turizmi, Kendi Belgeselini Yaşa”, *Yeşil Atlas Dergisi*, S:8, II. Turizm Şurası Bildirileri. I, 2005.
- [36] **Kamacı, S.** “Hakkâri İlinde Ekoturizm Olanaklarının Araştırılması”, *Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van*, 2015.
- [37] **Öztaş, K.** “Turizm Ekonomisi Genel Turizm Bilgileri”, *Nobel Yayınları, Ankara*, 2002.
- [38] **Altan, Ş.** “Türkiye’de Ekoturizm Uygulamaları ve Ekonomiye Katkıları”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Niğde*, 2006.
- [39] **Soykan, A. Efe, R. Sönmez, S.** “Balıkesir İlinin Mağara Turizm Potansiyeli. III. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi, (17-19 Nisan 2008), Kongre Bildiri Kitabı, 393-400, *Nobel Basımevi, Balıkesir*, 2008.
- [40] **Kozak, M. A. ve Bahçe, S.** “Özel İlgi Turizmi”, *Detay Yayıncılık, Ankara*, 2009.
- [41] **Saydan, R ve Küçükaslan, N.** “Doğa Turizmi, Rekabet Avantajı Elde Etmede Turizm Sektörü Sektörel Stratejiler ve Uygulamalar”, *URAK Derneği Yayınları, İstanbul*, 2007.
- [42] **Şafak, İ.** “Türkiye’deki Av Turizmi Uygulamalarının Özel Avlak İşletmelerine Etkileri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, S:2, *Isparta*, 2003.
- [43] **Batman O, Eraslan, İ. H.** “Spor Turizmi, Rekabet Avantajı Elde Etmede Turizm Sektörü Sektörel Stratejiler ve Uygulamalar”, *URAK Derneği Yayınları, s.197-220, İstanbul*, 2007.

- [44] **Işık, A.** ve **Kılınc, İ.** “Akçakoca’ daki Kamp Ve Karavan Turizminin İncelenmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma: Tezel Camping Örneği”, 11. Ulusal Turizm Kongresi, 2-5 Aralık 2010, Kuşadası, Detay Yayıncılık, Ankara, 2010.
- [45] **Akpınar, E.** ve **Bulut, Y.** “Ülkemizde Alternatif Turizm Bir Dalı Olan Ekoturizm Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı ve Uygulama Alanları”, III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, Çoruh Üniversitesi, 20-22 Mayıs 2010, Cilt: IV, Artvin, 2010.
- [46] **Yılmaz, H.** “Turizm Çeşitlendirmesi Kapsamında Ekoturizmin Ürünü Olarak Tatil Çiftlikleri: Türkiye’deki Tatil Çiftliklerine Yönelik Swot Analizi”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Afyon, 2008.
- [47] **Yalçın G.** “Çiftlik İlçesi (Niğde) Doğal Kültürel Coğrafya Araştırmaları ve Ekoturizm Potansiyeli”, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Niğde, 2007.
- [48] **Yurtseven, H. R.** ve **Kaya, O.** “Eko-Gastronomi ve Sürdürülebilirlik”, 11. Ulusal Turizm Kongresi, 2 - 5 Aralık 2010, Kuşadası, Detay Yayıncılık, Ankara, 2010.
- [49] **Özkök, F. G.** ve **Çoban, Ö.** “Ekoturizm mi Ekoterörizm mi?”, 10. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı. 21–24 Ekim. Mersin. Detay Yayıncılık. Ankara, 2009.
- [50] **Demir, C.** ve **Çevirgen, A.** “Turizm ve Çevre Yönetimi: Sürdürülebilir Gelişme Yaklaşımı”, Nobel Yayın, Ankara, 2006.
- [51] **Yalçınalp, E.** ve **Var, M.** “Ekoturizmde Yerel Halkın Önemi”, 10. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı, 2009.
- [52] **Sayılan, H.** “Muş İlinde Kültür Turizmi Potansiyelinin Coğrafi Yönden Değerlendirilmesi”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.
- [53] **Polat, A. T.** “Karapınar İlçesi ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kullanımları Yönünden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2006.

- [54] **Türker, N. ve Çetinkaya, A.** “Batı Karadeniz Bölümü Ekoturizm Potansiyeli”, Ankara: Detay Yayıncılık, Ankara, 2009.
- [55] **Yücel, C.** “Turizmde Yükselen Değer: Ekoturizm”, TÜRSAB Ar-Ge Departmanı, 2002.
- [56] İzmir İlinde Doğa Turizmi Master Planı. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü IV. Bölge Müdürlüğü İzmir Şube Müdürlüğü.<http://bolge4.ormansu.gov.tr/4bolge/Files/A-TUR-PLAN/pdf/%C4%B0zmir%20Do%C4%9Fa%20Turizmi%20Master%20Plan%C4%B1-enson.pdf> (18.08.2016) “İzmir İlinde Doğa Turizmi Master Planı” İzmir Orman Bölge Müdürlüğü yayınları, İzmir, 2014.
- [57] “İzmir İlçeleri GZFT (Swot) Analizi”, (İZKA) İzmir Kalkınma Ajansı yayınları, İzmir, 2014. Anonim (2010). İzmir İlçeleri GZFT Analizi.
<http://www.izka.org.tr/files/gzftpdf/tumilceler.pdf> (18.08.2016)
- [58] **Genç, M.**, 2017 “İzmir-Dikili'nin Ekoturizm ve açık alan rekreasyonu potansiyeli: Tespit ve tekliflerimiz” Giresun Üniv., Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 9, s.185-212.
- [59] **Kaplan, G.**, İzmir Dikili-Çandarlı'da Kıyı Alanı Kullanımı ve Kıyı Kullanımı Bilincinin Değerlendirilmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2008.
- [60] **Emekli, G.**, “Bergama ve Selçuk'un İzmir'in Kültürel Turizmindeki Yeri”, Ege Coğrafya Dergisi, 12 (2003), 39-50, İzmir, *Aegean Geographical Journal*, 12 (2003), 39-50, *İzmir—TURKEY*
- [61] **Baykal, F., Emekli, G. ve Ataberk, E.**, Dikili ve Bergama Turizmini Bütünleştirmede Coğrafi Faktörlerin Rolü, Ege Coğrafya Dergisi, 20/1(2011), 1-16, İzmir *Aegean Geographical Journal*, 20/1 (2011), 1-16, *İzmir—TURKEY*
- [62] **Ataberk, E.**, ve diğerleri, Sürdürülebilir turizm yaklaşımıyla Dikili ve Bergama'yı Bütünleştirme Potansiyeli Projesi, *M. L. Dedeman Araştırma Geliştirme Proje Yarışması*, 2013.

- [63] **Ataberk, E., Baykal, F.** “Utilization of natural and cultural resources of Dikili (Izmir) for tourism”, The 2nd International Geography Symposium GEOMED 2010, Procedia Social and Behavioral Sciences 19 (2011) 173–180
- [64] **Doğan, Ö. S.**, 2005 “*Dikili ve Çevresinde Turizm Faaliyetleri*” İstanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Coğrafya Dergisi, Sayı 14, sayfa 54-65 İstanbul 2005
- [65] Dikili Kaymakamlığı verileri 2017
- [66] DPT, İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Durumu Raporu, Ankara, 2004.
- [67] Dikili Belediyesi verileri, 2017
- [68] TÜİK, ADNKS Nüfus verileri, 2016
- [69] Gazete Dikili, 2011., Sayı: 9, Dikili. 17 Ocak 2011
- [70] **Hergül**, 2008, aktaran [58]
- [71]. İZTO-İzmir Ticaret Odası, 2007. *İzmir İli İlçelerinin Ekonomik Profili ve Alternatif Yatırım Olanakları*. İzmir
- [72] Bergama Ticaret Odası 92.Faaliyet Raporu Bergama, Dikili, Kınık, İzmir, 2016
- [73] (Bekir, 2008).
- [74] http://www.trakus.org/kods_bird/uye/?fsx=gozlem&islem=oku&detay=5778 erişim tarihi; 09.12.2017)
- [75] (Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2006).
- [76] İzmir Ekoturizm Güzergâhları. Ege Turizm Derneği, İzmir, 527 s.
- [77] <http://www.tayproject.org/> (erişim tarihi: 17.12.2017).
- [78] **Balık, S. vd.**, Yelköprü Mağarası (Dikili, İzmir) ve Yakın Çevresinin Sucul Faunası Hakkında Bir Ön Araştırma, E.Ü. Su Ürünleri Dergisi 2002 E.U. Journal of Fisheries & Aquatic Sciences 2002 Cilt/Volume 19, Sayı/Issue (1-2): 221 – 225 © Ege University Press ISSN 1300 - 1590 <http://jfas.ege.edu.tr/>
- [79] <http://www.derindalimerkezi.com/icerik/icerikYaziDetay.aspx?ytp=1&icr=19>, erişim tarihi 09.12.2017)

- [80] MTA Genel Müdürlüğü, Türkiye Jeotermal Kaynakları Envanteri
- [81] Anonymous (2008). Classification and Grading for Recreational Trails. First edition October 2008. The Irish Sports Council.
http://www.irishtrails.ie/National_Trails_Office/Publications/Trail_Development/Classification_Grading_of_Recreational_Trails.pdf (18.08.2016)
- [82] **Akay, B., Zengin, B.** (2012). Ekoturizm Kaynaklarının Geliştirilmesi: Doğu Marmara Bölgesi Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (23): 115-12.
- [83]. Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Eylem Planı 200-2013.
<https://www.kultur.gov.tr/Eklenti/906,ttstratejisi2023pdf.pdf?0> (18.08.2016)
- [84] **Dinç, A., Şahbaz, Ş.**, Karaburun İlçesi'nin (İzmir) Ekoturizm Potansiyeline Coğrafi Bakış, ICCHT_2017 International Congress on Cultural Heritage and Tourism, 410-423.
- [85] TÜRSAB Doğa ve Macera Turizmi Raporu 2015.
https://www.tursab.org.tr/dosya/12896/tursab-dogamaceraturizmi_12896_5091237.pdf (18.08.2016)
- [86] 64. Hükümet Programı.
http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/KurumsalHaberler/64.hukumet_programi.pdf (18.08.2016)
- www.dikilimerada.com (erişim 03.03.2018)
- www.dikiliarge.com (erişim 01.04.2018)
- <http://www.gezi-yorum.net/izmir-dikili> (erişim 01.04.2018)
- <http://arkeodenemeler.blogspot.com.tr/2012/03/bademli-ilcas-izmir-aiolis.html> (erişim 03.03.2018)
- <https://gezgintech.com/dikili-gezilecek-yerler.html> (erişim 15.05.2018)

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Şadiye ŞENGÖZ
Doğum Tarihi ve Yeri : 24.02.1988 - İzmir
E-posta : sadiyesengoz@ikc.edu.tr
Lisan : Anadolu Üniversitesi, İşletme Fakültesi
İşletme Bölümü, 2012.